הלכה · משנה תורה · מפרשים · קובץ על היד החזקה · ספר זמנים

# קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות שבת

רבי נחום טרייביטש

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות שבת

רבי נחום טרייביטש

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קובץ-על-היד-החזקה-על-משנה-תורה-הלכות-שבת/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 4
**פרק ב** ..... 9
**פרק ג** ..... 12
**פרק ד** ..... 15
**פרק ה** ..... 17
**פרק ו** ..... 21
**פרק ז** ..... 24
**פרק ח** ..... 29
**פרק ט** ..... 32
**פרק י** ..... 33
**פרק יא** ..... 36
**פרק יב** ..... 39
**פרק יג** ..... 42
**פרק יד** ..... 44
**פרק טו** ..... 46
**פרק טז** ..... 48
**פרק יז** ..... 49
**פרק יח** ..... 52
**פרק יט** ..... 54
**פרק כ** ..... 55
**פרק כא** ..... 57
**פרק כב** ..... 60
**פרק כג** ..... 63
**פרק כד** ..... 65
**פרק כה** ..... 66
**פרק כו** ..... 68
**פרק כז** ..... 70
**פרק כח** ..... 73
**פרק כט** ..... 74
**פרק ל** ..... 77

# פרק א

## הלכה א

**מ"ע שנאמר וביום השביעי**. והא דלא כתב רבינו ושמרו ב"י את השבת שמור את יום השבת ודומיהם משום דהני איכא לאוקמינהו בשאר מיני קדושות משא"כ קרא דתשבות ודאי עשה הוא ועדיין צ"ע אמאי לא מביא קרא דשבתון ועיין שבת דף כ"ד ע"ב ובס"פ אלו קשרים ועיין ברשב"א מס' יבמות מ"ש שם בשם מורו דעשה דשבת הוא דוקא במלאכה שיש בה מיתה אבל לא במלאכה שיש בה לאו גרידא כגון מחמר ע"ש ומדברי רבינו פה משמע דאינו מחלק בהכי, ודברי הר"מ לובלין במס' שבת קל"ב ע"ב בתוס' ד"ה האי עשה ול"ת שהבין מכוונתם דשבת לא מקרי עשה ול"ת כ"א ל"ת גרידא וזה תמוה דהרי התוס' בעצמם כתבו להך עשה דביום השביעי תשבות ועיין ש"י סוף מס' שבת:

## הלכה ה

**גורר אדם**. עיין הה"מ דגירסת הספרים בין גדולים ובין קטנים מותר וזה שסתם רבינו. והכ"מ הביא דברי הרמ"ך שכתב דבגדולים ד"ה אסור דדמי לפסיק רישיה ועיין בס' זרע יעקב מס' שבת מ"א ע"ב בתוס' ד"ה ל"ש אלא להפשיר ולי נראה דאותן הגרסאות י"ל במה דפליגי. התוס' כתבו במס' שבת מ"א ובמס' יומא ל"ד דגם לר"י דסבר דבר שאינו מתכוין אסור גבי שבת אינו אסור אלא מדרבנן והרב פ"י כתב דכ"ז לגירסת התוס' אבל לגירסת רש"י י"ל דס"ל לר"י הוי איסור תורה ועיין מ"ש לקמן פי"א ה"ד ובת"י יומא מקשה מאי מקשה תלמודא פסחים י"א מ"ש גבי קרוד דלא גזור ומאי קושיא הא שם לא יכול למגזר כיון דדבר שאינו מתכוין גם לר"י אינו אלא מדרבנן. ואפשר לתלות הדבר בזה דאמרינן במס' ביצה כ"ג ע"ב תרי תנאי אליבא דר"י ופירש"י ח"ס העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ שפעמים שאין האופן מתגלגל ואידך סבר ל"ש. ולכאורה קשה במאי פליגי וכי יפלגו במציאות א"ו דפליגי בזה למ"ד דהעגלה נמי כשאר כלים משום דלפעמים הוא גורר וחופר סובר דדבר שאינו מתכוין הוא איסור תורה וא"כ צריכין למיחש להכי דלמא עביד חריץ הגם דל"ש ומ"ד דעגלה מותר סובר דדשא"מ אינו אלא מדרבנן ובמלתא דל"ש לא גזרו רבנן ועפי"ז נתיישב היטב קושית התוס' וגם מה שהעיר במל"מ אי ר"י ס"ל דשא"מ גם בדרבנן או לא יש לתלות במ"ש. וגם רבינו סובר כשיטת התוס' דדשא"מ לר"י אינו רק מדרבנן ומש"ה בדרבנן פסק להקל כגירסא שלפנינו:

**ועיין** ברש"י כריתות דף י"ט בד"ה מבעיא ליה כו' וא"ק א"כ דר"א א"ל דר"נ האי בה דדריש ר"א פרט למתעסק כו' ונ"ל דר"א ל"ל דר"נ דדריש ממ"ח אסרה תורה כו' אבל ר"י

דדריש אשר חטא בה עד שיודע איהו א"ל דר"נ מלאכת מחשבת ע"כ. הרי דסובר רש"י דבגוף דין מלאכת מחשבת אסרה תורה יש בזה פלוגתא א"כ דשא"מ אי אסור מה"ת או לא תליא בפלוגתא זו. ולפ"ד נתיישב מה שהקשה מהרש"א בתוס' כתובות דף ה' ע"ב בד"ה מהו לבעול במ"ש א"נ ידע לה ובעי היכא הלכתא א"כ מה דקאמר בגמרא שם את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אכתי מאי קא מ"ל ע"כ מתקן דאל"כ הך ברייתא כמאן ולפ"ד מיושב דהנה בתוס' שם ד"ה הלכה כר"י מקלקל הוא כתב אע"ג דפטור אבל אסור הכא מותר לכתחילה משום דאיכא תרתי וסברת התוס' עולה שפיר אם דשא"מ אינו אסור כ"א מדרבנן אבל אי אסור מה"ת א"כ מאיזה טעם יהיה מותר לכתחילה ושפיר קא מבעיא ליה דהך ברייתא מצי לאוקמי כתנא דסובר דדשא"מ אסור מה"ת ושפיר לא שרינן לכתחילה גם אם מקלקל הוא. מיהו התוס' שבת ע"ב סנהדרין ס"ב חלקו על רש"י דממלאכת מחשבת שמעינן דמתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דפטור דלא נעשית מחשבתו אבל נתכוין לחתוך התלוש וחתך מחובר דמיירי שחתך אותו דבר שרצה לחתוך ונמצא שהיה מחובר דנתקיימה מחשבתו אלא שלא היה יודע שהוא מחובר ואיצטריך בה והשתא לכ"ע איצטריך דרשה דמלאכת מחשבת ודרשה דבה ולשיטתם צ"ל כמ"ש דפליגי תנאי אליבא דר"י גופיה ודו"ק:

## הלכה ו

**כיצד הרי שצריך לראש עוף כו'**. מסתימת דברי רבינו פה נראה דלא ס"ל כפי' הערוך כמ"ש הה"מ, כתב בשלטי גבורים ר"פ האורג ונראה לדברי רשב"א נמצינו למידן דאע"ג דקיימ"ל דפ"ר אסור היינו דוקא בשאותו מעשה דעביד הפ"ר אינו מתכוין ואינו עושה דבר היתר עמו אבל אם באותו הפ"ר שעושה עושה ג"כ דבר היתר עמו ומתכוין גם לדבר היתר אז אפילו עביד פ"ר ומכוין גם לו שרי. ובאמת כי קולא היא זו ואני כתבתי בחידושי דכל מעשה שאפשר לעשות זולת הפ"ר אז אפילו עבד אותו מעשה אפילו בפ"ר שרי כו' ועיין בר"ן שתמה מאוד על דברי הרשב"א. וראיתי בס' מרכבת המשנה שכתב בסברת רשב"א אינו אלא בצידת צבי דהצידה נעשית ממילא אח"כ ובשעת נעילת הדלת עדיין אינו עושה בידים הצידה לאפוקי מסוכרא דנזייתא דמיד נעשה האיסור סחיטה וסברא זו לא ברירא כ"ה ואפשר לומר דסברת רשב"א הגם דקיימ"ל פ"ר אסור היינו משום דהוי דומיא דמלאכת המשכן ושם כל המלאכות לא היה צורך אחר בהדה ובזה לא קשה עליה דהרשב"א ממילה בצרעת דלא כתב כן אלא גבי שבת משום דבעינן דומיא דמשכן משא"כ בשאר איסורים וכמו שמחלק הרא"ש לשיטת הערוך בין שבת לשאר איסורים אלא האי דמסוכרא דנזייתא לא נתיישב בסברא זו לשיטת הרשב"א דלא רצה לפרש

כשיטת ר"ת משום דלמא מבטל ליה ומשום זה לא ניחא ליה בשיטת הערוך כמ"ש בחי' שם ובאמת הר"ן חלק על הרשב"א אע"ג דהביא סייעתא מהירושלמי דחיק עצמו לסתור ראייתו דאין הכוונה שיתכוין לצידת צבי כלל אע"ג דסמכה לזו תינוק כו' לא שיהיו דומות ממש כו' ע"ש:

**ולדעתי** נראה מדכייל הנך שלשה דינים בהדדי הדין עם הרשב"א דכוונת הירושלמי שמותר לכוין גם לצידת צבי אמנם זה ניחא לפי לשון השני במס' פסחים דף כ"ה ע"ב דפליגי אביי ורבא בל"א וקא מכוין ואליבא דר"י דאמר ל"ש מכוין ול"ש א"מ אפשר אסור וסובר אביי אליבא דר"י היכא דל"א אפילו מכוין מותר וא"כ לפי"ז אם אדם נועל את ביתו עבור דבר היתר הצריך לו אז מותר לר"י גם אם מתכוין ג"כ על האיסור דהוי כל"א ומכוין ולר"י ליכא חילוק בין מכוין לא"מ משא"כ אם לא צריך דבר היתר אז ודאי אסור כיון דהוא אפשר שלא יעשה כלל ואסור לו לעשות וא"כ י"ל דהירושלמי סובר כאביי בל"ב וא"כ שפיר קאמר דמותר והוי דומיא דאינך משא"כ לדידן דקיימ"ל כר"ש וא"כ מכוין בכ"מ אסור ודאי דליתא לדינו של הרשב"א. ואפשר דגם הרשב"א לא כתב לדינא אלא לפרש דברי הירושלמי ודלא כהר"ן שלא רצה לדחוק לומר דאינם דומים ודוק וזה ברור בפי' הירושלמי:

**ולפ"ד** אזדא לה קושיתו של שה"ג מה שהביא ראיה לסברתו מסברת הרשב"א דאדרבה כיון שאפשר לו לעשות בהיתר מדוע נתיר לו לעשות בענין דהוי פסיק רישיה וגוף הסברא שלו תלויה בפי' הסוגיא בזבחים דף צ"א. ובס' מרכבת המשנה רצה לייחס סברא זו לשיטת רבינו ואינו מוכרח:

## הלכה ז

**אע"פ שאינה צריכה לגופה חייב כו'**. עיין השגת הראב"ד והה"מ הליץ בעד רבינו משום דרו"ש ס"ל כר"י ואין זו ראיה שהרי ר' יוחנן מוקי לר' יוסי כר"ש וס"ל הכי וכבר כתב התוס' שבת קמ"ה דהלכתא כוותיה דר"י אפילו נגד רו"ש ואף שהרא"ש שם לא כתב כן כבר כתוב בס' ק"נ כלל ט"ו דהרא"ש בעצמו בפ' בב"ה כתב דהלכה כר"י נגד רו"ש ג"כ ועיין מ"ש בש"י עירובין דף ט' ע"ד ד"ה הלכה מ"ש ליישב דברי הרא"ש ומ"מ אליבא דכ"ע כיון שגם רבא פסק הלכה כר"ש לא הו"ל לרבינו לפסוק דלא כוותיה. ונראה ליישב דברי רבינו עיין בתוס' שבת צ"ד ע"ב ד"ה אבל בכלי כו' דהיינו דוקא למאן דמחייב במלאכה שאצ"ל וא"כ סתמא דמתני' סובר כר"י במלאכה שאצ"ל וגם הא דתני' שם משום רשב"א ביד פטור בכלי חייב ע"כ כר"י ס"ל ור"י אמר שם דהלכה כרשב"א משמע דאכולא מילתא דרשב"א קאי והרי מוכח מסוגיא דהתם דהלכתא מלאכה שאינו

צריך לגופה חייב הן אמת לשיטת הריב"ש הובא במג"א סי' ש"מ שסובר גבי גוזז חייב אפילו אצל"ג אינו ראיה משם אבל דברי הריב"ש תמוהים הם וכבר כתבתי בזה בש"י פ' המצניע ע"ש. ועוד כתבתי שם הרבה ראיות לדברי רבינו. ועיין הה"מ פ' כ"ג הל' כ"ו ראיה לרבינו ומ"ש הכ"מ ההפרש בין מלאכה שאינה צריכה לגופה ובין פסיק רישא מיסוד הר"ר אברהם החסיד כו' עיין בזה בס' כפות תמרים במס' סוכה דף ל"ג ע"ב ד"ה כתב מרן:

## הלכה ח

**שנתכוין לחתוך התלוש וחתך המחובר**. כתב הה"מ ועיקר הפי' הוא נתכוין לחתוך א"ד כסבור שהוא תלוש ונמצא שהוא מחובר. ולי נראה דבהלכה זו עסיק בדין מלאכת מחשבת שלא נעשית מחשבתו וכל הנך דינים בהל' ט' וי' בכולם הטעם משום מלאכת מחשבת ועיין מ"ש לעיל הל' ה' בסה"ד בשם התוס' דנתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר דאז נתקיימה מחשבתו ודבר זה דגם כן פטור ילפינן מדכתיב בה פרט למתעסק ובהל' י"א שסיים רבינו וכל העושה מלאכה במתעסק פטור שם רמז לדין זה דקסבר שהוא תלוש ונמצא שהוא מחובר ואעפ"כ פטור מדכתיב בה פרט למתעסק וסובר רבינו כשיטת התוס' ובהלכה זו פי' כהי"מ:

## הלכה יב

**כל המתכוין כו'**. **נעשה שמירה מעולה**. משום דאמרינן בירושלמי עלה דהך מתני' דתלה הדבר בפלוגתא דר"י ור"א אי גם בחד מינא דבעינן שידע ליה במה חטא דה"ג שם לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב לא נחלקו אלא על דבר שהוא משום ב' שמות שר"א מחייב ור"י פוטר והכא במתני' דמי לשני מינין ורישא קתני פטור וסיפא קתני חייב ומסיק ר' אילא בשם ר"א תנין אינון ת"ק פוטר בתרווייהו וכמ"ד בשני שמות נחלקו ותנא בתרא מחייב בתרווייהו וסובר בשם אחד נחלקו ע"ש. וגם בתלמוד בבלי צ"ב ע"ב דאמר ר"א תברא כו' הוא מהך טעמא ואנן קימ"ל דדוקא היכא דעבד שמירה פחותה פטור אבל בשמירה מעולה חייב דדמי כמו מי שנתכוין לכל הדברים שכתב רבינו בהלכה י' וי"א ומש"ה סמכה רבינו להנך דינים ודו"ק:

## הלכה טו

**או אחזו ככר כו'**. עיין מ"ש בש"י שבת דף ל"ז ע"ב ד"ה בלבד:

## הלכה יז

**כל המקלקלין פטורין כו'**. רבינו פסק פה כר"י והיינו משום דלטעמיה אזיל דפסק כר"י במלאכה שאינה צריכה לגופה ולפי פירש"י והר"ן הדבר תלוי זה בזה מאן דאית ליה

משאצל"ג חייב סובר דכל המקלקלין פטורים גם חובל ומבעיר ור"י דאמר פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה לפי פי' זה גם הוא פסק כר"י במלאכה שאצל"ג ובזה יפה כתב הה"מ דפסק רבינו כרב ושמואל ומ"ש לעיל דגם ר"י ס"ל כרבא הא מוכח כאן דלהלכה לא ס"ל כר"ש אלא כר"י:

**והנה** בענין מקלקל פי' רש"י בפ' חבית במתני' שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות פירש"י דאין במקלקל שום איסור שבת. והר"ן כתב דלא נהירא דכל המקלקלין פטורים איסור מיהא איכא והתם טעמא דמתירין משום צורך שבת ואפשר דגם רש"י כיון לזה דאין במקלקל שום איסור שבת מה"ת. ובס' לחם שמים למשניות הפריז על המדה שכתב לענ"ד אפשר דמקלקל אסור מה"ת אע"פ שאין חייבים עליו כמו ח"ש. אף שלכאורה נראה כן מדברי רש"י במס' ב"ק דף ל"ה ע"א בהא דאמר רבא שם מתני' בשוגג ופירש"י דרבא מוקי למתני' דל"ב לאפרו ופטור מאותו טעם ששוגג פטור והתוס' מקשה שם דל"ד לשוגג שיש בו איסור מלאכה אבל כאן אין איסור מלאכה פי' דהא מקלקל הוא ולא הוי מלאכה כלל, ובאמת הוא דבר תמוה איך עלה על דעת רש"י לפרש כן ואי אמרינן דמקלקל איסור תורה יש בו שפיר יש מקום לדברי רש"י כיון דעכ"פ עשה מלאכה שיש בו איסור תורה ואיסורא דשבת חמיר הוי כמו שוגג דפטור מתשלומין אבל מ"מ דבריו תמוהים דאין במקלקל ע"כ שום איסור תורה דאס"ד שיש בו איסור תורה א"כ הוא מאי קאמר תלמודא מדאצטריך למשרי מילה ש"מ מקלקל בחבורה חייב הא עכ"פ אצטריך למשרי דלא יהיה איסור כלל מה"ת ולפי מ"ש בהל' א' בשם רשב"א מ"ש בשם מורו דהיכא דליכא מיתה לא שייך עשה דתשבות ואינו אלא ל"ת יש ליישב קושיא זו דאעפ"כ לא אצטריך קרא להתיר דבלא"ה ידענא דעשה דוחה ל"ת בכ"מ אבל לפמ"ש לעיל דמדברי רבינו לא משמע כן ע"כ מוכח דבמקלקל אין בו שום איסור תורה. וגם בלא"ה א"א לומר דיהיה בו איסור תורה דהא כתב התוס' במס' כתובות דף ה' ע"ב ד"ה את"ל כו' כתב התוס' וקשה דבשלהי פ' ספ"א אמר לר"ש הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומ"ש דאינו מתכוין פוטר ר"ש בחבורה טפי ממתעסק וי"ל דמתעסק שמתכוין למלאכה לא מיפטר בשבת אלא משום דאין זה מלאכת מחשבת ואם מקלקל חייב אע"ג דאין זה מלאכת מחשבת מתעסק נמי חייב משא"כ בדשא"מ לא משום דבעינן מלאכת מחשבת מיפטר דהא בש"מ נמי מיפטר כגון גבי כלאים ע"ש. וסברתם אינה אלא אליבא דר"ש דסובר דדבר שאינו מתכוין מותר אפילו בשאר איסורים משא"כ לר"י דסובר דבשאר איסורים דשא"מ אסור מה"ת וגבי שבת כתב התוס' דאינו אלא דרבנן והוכיחו כן בסוגית הגמרא דיומא כמ"ש לעיל וא"כ ע"כ טעמא דר"י משום

מלאכת מחשבת ואס"ד דסבר ר"י במקלקל יש בו איסור תורה וע"כ דלא בעינן מלאכת מחשבת וא"כ למה לא יאסר דשא"מ מן התורה, והנה הר"ן בחידושיו למסכת סנהדרין ר"פ הנחנקין כ' בשם התוס' דשגגת לאו דאמרי' דמותר שהוא דשא"מ אבל באיסור מיתה לא הותר דשא"מ ואע"ג דהותר דשא"מ באיסור שבת דהוא איסור סקילה ה"ט משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה. ולפום רהיטא משמע דדברי תוס' סותרין אהדדי. והקשה לי חכם אחד דא"כ קשה קושית התוס' בכתובות לפמ"ש הר"ן בשמם ועוד מאי מקשה תלמודא בכתובות דף ז' על הא דשרי ר"פ למבעל ביו"ט ובעי התלמודא מ"ש בין יו"ט לשבת ומאי קושיא דלמא שפיר אסור משום דשא"מ משום איסור סקילה. ואני השבתי דדברי התוס' אינם סותרין כלל דהכי כוונת הר"ן בשם התוס' דכיון דבכ"ד קי"ל דדשא"מ אין בו איסור תורה וגם רבנן לא החמירו וכ"ז באיסורי לאווין אבל באיסורי מיתה החמירו רבנן ובשבת דאיכא נמי סברת מלאכת מחשבת אסרה תורה לא החמירו רבנן כלל אבל גוף דין דדשא"מ אינו תלוי כלל במלאכת מחשבת כיון דבשאר איסורים קיי"ל דמותר כמ"ש התוס' בתי' אבל ר"י דסבר בכ"מ דשא"מ אסור ע"כ בשבת דמתיר דשא"מ מן התורה טעמו משום דבעי' מלאכת מחשבת ואם במקלקל אסור מן התורה א"כ ממילא גם דשא"מ אסור מן התורה וזה ליתא כדמוכח כמ"ש התוס'. ולפמ"ש לעיל דרש"י ל"ל סברת התוס' אלא דר"י אוסר ג"כ גבי שבת דשא"מ מן התורה אז שפיר יש מקום לסברת הל"ש דיש במקלקל איסור תורה וכ"ז לר"י וא"כ רש"י שכתב בב"ק לפרש שם דמקלקל יש בו איסור תורה שם קאי רש"י אליבא דר' יוחנן דסובר כר"י א"כ שפיר כתב רש"י לטעמיה אליבא דר"י דשא"מ אסור מן התורה ושפיר י"ל דגם מקלקל יש בו איסור תורה והתוס' לשיטתם שסוברים גם לר"י דשא"מ אינו אסור מן התורה לר"י וע"כ מוכח דמקלקל לית בו איסור תורה ושפיר מקשה תוס' הא ליכא כאן מלאכה כלל במקלקל ודו"ק:

## פרק ב

### הלכה א

**דחויה היא.** עי' בכ"מ שדעת רבינו שדמי לטומאה וקיי"ל דחויה ולא הותרה וכ"ה בתשו' רשב"א אבל בשו"ת תשב"ץ ח"ג דף י"ב ע"ג כ' אף דקיי"ל גבי טומאה דחויה אבל לענין שבת אשכחן בפ' טרף בקלפי דאמרי' בהדיא דשבת הותרה לצבור וטומאה דחויה ועוד דהא בפ' יוה"כ יליף ראב"ע דפק"נ דוחה שבת ממילה ונראה ודאי דשבת הותרה למילה דלאו דחויה בלבד היא שאין בין עבודה למילה לענין שבת כלום ושניהם

התירתם התורה להדיא ע"ש שהאריך עוד בראיות ולענין שבת אמרי' הותרה. ובאמת לשיטת הכ"מ י"ל דאין מזה הכרח דערבך ערבא צריך דגם במילה יש מקום לומר דאינה אלא דחויה והרי גם ראב"ע נקט בלשונו לישנא דחויה מה מילה דוחה כו' ואף שנראה לדידן דיש מקום לומר דגבי מילה הותרה לפמ"ש סוף מסכת עירובין בש"י וגם רמזתי בהל' מילה דאם גם רבנן א"ל הלכה דדוחה את השבת כדאמר עולא שבת קל"ב וגם קרא דביום דמילה דוחה את השבת וא"כ קשה כיון דהלכתא היא קרא למה לי א"ו דקרא בעי להורות דהותר מילה בשבת וכמ"ש בהל' מילה בשם התה"ד דאב רשאי למול בעצמו בשבת אע"פ שמתכוין לתקנו אבל פקוח נפש דקיי"ל דנפ"ל דדוחה את השבת מוחי בהם כמ"ש רבינו וא"כ שפיר י"ל דאינו אלא דחויה ועי' בכנה"ג או"ח סימן שכ"ח בהגה"ת ב"י שכתב בשם שה"ג בפ' ח' שרצים ובפ"ק דיומא דאם אפשר לעשות בהיתר ע"י נכרי אין לנו לעשות באיסור, ונראה שעל סברת ריא"ז סמכו בזמננו זה לעשות התרופות ע"י נכרי היכא דאפשר אפי' בחולה שיש בו סכנה ומ"מ נ"ל דאם ע"י ישראל נעשית יותר מהרה דודאי דיש לעשות על ידי ישראל ולא ע"י נכרי ע"כ ועי' עוד שם בשו"ת תשב"ץ ח"א סימן נ"ד במ"ש רבינו הל' ג' ע"י גדולי ישראל וחכמיהם מ"ש שם. ועי' ב"י סי' שכ"ח שיטת מהר"ם וב"ה שם:

## הלכה ח

**חולה כו'**. עי' שו"ת תשב"ץ ח"ג דף י"ג:

## הלכה יא

**קוראין לה חכמה**. עי' תיו"ט במתני' פ' מפנין מ"ג וע"ש בס' שושנים לדוד מ"ש רבינו פה וחותכין את הטבור והוכיח שהוא איסור תורה דתני' בהדיא ס"פ המצניע דבכלי חייב חטאת:

## הלכה טז

**פטור מכלום**. הה"מ כתב על דין זה פשוט במנחות דף ס"ד והאמת אתו עי' מרכבת המשנה דמוכח כן בגמ' ותמה שם על הל"מ שכתב דרבינו אמרה מסברא דנפשיה ובאמת כוונת הל"מ מ"ש רבינו כאן פטור מכלום ולא כתב סתם פטור וחילוק רב ביניהם כמ"ש רבינו רפ"א וע"ז כ' הל"מ שזה הוא מסברת רבינו ולא נזכר בגמ' פטור מכלום וכ"כ בס' ברכי יוסף או"ח סי' שכ"ח:

**והעלה דגים ותינוק פטור**. עי' ראב"ד. והמ"מ כתב כלל חדש בשם הרשב"א ועי' ברכי יוסף סימן שכ"ח ועי' בב"י יו"ד סימן ל"ב גבי פלוגתא דר"י ור"ל דבין האגפיים ופסק הרשב"א לחומרא ותמה על רבינו שפ' כר' ינאי להקל וכתב ב"י דהרמב"ם פסק כר"י

משום דהוא רביה דר' יוחנן והלכתא כוותיה במקום ר"י כ"ש במקום ר"ל וצ"ע מדברי רבינו פה לפי סברת הה"מ דרבינו סובר כרשב"א והרי שם חולק עמו בסברא זו. וצ"ע עוד מ"ש הב"י ביו"ד סימן ה' הא דפסק רבינו כר"י נגד ר' ינאי אפי' בעלי מומין אע"ג דהוי תלמיד במקום רב אפשר דמסתבר טעמיה. ובזה יש ליישב פה דעת רבינו ועי' בתבואת שור בסימן ל"ב שמביא דברי הב"י בספרו הליכות עולם כללי הגמ' דף צ"ה ע"א שכתב בשם הר"ן מקבלת הגאונים הא דאין הלכה כתלמיד במקום הרב היינו דוקא כשנחלק התלמיד עם הרב בחייו והרב לא קיבל דבריו. ודברי הר"ן סותרים קצת אהדדי עם מ"ש בריש מסכת סוכה הא דפסק התם כרבה לגבי רבא משום דלא מצינו שנחלקו פנים בפנים ויש לחלק בכלל זה ע"ש בת"ש ואין מקומו פה להאריך:

**ובדרך** חידוד הלכה אמרתי פרפרת נאה לפלוגתת רבינו והראב"ד פה כל חד לטעמיה אזיל. דהנה לכאורה יש להקשות באיזה סברא פליגי רבה ורבא דמאן דמחייב סבר דאזלי' בתר מחשבתו ומאן דפטר סבר זיל בתר מעשה ומאי היא סברת כל אחד ואחד, ונראה דהתוס' מקשה שם למאן דמחייב אמאי לא אמרי' הואיל ע"ש תירוצם. ונראה דהנה שיט' הישׁ"ש הובא במג"א או"ח סימן תצ"ז אות ו' בדגים אינו חייב משום צידה דלא הוי דומיא דמשכן אלא חייב משום קוצר דהוי עוקר דבר מגדולו כדאיתא בירושלמי פ"ז דשבת והמ"א שם חלק עליו דפשיטא דשייך בדגים צידה כמ"ש כל הפוסקים, ומעתה אי אמרי' כשיטת הישׁ"ש א"כ בהעלה דגים ותינוק נעשית כוונתו בשלימות שנתכוין לעקור דבר מגדולו ועקר דבר מגדולו ע"י העלאת הדגים אלא שהעלה ג"כ תינוק עמו וגבי תינוק אין האיסור משום עוקר דבר מגדולו אלא איסור אחר יש וזה האיסור התירה תורה. אמנם עכ"פ איך שייך לומר הואיל והותר התינוק הותרו ג"כ הדגים דזה לא אמרי' להתיר ממלאכה זו למלאכה אחרת ולא מצינו בכל הש"ס הואיל כזה אלא באותה מלאכה כמו גבי אפייה דמותר מצד הואיל ואי מל"א ומיושב היטב קושית התוס', ומאן דמחייב סבר דשיטת הישׁ"ש ומאן דפטר סבר כשיטת המג"א דגם בדגים אסור מצד צידה דלא בעינן דומיא דמלאכת המשכן וא"כ שפיר פוטר כיון שאותו מעשה שעושה באיסור צידת דגים בשעת גמר נעשה עמו באותו מעשה היתר מה שמעלה התינוק ושפיר פטור:

**והנה** סברת הישׁ"ש והמ"א יש לתלות אי קיי"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב או פטור דלמ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור הטעם כמ"ש התוס' במסכת שבת צ"ד ע"א ד"ה ר"ש דבעינן דומיא דמלאכת המשכן ע"ש וא"כ ה"נ י"ל דגבי דגים לא הוי צידה אבל למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ע"כ דלא בעינן דומיא דמשכן וא"כ גם גבי דגים שייך צידה לפי"ז רבינו לשיטתו דפסק לעיל בפ"א מלאכה שאינה צריכה לגופה

חייב וא"כ שפיר בחר בגירסא זו דרבה סובר דפטור משום דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב וא"כ ממילא הכא פטור והראב"ד לטעמיה דסובר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ומש"ה פסק פה דחייב וע"פ דברינו אלה מיושב קושית הה"מ בפ"א מה שמקשה למה פסק רבינו כן הלא רבא פסק הלכה כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כיון דרבה סובר הכא דפטור ע"כ דסובר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב והלכה כרבה נגד רבא כמ"ש הראב"ד. וקודשא בריך הוא חדי בפלפולא:

### הלכה כא

**נעקרו**. עי' כ"מ ועי' בס' שיח יצחק מס' יומא פי' תשו' רבינו ועי' בפט"ו מה' איסורי ביאה:

### הלכה כב

**המהלך במדבר**. עי' מג"א סי' שמ"ד אות א' דזה מקרי קבוע ועי' מ"ש בזה בש"י מס' שבת ר"פ כ"ג ראיה לסברא זו:

## פרק ג

### הלכה ב

**וטוענין בקורות**. עי' הה"מ ועי' בפ"י בתוס' ד"ה ר' ישמעאל אומר ועי' פכ"א ובגוף פי' דברי הה"מ עי' בשו"ת חכם צבי סימן ז' שנתקשו הגדולים בפירוש דבריו:

### הלכה ד

**או שהסיקוה בקש כו'**. מתני' דכירה תנן בגפת ובעצים ופירש"י פסולת של שומשמין וברי"פ במה טומנין מבעי הגמ' דזיתים תנן או דשומשמין וכתב המהרש"א דכיון שכבר הוסק ודאי דאף של שומשמין מוסיף הבל ורבינו בפי' המשנה ריש כירה כתב גפת פסולת של זיתים. ונראה דל"ד משום דסמך רבינו מדלא התיר במתני' כ"א קש וגבבא משמע דלא הותר כ"א הני אלא דקשה ע"ז ממה שכתב רבינו דגללי בהמה דקה ג"כ מותר ועי' ב"י שדין זה מוכח בירושלמי ויש שם חלופי גרסאות וגם שם בירושלמי מוכח דשברי חריות שהיו יבשין מתחלתן הם כקש וגבבא והא דלא חשב הרמב"ם פה צ"ל כמ"ש בשירי קרבן דסובר רבינו קש וגבבא ל"ד אלא כל הדברים שאין שם גחלים בוערות וא"כ עדיין קשה למה פירש רבינו במתני' דזיתים וראיתי בס' תוספות שבת סימן רנ"ג דכתב דוקא לשיטת רש"י דטעמא דשהייה משום הטמנה א"כ ודאי דאף שומשמין מוסיף הבל משא"כ לשיטת התוס' דשהייה והטמנה אינם ענין אחד דהטעם משום שמא יחתה בגחלים וזה לא שייך אלא בזיתים אבל לא בשל שומשמין דאינם נעשים גחלים

וא"כ יפה כתב רבינו. ועי' במג"ש בסוגיא דמוליאר הגרוף ועי' מ"ש בס"ד פ"ד:

**ודע** דיש באיסור זה ג' שיטות והעתיקם הר"ן בקצרה. שיטת רבינו האי גאון כל שנתבשל כמב"ד מותר לשהותו ע"ג כירה שא"ג אפי' מצטמק ויפה ושיטת האלפסי אסור לשהותו אלא א"כ מצטמק ורע לו. ושיטת הרז"ה תבשיל שהגיע למאכל ב"ד ואין צימוקו יפה לו מותר להשהותו אבל צימוקו יפה לו כל שלא נתבשל כל צורכו אסור נתבשל כל צורכו וצימוקו יפה הכל כמנהג המדינה ע"ש שהאריך בראיות. ובאמת שיטת רבינו כשיטת האלפסי והא דפסקי' דאין צולין בשר ובצל וביצה לקמן בהלכה ט"ז וכן בהלכה ח"י גבי פת וחררה ע"ג גחלים כבר ביאר רבינו טעמם ועי' בר"ן חי' ועי' מ"ש בזה בספרי ש"י:

## הלכה ה

**התנור אע"פ שגרף כו'**. עי' כ"מ דהרמ"ך חולק ועי' בטור סימן רנ"ג ובב"י דהטור ס"ל לשיטת הרמב"ם אפי' בקש וגבבא לא מהני גרוף וקטום בתנור ובס' א"ר אות י"א תמה על הב"י דברור בדברי רבינו דבקש וגבבא מהני גרוף וקטום אפי' בתנור שהרי דייק בלשונו אע"פ שגרף כו' או שהסיקוהו בקש ומטעם שכתב רבינו דע"י ניצוץ שישתייר יכול להבעיר וזה לא שייך בקש וגבבא. ועי' בתוי"ט במתני' פ"ג מ"ב ד"ה תנור ודוק שם בדבריו דגבי קש וגבבא בגרף וקטם לא מעלה ולא מוריד ובהג"א כ' להדיא וז"ל ובתנור אפי' בקש וגבבא לא יחזיר בין לתוכה בין ע"ג ואפי' גרופה וקטומה אפי' מבע"י ע"ש וכ"מ בדברי רבינו בהלכות להמדקדק שם כמ"ש הב"י:

## הלכה ח

**אבר חי וכו'**. ויש מיני ירק שצריכין בישול רב ובהנך מיירי רבינו בפירוש המשנה ועי' כ"מ:

## הלכה ט

**עי'** השגת הראב"ד ומ"ש בס' זרע יעקב שבת דף ל"ח ע"א ליישב קושית הראב"ד:

## הלכה י

**ואין מחזירין כו' ע"ג כו'**. משמע דבתוכה אסור ועי' בב"י ססי' רנ"ג ובד"מ שם ובאותן הנוהגים דבליל שבת נוטלין הקאפע מכירה שאינה גרופה ונותנין לתוך התנור אחר שלוקחין משם מאכלי בשר ושוהין שם עד למחרת וזה אסור לפי דברי רבינו פה הגם דרמ"א כ' שם היתרא מ"מ המ"א פקפק עליו וגם אם היס"ב אזדא לה היתרא והגאון מ"ו בספרו זרע יעקב כתב בטוב טעם דיש להם מקום לסמוך ואין למחות בידם יע"ש:

**אבל משהניחה ע"ג קרקע כו'**. עי' בר"ן בפ' כירה שכתב דמשמע בירושלמי דכל הנך לא מיירי אלא כשסלקן מע"ג כירה מע"ש ולא הניחו עד חשיכה אבל נטלו משחשיכה אפי' הניחו ע"ג קרקע מותר להחזירו וכו' מזה נובעים דברי הרמ"א בסי' רנ"ג בשם י"א והב"י כתב דמדברי רבינו מוכח דלא כדבריו ולא העיר איך נתיישב לדברי רבינו הך דירושלמי, ועי' בק"ע שם שדחק עצמו שהיה לרבינו גי' אחרת ועי' מ"ש שם ליישב דעת רבינו וסיעתו בחיבורי ש"י:

**וכל שאין מחזירין אין סומכין כו'**. דברי רבינו פה דסובר דסמיכה דוקא בשהייה מותר אבל לא בחזרה ואין כן שיטת התוס' דף ל"ז ע"א ד"ה מהו לסמוך למ"ד לשהות תנן מבעי ליה בין בשהייה בין בחזרה יע"ש. ובאמת נראין דברי רבינו וראיה לזה דאל"כ קשה בהא דאמר דף ל"ח ואף ר"א סבר מחזירין אפי' בשבת דלמא בסמיכה בחזרה הוי וכמ"ש הרש"א בתוס' דף ל"ו ע"ב ד"ה חמין יע"ש. ולשיטת התוס' י"ל דהנה ר"ח בדף ל"ז אמר קטמה והובערה משהין עלי' כו' ומחזירין כו' ולפי מה דמסיק תלמודא שם דלא שייך למתני סומכין משום מקיימין יראה דסובר ר"ח לפי האמת סמיכה אסורה וא"כ חולק על הברייתא וצ"ל לשיטת התוס' דתנא סומכין משום מחזירין דתרווייהו שווין היכא דמותר להחזיר מותר לסמוך וא"כ שפיר הוכיח ר"ח לשיטתיה ודוק היטב:

## הלכה יא

**ומותר להחזיר מכירה לכירה**. כ' הה"מ שהוא מהירושלמי סוף הלכה א' ועי' בק"ע שם ד"ה אפי' כו' מה שהביא הב"י סימן רנ"ג בשם ריי"ו בח"ג כתב בשם ירושלמי שאסור להחזיר מכירה לכירה שדבר זה תמוה שהאוסר והמתיר שניהם מביאים ראיה ממקום אחד ע"ש מ"ש ליישב ובש"ע השמיט דין זה ועי' בס' ברכי יוסף שם:

## הלכה יב

**מפני שאין צריכין בישול הרבה**. ועי' בה"ה ואחרים פירשו בו בהיפך ולבוש בסימן רנ"ד ג"כ כתב הנך ב"פ וכתב דאין נ"מ בין הטעמים ובא"ז כתב דנ"מ דלפי' רבינו אסור גם בשוגג במ"ש משא"כ לטעם הב' דלא רבו העושים כן למ"ש אין לאוסרו בשוגג ובס' ק"נ הקשה לפי' פי' רבינו בשבת דף י"ח בהא דלא ידע מעיקרא טעמא דשמא יחתה תקשי למתני' דבשר ובצל ואין לומר כמ"ש התוס' שם דשא"ה דאין דבר מפסיק בינו לגחלים ומ"מ קשה מאי פריך מוגמר וגפרית נמי לגזור הא בלא הך ברייתא דתורמסין קשה דהא ג"כ אין דבר מפסיק בשלמא לפירוש התוס' ניחא דה"א דבדבר שצריך גמרו יום ולילה אסח דעתיה מניה ולא שייך חתוי ובגפרית ומוגמר תני מתגמרין והולכין כל היום כולו ועל תורמסין שפיר מקשה דג"כ צריך לבשלם יום ולילה אבל לפי' רבינו קשה ע"ש

שדחק מאוד ובאמת לק"מ די"ל דרבינו סובר ליישב קושית התוס' כמ"ש בס' ק"ע פ"ק בשבת הל' ה' ד"ה דרכו כו' דבשר ובצל שאני שדרכן להתהפך הלכך שפיר יש לגזור בהו שמא יחתה וסברא זו נזכר בירושלמי שם, א"נ י"ל לדעת רבינו עפמ"ש בחי' מהר"ם לובלין בהא דמסיק בגמ' דף י"ח טעמא דלא תמלא אשה כו' שמא תחתה בגחלים א"כ לפי טעם זה אין לאסור כ"א לכתחילה ואמאי קתני בברייתא אם עשה כן למ"ש אסורין בכדי שיעשה הטעם כדי שלא יהנה ממלאכת שבת ומאי מלאכת שבת איכא כאן ע"ש. וא"כ י"ל דהמקשה מש"ה לא רצה לשנויי טעם משום חתוי דדחיק לי' קושית המהר"ם ועי' בחי' הגאון מ"ו בס' ז"י שם בתוס'. ודע דמ"ש המהר"ם שם ליישב קושיא זו דמה"ט אסר בכדי שיעשה דחיישינן שמא יחתה בגחלים ולאו אדעתיה ואיכא מלאכת שבת ודברים אלו תמוהים מאד דא"כ אם ידע בודאי שלא היה בביתו כלל ולא נעשית איסור מותר למ"ש מיד וז"א דהא רבינו פה סתם הדברים דאסורין למ"ש בכדי שיעשו ועוד מי גרע בעבר ושהה בתבשיל שאסור להשהותו ואסור למ"ש בכדי שיעשה ושם לא שייך סברא זו כמבואר בדברי רבינו הל' ט' אלא ודאי דהטעם שכל שעבר על מה שאסרו חז"ל קנסו אותו ליאסר בכדי שיעשה ודוק:

### הלכה טז

**מפני שהן כמצטמק ורע לו**. עי' כ"מ מ"ש הרמ"ך סיוע לדבריו דרב גופא דאמר כו' וכ"כ הר"ן ליישב שיטת הרי"ף בזה ע"ש:

### הלכה יח

**כדי שיקרמו פניה שהם מודבקין כו'**. כתב הה"מ רבינו פסק כר"א ועי' ר"ן שכתב די"א דר"א דהכא הוא ראב"י ואפשר שזה היה דעת רבינו ומש"ה פסק כוותיה דקיי"ל דמשנת ראב"י קב ונקי, ועי' בתוס' דף כ' דרש"י כתב נגד הירושלמי ובס' שושנים לדוד לחלק יצא בין גרף התנור מאור ובין איננו גרוף ובזה אפשר ליישב סתירת רבינו עי' כ"מ ודו"ק:

## פרק ד

### הלכה א

**כגון גפת כו'** עי' מ"ש בפ"ג והעיקר כמ"ש ה"ה דרבינו פסק האבעיא להחמיר וכן הא דמסיק רבינו דאין חילוק בין לחין מחמת עצמן או מחמת ד"א ובגמ' מבעי ליה גם בזה וגם הא דהעתיק רמ"א סי' רנ"ז ס"ג דמותר להטמין בסלעים הגם דמוסיפין הבל מ"מ במילתא דלא שכיחא לא גזרו וגם זה השמיט רבינו ועי' בק"ע ר"פ ב"ט ד"ה לא שהסלעים כו' וא"כ יראה מדעת רבינו להחמיר בכל אלה ומהטעם שכתב הה"מ ולולא

דבריו היה אפשר ליתן טעם אחר דהנה רבינו בפרקין לא העתיק כלל הא דכתב הר"ן אם הטמין בדיעבד אסור כדקי"ל בש"ע סימן רנ"ז והוא מוכח ממעשה שעשו אנשי טברי' ואסרו להם חכמים וכמ"ש גם התוס' לחד תירוצא דף ל"ט ע"ב ד"ה ממעשה כו' והיה נראה דסובר רבינו כשאר התירוצים בתוס' שם ולא נזכר בגמ' איסור דיעבד וכל איסור הטמנה אינה אלא לכתחילה וכיון דאין כאן איסור דיעבד אלא שלא לעשות ודאי דיש לנו להחמיר לכתחילה ושלא להתיר מספק. הן אמת דלשיטת רש"י דס"ל בר"פ כירה דשהייה מטעם הטמנה משום דגזרי במוסיף הבל פשיטא דלא גרע הטמנה משהייה וכבר הבאתי דברי המג"ש שסובר בדעת רבינו פה מדכתב בהלכה ב' מן הדין היה שטומנין כו' שהרי משהין ע"ג האש כו' א"כ דימה הנושאין להדדי כו' ע"ש שהאריך בזה וא"כ כיון שכבר ביאר בפ"ג דשהייה אסור בדיעבד לא צריך לאשמעי' שוב בהטמנה ופשיטא דאסור בדיעבד אבל לענ"ד אין דברי המג"ש מוכרחים די"ל בהיפך דכוונת רבינו לומר דמה"ד היה לנו להתיר דהרי שוהין ע"ג האש נתבשל כל צורכו ומצטמק ורע לו ואעפ"כ אסרו חכמים והיינו משום לתא דשהייה במצטמק ויפה לו וא"כ י"ל כיון דמשום לתא דשמא יטמין ברמץ אסרו לא החמירו כ"א לכתחלה ולא בדיעבד אבל לדינא עיקר כדברי הר"ן וכן הסכים הרשב"א דממה שהזכירו שם במעשה דאנשי טברי' הטמנה ושם אסרו בדיעבד ושם לא מוכח כ"א במזיד אבל בשכח ושגג אין ראי' לאסור וכמ"ש בהגה"ה כמ"ש שם ודלא כט"ז אלא דאפשר לומר דאנשי טברי' אומר מותר הוו ומיחשב כשוגג ועי' בט"ז יו"ד ססי' צ"ט:

**ובעיקר** פי' הרמב"ם שיותר הם מחממין בשלחין מחמת ד"א. בספר מעי"ט האריך להקשות על פירושו שהוא נגד הירושלמי ועוד כמה קושיות וכבר כתבתי ישוב לדברי רבינו בש"י פ' במה טומנין דף י"ז ד"ה מוכין:

## הלכה ד

**מותר לטמון את כו'**. עי' מ"ש רבינו בפי' המשנה ופי' הרע"ב וכבר האריך בפירושם בס' שושנים לדוד ועי' מ"ש בזה בש"י שם ובגמ' קאמר שם דאדם חשוב יש לו להחמיר בזה ועי' בכנה"ג שנתן טעם לשבח למה השמיטו רבינו ובס' ברכי יוסף סימן רנ"ז האריך בכלל הזה דאדם חשוב באיזה דברים שיש לאד"ח להחמיר ע"ש:

**נתגלו בשבת כו'**. הב"י סי' רנ"ז הוכיח מדברי רבינו דאם נתגלה מבע"י אסור לכסותו משתחשך ומסיק שם להחמיר והביא סייעתא מהירושלמי ובק"ע תמה שם דלפי הגירסא שלפנינו הך מילתא מספקא שם ולא איפשטא ויש לנו לפסוק להקל ולק"מ

דהרי רבינו פסק בספיקא דהטמנה להחמיר כמ"ש בכ"מ הלכה א' ע"ש ועי' ב"ח שמסיק להקל אע"ג דרבינו החמיר ע"ש:

### הלכה ה

**פינה כו' כמו הדבר הצונן**. עי' בתוס' ישנים שם ועי' עוד בתוס' דף ל"ח ע"ב ד"ה פינה כו' ומ"ש בתוס' ישנים שם בשם ר"י הוא דלא כמ"ש רבינו פה דאפי' בשבת מותר וכן משמע בתוספתא שהביא בחידושי רשב"א לא אסרו להטמין אלא במיחם שהחמו בו מע"ש אבל מפנה הוא לתוך מיחם אחר ומטמין. ודע דלפי סברת התוס' י"ל דבעיא דר"א דף ל"ח פינה ממיחם למיחם יש לפשוט מהתוספתא מדלא התיר כה"ג אלא בהטמנה ולא נקט שהייה דהוא רבותא יתירא דגרע כשנצטנן א"ו דבאמת אסור ומשום זה השמיט רבינו הך בעיא דר"א בפ"ג משום דסמך על מ"ש כאן דהכא מותר משום דמותר להטמין את הצונן משא"כ בשהייה:

## פרק ה

### הלכה א

**חייב לברך**. בהגה"מ כתב בירושלמי פ' המביא כו' ואנכי לא מצאתי כעת רק בפ' הרואה נזכר ברכה על נר של שבת אבל לא נזכר שם יו"ט:

### הלכה ג

**ספק חשיכה כו'**. הא דרבינו האריך בלישנא משום דקשיא ליה כיון דתנן אין מעשרין ואין מטבילין דהוי מידי דרבנן ולאיזה צורך תני שוב אין מדליקין את הנר דהוי זו ואצ"ל זו ולא ניחא ליה למ"ש הרע"ב בשם רבותיו דאין מדליקין את הנרות קמ"ל דאין אומרים לעכו"ם להדליק דזה דוחק ועוד דתליא בפלוגתא אי גזרו בשבות בבה"ש מש"ה כתב רבינו דאפי' אם מספקא ליה אם כבר שקעה החמה והתחיל בה"ש ג"כ אסור להדליק את הנר אלא צריך להדליק מבעוד יום ממש ומש"ה גבי הטמנה בפ"ד לא האריך כ"כ:

### הלכה ד

**משתשקע החמה כו' והעושה מלאכה בה"ש כו'**. גרסינן בירושלמי ברכות ר' יוסי בר בון בעי אין תימר שנים ספק ראה שני כוכבים בע"ש והתרו בו ועשה מלאכה ראה שני כוכבים במ"ש והתרו בו ועשה מלאכה מה נפשך אם הראשונים יום הן אף האחרונים יום הן ויהא חייב על האחרונים אם האחרונים לילה אף הראשונים לילה ויהיה חייב על הראשונים עכ"ל ע"ש. ופי' הרא"פ דהספק הוא למ"ד התראת ספק התראה הוי אבל למ"ד לא שמה התראה אין כאן ספק דהא בעינן התראה בשעת האיסור ובפ"מ

פי' דספיקותו הוא למ"ד לא שמה התראה ואפ"ה מספקא ליה הואיל וממ"נ מיחייב לא הוי התראת ספק ע"ש וגרסינן בירושלמי מסכת פסחים דף י"ח ע"ב אתפלגון ר"י ור"ל גבי שני ימים טובים של גליות ר"י אמר מקבלין התראה על הספק ור"ל אמר אין מקבלין ועי' מ"ש שם בהגהותי דהכי מפורש ג"כ בירושלמי מסכת נזיר פ"ח הלכה א' ומפרש שם דהתרו בו על שניהם בבת אחת ואעפ"כ סובר ר"ל דפטור למ"ד התראת ספק לא שמה התראה ועי' בירושלמי יבמות ס"פ נושאין דמשמע שם גבי שני ימים טובים של גליות דוקא הואיל ועומד להתברר אימתי קדשו ב"ד את החודש לא מקרי התראת ספק והוא כעין סברת התוס' במסכת יבמות דף פ' ע"א גבי נעשה סריס למפרע ע"ש ובמל"מ פי"ז מה' סנהדרין הקשה על התוס' דסתרו דבריהם בפ' יוצא דופן דף מ"ז גבי מופלא סמוך לאיש ועי' עוד תוס' בחולין דף י"א ע"ב בהא דמקשה למ"ד התראת ספק לא שמה התראה מאי אהני דבדקינן ליה ובאמת התוספות לא החליטו סברא זו וביבמות אפשר דכוונו להירושלמי שהבאתי דמשמע כדבריהם. והנה באמת בירושלמי גופיה מצינו היפך מזה עי' בירושלמי ספ"ו דיבמות דמקשה על הא דנעשה סריס ולא התראת ספק הוא ומשני אתייא כמ"ד מקבלין התראה על הספק משמע דזה הדבר במחלוקת שנויה בירושלמי ועפ"ז תבין ספיקת הירושלמי בברכות דודאי אזדא אליבא דמ"ד שמה התראה וכפי' הרא"פ והיינו דאפשר דמספקא ליה בפרש"י בשבת בהך דראה שני ימים ספק לטומאה ולקרבן וע"ש בתוס' דף ל"ד ודוק. ומש"ה לא הביא רבינו פה. ובעיקר סברת התוס' וטעמיהם אבאר בעזהי"ת במ"א. ולשון רבינו פה שכתב משתשקע החמה כו' עי' כ"מ ועי' בל"מ וצ"ע דבריו ובהל' קדוש החודש פ"ב האריך בזה הרב מהרלב"ח והעלה דודאי שיעורא דכוכבים אינו תמיד בכל ימי השנה בזמן אחד כפי מצב השמש בגלגל וכפי רוחק הכוכבים ממנו ומשתשקע החמה גם אם לא ראה כוכבים יש לנו לומר כי הגיע כבר בה"ש וקוצר ראייה גרם שלא ראה כוכבים וא"כ לענין שבת שפיר כתב הרמב"ם משתשקע החמה משא"כ בקה"ח שהדבר מסור לב"ד ע"ש. ובזה יש להמתיק דברי רבינו פה עי' רש"י שבת דף ל"ד דמ"ל דיש ספק בבה"ש אף דהיום יום הוא אתמול אפשר שהיה לילה והתוס' שם מתמיהים ע"ז ע"ש ונראה דהיינו דוקא בבה"ש דשני כוכבים וצריכים להיות בינונים והדבר תלוי בראות העין אזי שפיר איכא מקום וסברא לשיטת רש"י וכה"ג באמת א"א לחייבו חטאת ממ"נ בעושה מלאכה בשני בה"ש אולי טעה בדמיונו והיום קטנים והוי לילה או בהיפך ובזה מיירי הא דאמרינן ראה שנים ספק לטומאה ולקרבן ושפיר פירש"י דאפשר אתמול היה יום ועכשיו לילה משא"כ בעושה מלאכה בשני בה"ש משקיעת החמה ועד הלילה דאין בו טעות בזמן כלל ודאי

דמסתבר דחייב חטאת ממ"נ. ובזה יובנו דברי רש"י שם ומתורץ כל מה שמקשה התוס' שם דהא דתני בתוספתא דטמא בראה שני בה"ש מיירי ג"כ בזמן דשקיעת החמה ועפ"ז יפה כתב רבינו פה הך שיעורא דמשתשקע החמה משום דכאן רצה רבינו ללמדנו דין דעושה מלאכה בשני בה"ש ובכיון לא הביא כאן בה"ש דב' כוכבים דבבה"ש דכוכבים א"א לחייבו חטאת ממ"נ ושיטת רבינו ורש"י עולים בקנה אחד. ועי' ברמב"ם פ"ב מהל' מחוסרי כפרה דין י"ד ודו"ק שם ותמצא כי כנים הדברים אשר כתבתי:

## הלכה ה

**כגון צמר ושער**. ובגמ' ר"פ ב"מ תנא הוסיפו עליהן של צמר ושל שער ותנא דידן צמר מיכויץ כווץ שער איחרוכי מיחרך ופירש"י דלא צריך למתני. וצ"ע על רבינו ששביק הנך דמתניתן ותני ברישא צמר ושער ול"נ דהא דלא תני התנא צמר ושער היינו משום דקיי"ל כרך דבר שמדליקין על גבי דבר שאין מדליקין כדי להוסיף אורה אסור כמ"ש בהלכה ו' ומחלק הרשב"א בין דבר שדולק לבדו דשייך לגזור ביה דלמא אתא לאדלוקי בעיניה משא"כ כשאינן ראוין להדליק בפ"ע, ומה"ט כתב להתיר לעבות הפתילה בקש כיון דהקש אינו דולק בפ"ע וא"כ יש חילוק בין הנך דהכא במתני' ובין צמר ושער דבהנך דמתני' אין מדליקין גם אם כרוך עליו דבר שמדליק משא"כ בצמר ושער דודאי אין מדליקין בו לבדו אבל לכרוך עליו דבר שמדליקין מותר וזה הוא פי' הגמ' ותנא דידן צמר מיכויץ כו' וא"כ אין ראוין בפ"ע ומש"ה לא תני לה בהדי אינך, ורבינו משמע דסובר דלא כסברת רשב"א דבכל דבר שאין מדליקין אסור לכרוך הגם שלא יוכל להדליק בפ"ע דגם רשב"א לא כתב סברתו כ"א בדרך אפשר מש"ה נקט רבינו ברישא לכוללו בהדי אינך השנויין במתני' להורות בא דגם מה שכתב בהלכה ו' הכורך כו' קאי על צמר ושער הגם דבעינייהו א"א להדליק בהן מ"מ אסור ודלא כרשב"א ולענין דינא העיקר כדברי רשב"א וכמ"ש המג"א בסימן רס"ב ואף כי יש חולקין על רשב"א וגם הוא בדרך אפשר מ"מ יש לצרף בזה סברת הפוסקים דבכוונה תליא מלתא ועי' משל"מ הלכה ו'. ועי' עוד בש"ג ר"פ ב"מ מ"ש בשם הריא"ז ועי' בפ"מ סימן רס"ד ואפשר דגם רבינו מודה לסברת רשב"א בקש וס"ל דצמר ושער דולקים קצת אפי' בפ"ע משא"כ בקש והכי נוהגין, ועי' בא"ר:

## הלכה ז

**נותנין גרגר של מלח וכו'**. עי' שבת דף ס"ז ע"ב ת"ר נותנין בול של מלח וכו':

## הלכה ח

**גזירה שמא יהיה אור הנר אפל ויטה וכו'**. וכתב רש"י שבת דף י"א בד"ה ולא יקרא לאור הנר שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה ונמצא מבעיר בשבת

וגם מהתוס' מסכת יבמות ו' ע"ב ד"ה או אינו ממה שמקשו שם על רבי ישמעאל מוכח דס"ל דאין בהטיה אלא משום מבעיר, אבל הפ"י בשבת מ"ו כתב דגם חשש כיבוי איכא למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ומעתה לשיטת רבינו שפסק בפ"א מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב יש לחוש גם לכיבוי ובפי' המשניות כתב רבינו טעם אחר משום שמא יהיה האור חלש ויאפיל ויניחנו ויצא והעיקר אצלנו וכו' וצ"ע. ואפשר לפי סברת רש"י ביבמות קי"ט דלענין הרחקה מחלקינן בין איסור לאו לאיסור כרת ודלא כתרומת הדשן שהביא המש"ל בפ"א מהלכות יו"ט ע"ש, וא"כ למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אם סובר נמי העברה לאו בעלמא הוא א"כ אין כאן חשש כ"א לאיסור לאו וסד"א דלדידיה ל"ג ומש"ה כתב רבינו דכאן יש עוד סברא לצרף דשמא יניחנו ואסור אליבא דכ"ע:

**ונ"מ** בין הטעמים כתב בס' פ"מ אם אין לו כ"א הפסולים, דלפמ"ש הר"מ בפי' המשנה רשאי להדליק בהן ע"כ. גם יש נפקותא לפי שיטת רבינו הלכה ט' אפי' ערבן בשמנים שמדליקין בהן לפמ"ש הה"מ פי' הגאון א"כ פשיטא דרשאי להדליק אבל לפמ"ש דאין זה הטעם עיקר ולא הוי אלא סניף בעלמא בכל ענין יש לאסור ודו"ק:

## הלכה י

**ולא בצרי וכו' מפני שהוא עף וכו' ולא בנפט לבן אפי' בחול**. ודקדק בס' מעיל שמואל דבצרי לא מתסר בחול דאינו עף כ"כ ועי' בס' ברכי יוסף סימן רס"ד:

## הלכה יב

**גזירה שמא יקח מן השמן וכו'**. עי' מ"ש הלח"מ ועי' בס' לחם יהודה שתמה על דבריו:

## הלכה יג

**שהרי מבטל כלי מהיכנו**. עי' פכ"ה הלכה כ"ד:

**ואסור ליתן מים וכו'**. עי' בתוס' ס"פ כירה מה שרגילין לתת מים בזכוכית שקורין לאמפ"א כיון שאין מתכוין לכיבוי אלא להגביה את השמן ולפי דבריהם אסור ליתן לתוך הקנה שעומד בו נר כדי שיכבה כשיבוא עד המים וכמ"ש המ"א בסימן רס"ה ועי' בא"ר שתמה על שנוהגין העולם להתיר ונתן טעם למנהג ע"פ סברת הכ"ב ע"ש. ועי' בחידושי רשב"א ס"פ כירה בתירוצא קמא מסכים לס' הכ"ב:

## הלכה טו

**לפני רבן וכו'**. משמע דשלא בפניו אסור להם לקרות לאור הנר והיינו לטעם הבבלי אבל לפי טעם ירושלמי שכתב אילן בעיי דיטפי בוצינא ואילן לא בעיי דיטפי וכו', פי' אילן התינוקות רוצין שיכבה הנר וא"כ בכל ענין מותר ועי' עוד שם בק"ע ד"ה ואחד דמ"ש

רבינו בהלכה י"ד נובע מהירושלמי ועי' מ"ש בספרי שלום ירושלים דאין מחלוקת בין בבלי וירושלמי דלא כבעל קרבן עדה:

### הלכה יט

**ותוקע ושובת וכו'**. עי' בהגמיי' מה שהביא בשם התוספתא דאחר קבלת שבת אסור להטמין דאיתא שם גמרו אפי' מיחם בידו מניחו על הארץ וכו'. ושו"ת חכם צבי סימן י"א כתב דרבינו לא ס"ל כן אלא דכל השבותין לצורך שרי בבה"ש כמ"ש רבינו פכ"ד מה"ש ומש"ה כתב בפ"ד ספק חשיכה מותר לטמון ע"ש אלא מ"ש שם ואותה התוספתא ס"ל לרבינו דלאו הלכתא היא תמוה מאוד, והעיקר פי' התוס' כמ"ש הט"ז בסוף סימן ת"ר בסוף דבריו וחזר בו הט"ז ממה שפי' בתחלת דבריו בתוספתא ודו"ק שם:

## פרק ו

### הלכה א

**אע"פ שאומר לו מקודם השבת וכו'**. עי' במל"מ הלכה ט' דאפי' איכא תרתי לטיבותא כמ"ש דאסור לומר לעכו"ם בע"ש הילך מעות וקנה לי כך וכך וכו' ע"ש. ומה שנהגו טבחי ישראל למסור הטריפות שנשאר להם מע"ש לעכו"ם למכור אותם בשבת משום פסידא עי' פ"מ סי' רמ"ד אות ח' במ"א, והדבר הזה יש לו קצת דמיון לקונה מכס:

### הלכה ג

**מילא מים וכו' משקה אחריו וכו'**. כן הוא לשון המשנה ויש מדקדקין מלשון זה דאם נותן לו העכו"ם מתחלה להשקות בהמת ישראל ואח"כ נותן לבהמתו דמיחזי כאלו מילא לצורך ישראל ואינו מוכרח דא"כ קשה למה לא מחלק המתני' כן ואמאי תנן ואם בשביל ישראל אסור משמע דוקא בידוע שמילא בשביל ישראל אי נמי במכירו דהוי כאלו עשאו בשבילו, ועי' בס' שושנים לדוד:

### הלכה ד

**אין אומרים לו כבה וכו'**. ומה שנוהגין בקצת קהלות קדושות אחר יציאת ביהכ"נ בליל שבת בא נכרי מעצמו ומכבה הנרות שהודלקו לכבוד שבת, ולפי הדין איסור בדבר עי' מ"א סימן של"ד ועי תשו' שב יעקב סימן ט"ו מה שהיפך בזכותן להתיר ע"ש, ולפי שיטת רבינו בפ"א מהלכות שבת מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב אזדא ההיתר שלו, אלא שקרוב לשמוע מ"ש עוד שם לדידן דקי"ל כיבוי לא הוי איסור תרה, ועל פי רוב יוצאים מביהכ"נ ועדיין יום הוא ועכ"פ בה"ש אמירה לנכרי מותר אפי' במלאכה דאורייתא ועוד מפני חשש סכנת דליקה ח"ו, ועי' מ"ש הרע"ב בשם רבותיו בפירוש המשנה ס' חשיכה

וכו' אין מדליקין וכו' ובמקום שאפשר להעמיד נרות קטנות ודקות והשמש ימתין מעט בביהכ"נ עד שיכבה כמו שעושין בעיר הקדושה פראג מה טוב ומה נעים:

## הלכה ט

**דבר שאין מלאכה וכו' והוא או מפני מצוה וכו'**. ודבר זה באם אין צורך מצוה דאמירה לנכרי אסור אפי' בדבר של שבות מוכח מהא דאמרינן שבת דף ק"נ ע"א מאי חבירו נכרי ומקשה הגמ' דאמירה לנכרי שבות הוא ושם מיירי בשכירת פועלים דאין בו איסור תורה כ"א איסור משום ממצוא חפציך. ודע דקשה טובא מאי מקשה התלמודא שם פשיטא ופירש"י דכבר שמעינן לה מהא דתנן נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ומאי קושיא דלמא מתני' כר"י אתיא דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ומשם לא ידענא כ"א דאיסור תורה וקמ"ל אפי' בשכירות פועלים דאינו אלא משום שבות ג"כ אסור וכן הקשה קושיא זו הגאון מ"ו בספרו ז"י וביותר קשה לשיטת רבינו דס"ל להלכה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, וצ"ל דקושית הגמ' הוי משום דשכירות פועלים נפק מקרא ממצוא חפציך הוי כמו דבר שהוא מן התורה כמ"ש רש"י ביצה ל"ז ע"א דהא דאמרינן שם אין מחרימין משום גזירת מו"מ ע"ש:

**ואפשר** ליישב קושיא זו בדרך יותר נכון דהנה במתני' שבת ל"ד בהא דקתני אין מעשרין את הודאי וכו' ואין מדליקין את הנרות פי' הרע"ב בשם רבותיו דקמ"ל דאפי' ע"י נכרי אין מדליקין בה"ש א"כ לפ"ז קשה על הא דתנן נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה קשה מאי קמ"ל מתני' אי לאשמועינן דאמירה שבות הא כבר ידענו ממתני' דאין מדליקין את הנרות דאם אמירה לנכרי בבה"ש אסור כ"ש בשבת ועכצ"ל דמתני' דאין אומרים לו כבה אשמועינן אפי' למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ואין בכבוי כ"א שבות בעלמא אפ"ה אסור לומר לנכרי כבה לפ"ז שפיר פי' רש"י דאמירה לנכרי אסור אפי' בדבר דרבנן כבר שמעינן ממתני' דאין אומרין לו כבה ומיושב היטב דברי רש"י ולשיטת רבינו לפי מה שהוכחתי מדבריו בפ"ה ע"כ צ"ל כתירוץ הראשון:

**ודע** דמדברי רבינו פה יראה דאפי' במקום מצוה לא הותר אמירה לנכרי כ"א היכא דאין בו אלא משום שבות כגון לעלות באילן ועי' בהגה"ת רמ"א א"ח סימן רע"ו שהביא דעת הי"א דאמירה לנכרי הותר במקום מצוה אפי' באיסור תורה והעולם שנוהגים היתר באיזה קהלות שמניחים לנכרי להדליק הנרות ביוה"כ לעת ערב בתפילת נעילה או בר"ה שחל יום ראשון בשבת להדליק בבוקר הנרות באמת אין נכון לעשות כן ובפרט בימים הקדושים נסמוך על דעת היחיד גם הרב הגאון בנב"י מהדורא קמא סימן ל"ג כתב דיש לבטל המנהג ועי' פ"א דמס' תמיד גבי הא דתנן ושתי אבוקות של אור בידם בתוי"ט שם

שכתב מדסתם תנא משמע דאף בשבת וי"ט היו עושין כן וטלטול נרות אינה אלא שבות, אבל הרמב"ם כתב בסוף הלכות בית הבחירה דבלילי שבת אין בידם אור אלא בודקין בנרות הדולקין שם מע"ש וכתב הכ"מ דאע"ג דאין שבות במקדש שאני הכא דאפשר בנרות הדולקים מע"ש ע"ש. הרי חזינן דגם במקדש לא התירו שבות ואין לך מצוה גדולה מזו משום דאפשר וגם ביוה"כ ובר"ה אפשר להדליק נרות ארוכות מבע"י ואע"ג דיש לחלק בין שבות הנעשה ע"י ישראל בעצמו לבין שבות הנעשה ע"י נכרי דקיל כמבואר בא"ח סימן שכ"ח מ"מ אין נכון לעשות כן ודי לנו במה שהתיר שם בנב"י לצוות לנכרי לטלטל נרות הדולקות ולהעמידם במקום הצורך ואף לפי מה שצידד התוי"ט שם דגם בהטיית הנרות יש בו משום מבעיר וכך לי שעוה או חלב כמו שמן דשייך ביה הבערה דבקל יוכל להטות וגזרו בו אף במקדש א"כ היה לנו לאסור גם טלטול הנרות דולקות דיש נמי חשש איסור תורה אמנם דברי תוי"ט לא נהירין כדמשמע מלשון הב"י ורמ"א בסי' רע"ה ואין להאריך:

## הלכה יא

**הלוקח בית בא**"י. ולכאורה קשה על רבינו דלפי מה דמשמע מדבריו דלא הותר אמירה לנכרי לדבר מצוה כ"א בדבר שהוא משום שבות אבל לא בדבר שהוא איסור תורה וכתיבה בשבת הוא איסור תורה בכל כתב ובכל לשון וכמ"ש רבינו בפי"א הכותב בכל כתב חייב וא"כ אמאי מתירין לומר לנכרי לכתוב לו, ואפשר דאם כבר נתן לו המעות דמי המקח יש כאן הפסד מרובה ואם לא נתן לו המעות עדיין א"כ יכול הישראל לחזור מהמקח אם יוזל בינתים וניחא ליה למוכר לנכרי שיכתוב בערכאותיהם ונכרי אדעתיה דנפשיה עביד משום הנאתו שלא יחזור בו הישראל ואעפ"כ אי לאו משום סברא דישוב א"י לא היינו מתירין לישראל לומר לנכרי שיכתוב כיון דעכ"פ ניחא ליה לדידיה ששוב לא יוכל הנכרי לחזור. אבל מ"מ בסברא כ"ד אנו מתירין לו אפי' איסור תורה משום דגם לנכרי יש נחת רוח בזה ואדעתיה דנפשיה קעביד. ובזה מיושב קושית המג"א בסי' ש"ו אות כ' כיון דרבינו פסק כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש למה נדחה איסור דרבנן מקמי דרבנן ולפמ"ש א"ש:

**ודע** שכתב הב"י סימן ש"ז בשם ראבי"ה דאמירה לנכרי בדאורייתא נמי לא אסורה אלא בדבר שא"א למצוא תקנה ע"י ישראל לעשותו כגון להחם חמין אבל אם אפשר לעשותו כגון טלטול ברה"ר דיכול להביא ע"י מחיצות בני אדם שרי אמירה לנכרי. והיכא דאיכא למיחש דלמא אתי לאחלופי ברה"ר אסור אמירה לנכרי אפי' באיסור דרבנן ואפי' לדבר מצוה כדאמרינן גבי ינוקא דאשתפיך חמימיה וע"ש בב"י מ"ש על דבריו דסתר עצמו

מיניה וביה ועי' בד"מ בישוב דברי ראבי"ה ועי' מה שאכתוב בזה בס"ד בפי"ג מהל' שכירות:

### הלכה יז

**המשתתף עם הנכרי ואם לא התנו**. כ' הה"מ ורבינו לא הזכיר הא דתני' בברייתא ע"ז דף כ"ב ואם באו לחשבון אסור ונראה שהוא מפרש כפירש"י שם וכו'. וכוונתו מבואר דאם מפרש כפירש"י א"כ רבינו לא הוצרך להזכירו דהא כפל לשונו וסיים אא"כ התנה דהוא שפת יתר א"ו דבא רבינו להורות דאין היתר כ"א בהתנו דוקא אבל בלא התנו אין כאן היתר ופסק האבעיא לחומרא משום דאיסורי דשבת שאני ומחמירין בספק ועוד דמשמע בגמ' דאסור ודו"ק:

**והרב** הש"ך ביו"ד סימן רצ"ד תמה על הה"מ מדברי רבינו פ"י מהמ"א דמפרש ואם באו לחשבון כפי' הראב"ד שמביא הר"ן דקאי על התנו וע"ש שמפרש פירוש אחר נגד דברי הה"מ, וסיים והר"מ כאן מבליעו בנעימת לשונו שכתב אם מעט אם הרבה וכו' ע"ש, ולא משמע כן מדברי רבינו, דהא העיקר לענין שבת אתמר ולמה כאן מבליעו ובהל' מ"א ביאר הדברים בארוכה. ולענין קושית הש"ך כבר הרגיש בל"מ שם וכתב שדבר זה מסברא נ"ל לרבינו ז"ל והעיקר כדברי הה"מ, ומ"ש הש"ך שם ליישב קושית התוס' לדעת הראב"ד קצת דוחק, וביותר לפמ"ש הט"ז שם, וליישב קושית התוס' לדעת הראב"ד צ"ל דקושית הגמרא הוי כי היכא דאשמועינן איסורא דבאו לחשבון ה"נ הו"ל לאשמועינן הך דינא דסתמא ולא לסמוך אדיוקא דרישא דיש לדחות. ודוק קצרתי:

### הלכה כג

**ואם בישל בשגגה למ"ש וכו'**. דלא בעינן בכדי שיעשו. וזה דלא כפירש"י דגם במבשל בשגגה בעינן בכדי שיעשו והטעם שלא יהנה ממלאכת שבת ועי' בספרי ש"י פי' כירה דף מ"ב ע"ב שם הבאתי ראיה מהירושלמי לשיטת רש"י וע"ש עוד ד"ה מזיד:

## פרק ז

### הלכה א

**ומנין כל אבות מלאכות ארבעים חסר אחת**. רבינו העתיק לשון מתני' ובתוי"ט הרגיש על מתני' למה לא תני בקצרה ל"ט מלאכות, ולפמ"ש בחי' רשב"א ר"פ קמא דשבת דהכנסה ג"כ אב הוא ונכלל בהא דתני המוציא מרשות לרשות ב' אבות א"כ ארבעים המה אלא כיון דמה לי אפוקי ומה לי עיולי חשיב להו כחדא ולהורות לנו את זאת דהכנסה אב הוא קתני לה בהאי לשנא:

**גרסינן** בירושלמי תני ר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר הצבעים שבירושלים היו עושין סחיטה מלאכה בפ"ע, פי' דס"ל לר"י דסחיטה לא הוי תולדה אלא אב בפ"ע הוא, ומקשה תו שם לר' ישמעאל ליתני מ"ם מלאכות ומשני לא אתינן מיתני אלא מילין דכ"ע מודו בהן פי' דבפלוגתא לא קמיירי. ועפ"ז ה"פ דמתני' ארבעים מלאכות לחד תנא חסר אחת אליבא דאידך תנא ומיושב קושית התוי"ט ובזה מיושב ג"כ סתירת דברי רש"י בחולין ד"ה סחיטה פי' רש"י אב מלאכה היא ובביצה דף ג' ובשבת דף קנ"ג לא פירש כן וכבר הרגיש בזה בהגהות מהרי"ף ולפי המבואר בירושלמי פלוגתא דתנאי היא ובקונטרס הארכתי להוכיח מסוגיא דחולין שם דקאי אליבא דר' ישמעאל ואין כאן מקומו להאריך. והנה בכלל המלאכות האלו יש זריעה ובירה וכתב הרז"ה בפ' האורג שלא היו בעשיית המלאכות האלה צורך לגופה ע"ש, ופירוש הדברים אפי' למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, היינו דוקא באותן המלאכות שהיה במשכן צורך לגופו ובעינן דומיא דמשכן משא"כ מלאכה שהיה במשכן וגם שם לא היה צריכה לגופה חייב לכ"ע ולפ"ז גם אב דהרקדה ג"כ חייב אפי' באינה צריכה לגופה דהכי אמרינן בגמ' דף ע"ג ע"ב היינו זורה היינו בורר היינו מרקד, וכה"ג כתב בשו"ת הריב"ש סימן שצ"ד דאב דגזיזה אפי' לר"ש חייב אף שא"צ לגזיזה דומיא דמשכן שלא היו צריכין לגזיזת השער גבי עורות תחשים שלא היו צריכין לצמר הובא דבריו במג"א ס"ס ש"ג והתוס' בפרק המצניע דף צ"ג ע"ב חולקין בזה ע"ש, ובס' קרבן נתנאל כ' דס"ל להתוס' דגם במשכן היו צריכין הצמר לתכלת וטעם מחלוקת הריב"ש והתוס' כבר כתבתי בספרי ש"י סו"פ המצניע ע"פ מה דאמרינן בירושלמי שהיה להם צמר ממצרים. והיוצא לנו מזה לפמ"ש הרז"ה והריב"ש מצינו מקצת מלאכות במשכן שלא היו צריכין לגופן ולפ"ז יש לומר דטעם דר' יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה בכל המלאכות כיון דאסמכי' מלאכת שבת למלאכת המשכן ומצינו מלאכות במשכן שלא היו צריכין לגופן, ובמלאכת שבת נכללו כל המלאכות א"כ לא מחלקינן בין המלאכות ואפי' באותן שהיו במשכן צריכין לגופן ג"כ חייב אפי' בא"צ לגופן, ור"ש סובר דכל מלאכות שהיו במשכן היה צריכין לגופן ושפיר פוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה ומסתבר טעמיה דר' יהודה בזה וכפסק רבינו בפ"א:

**ודע** עוד דגבי אב דצידה לפי שיטת כל הפוסקים צידת דגים בכלל הוא והצד דגים צריך להתרותו משום צידה זולת לדעת מהרש"ל לפי מה שהבין בדבריו המ"א סימן תצ"ז אות וי"ו בדגים אינו חייב משום צידה ולא הוי דומיא דמשכן אלא חייב משום קוצר דהוי עוקר דבר מגידולו. ובאמת דברי המג"א שם צ"ע דהמעיין היטב בדברי מהרש"ל

יראה דמודה דשייך בדגים צידה וכבר תפס עליו הפ"מ שם. והצידה היכן היה במשכן אמרינן בירושלמי שהיו משרבטין בעורות אילים מאדמים, וע"ש בק"ע מה שהקשה ע"ז ועי' במבי"ט פ"ט מהלכות שבת. והנה רבינו פה במנין אבות מלאכות כתב הבערה וכיבוי ובמתני' קתני בהיפך ברישא מכבה והדר מבעיר וכתב התוי"ט שם הטעם דמתני' משום דגבי הבערה איכא פלוגתא דאיכא למ"ד הבערה ללאו ואין בו כרת משא"כ מכבה דלכ"ע יש בו כרת מש"ה תני ברישא מכבה והדר מבעיר ועפ"ז יפה עשה רבינו שכתב כסדר מבעיר והדר מכבה דהא אנן פסקינן דהבערה לחלק יצאת וכן מצאתי בס' מרכבת המשנה ופשוט הוא ולא כתבתי אלא מפני שראיתי להרב הגדול בס' שושנים לדוד שכתב על דברי התוי"ט וז"ל וקשה לי דאי לר' יהודה איצטריך הרי כתב התוס' דאיהו גופיה הביאו לעיל דמכבה אינו חייב אלא ע"מ להבעיר וא"כ פשיטא דמאן דס"ל דאין חייבין כרת על ההבערה ה"נ דאין חייבין על הכיבוי דהא כיבוי גופיה לא מיחייב אלא על דעת הבערה וא"כ הדרא קושיא ע"כ. הנה מה דפשיטא לי' כי היכא דלא מיחייב אהבערה לא מיחייב נמי אכיבוי באמת הסברא לא מחוור כלל דהבערה מלאכה בפ"ע וכיבוי מלאכה בפ"ע היא והא דבעינן בכיבוי על דעת להבעיר אינו אלא משום דזולת זאת הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואף כי יש להביא ראיה לדבריו דלפי סברא זו מיושב קושית הרש"א ביצה דף כ"ב ע"ב בהא דאמרי' שם א"ל ר"נ ונימא מר מפני שמבעיר ולשיטת הריב"א ולמ"ד הבערה ללאו יצאה אין בו איסור בי"ט כמ"ש התוס' פסחים דף ה' ובביצה שם א"כ מאי קושיא דלא קאמר משום מבעיר כיון דאין בו איסור בי"ט דלמא סובר הבערה ללאו יצאת. ולפי סברת השושנים לדוד א"ש וגם בתוס' יבמות דף ז' ע"ב ד"ה ר' ישמעאל מה דקשיא להו שם ולא ניחא להו למימר דאיכא כיבוי עכ"פ ע"ש, מ"מ סברא זו לא מחוור כלל וכלל דא"כ למ"ד הבערה ללאו יצאה גם כיבוי אין בו כרת והיא סברת יחידאה וכבר השגתי עליו בספרי ש"י ואין להאריך בו:

## הלכה ב

**כל אלו המלאכות וכו'**. עי' מ"ש הכ"מ בשם הרמ"ך ועי' בס' ז"י דף י"ז ע"א ד"ה ועפ"ז ועי' בהה"מ הל' ד':

## הלכה ג

**או הנוטע וכו' הרי זה אב וכו'**. עי' תוס' ב"ק דף ז' מ"ש שם ועוד דנוטע ומבשל וכו', ועי' בס' מהריב"ש חלק א' דף קכ"ו ביאור דברי התוס' ובמ"ש שם דגם התוס' ס"ל נוטע אב מלאכה הוא ע"ש:

## הלכה ה

**המחתך את הירק מעט לבשלו וכו' וכל העושה דבר הדומה לזה וכו'**. פי' הא דאמר ר"פ האי מאן דפריס סלקא חייב משום טוחן ופירש"י שמחתך ירקות והוא כפירוש רבינו והרא"ש תמה דדבר שהוא מחתך אותו דק דק אין שייך בו טחינה, והתוס' כתב דוקא סלקא אבל שאר אוכלין שרי ומדברי התוס' דף קי"ד ע"ב ד"ה אלא משמע דלא מחלקי בהכי אלא אם עושה חתיכות דקות מאד חייב אבל חתיכות גדולות אינו חייב משום טוחן, ועי' פכ"א הל' י"ח וגרסינן עוד שם בגמ' האי מאן דסלית סלתא חייב משום טוחן והיינו שכתב רבינו פה וכל העושה דבר הדומה לזה ועי' פ"ט הל' ט"ו:

## הלכה ז

**אחד העושה אב מאבות מלאכות אם באו עדים נסקל**. מדברי רבינו פה נראה בעליל אם עושה אחת מל"ט מלאכות יהיה איזה שיהיה חייב סקילה וגרסינן במס' שבת דף ו' ע"ב אמר רב מצאתי מגילת סתרים בי ר"ח וכתב בה איסי ב"י אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן, פירש"י אחת יש בהן שאין חייב עליה מיתה ולא פי' איזו. וכתבו התוס' שם דחטאת מודה איסי ב"י דחייב ע"ש, ובאמת הדבר תמוה מאוד מנ"ל לאיסי לפרש כן ולחלק בין המלאכות דהא אמרינן שבת דף צ"ז ע"ב א"ר ל"ט מלאכות דכתיב אלה הדברים דברים הדברים אלה ע"ש ברש"י וא"כ בכל הל"ט מלאכות כתוב כל העושה בו מלאכה יומת ועי' ברפ"ב דברכות ורבנן דברים הדברים לא דרשי וי"ל קצת, ויותר נראה דסבר איסי כתנא דבי ר"י בנו של ריב"ב דאמר בירושלמי הבאתיו בהלכה א' דמ"ם מלאכות הן והיה מקובל בידו כן והיה קשה לי' דהא בקרא רמיז ל"ט דוקא ולא מ', וניחא לי דבקרא דכתיב כל העושה בו מלאכה מות יומת דחייב סקילה מש"ה לא רמזה התורה אלא ל"ט דוקא דיש מ' מ"מ על אחת מהן אינו חייב סקילה. ועפי"ז יש לומר דה"פ דברי איסי מ' אבות מלאכות הן וחסר א' דהתורה לא רמזה לענין חיוב סקילה כ"א ל"ט א"כ לדידן דקי"ל כתנא דמתני' דלית לי' סחיטה אב ואין לנו אלא ל"ט מלאכות ודאי דלא קי"ל כאיסי דהא על כל ל"ט מלאכות כתב בקרא מות יומת ומה"ת להוציא א' מן הכלל וגם התוס' כתב שם לרמי בר חמא ע"כ דפליג הברייתא על איסי ולפ"ז יפה פסק רבינו פה דלא כאיסי, ועי' בחי' גליון הרמב"ם הנדפסים בדיהרנפורט בשם הגאון מו"ה ישעיה ברלין זצ"ל שכתב וז"ל אדברה נגד מלכים ולא אבוש לפי מה דפסק אב"י עי' שבת ו', צ"ו, ותוס' סנהדרין ס"ו. וכן לא זכיתי להבין האיך ידונו בסקילה לאותו המחלל שבת במלאכה אחת מהל"ט מלאכות הלא לא ידענו בבירור ודלמא הך מלאכה שעשה היא האחת שאינו חייב עליה ולא משכחת לה אלא

בהוצאה והכנסה וסיים שם ואמלתא דאב"י לא מצינו פלוגתא רק ברייתא חדא אליבא דרב"ח, אדרבה הברייתא דף ו' וצ"ו כולהו ס"ל כאב"י ע"ש שכתב מצוה ליישב בדברי ברורין ע"ש. ולפענ"ד לפמ"ש ע"כ דאיסי ס"ל כר"י בנו של ריב"ב ואנן לא קיי"ל כ"א ל"ט מלאכות וכמ"ש ומרב ור"ח ור"י א"ש לא מוכח מיניהו דפסקו כאיסי אלא דבאו לפרש דברי איסי, ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה שם איך יצוייר ששכחו בזמן מועט איזה מלאכה כיון דלא קיימ"ל כאיסי מש"ה לא השגיחו בו ונשתכח הדבר שוב ראיתי להבעל פמ"ג בפתיחה כוללת שכתב בפשיטות דאין הלכה כאיסי ב"י ע"ש:

**וחתני** הרב המופלג החריף מו"ה שמשון נ"י השיב לי דגם אם הלכה כאיסי יש מקום לומר דחייב מיתה כאן שרוב המלאכות המה בעונש מיתה שוב לא נחשב להתראת ספק ואף כי יש סברא כיון דעל חד ודאי פטור דמי לקבוע וכמ"ש המג"א סימן שמ"ד אות א' ע"ש, מ"מ לפמ"ש בס' שלום ירושלים במס' שקלים ליישב קושית הר"ש מקינון דלא אמרי' קבוע וכו' אלא היכא שאינו מתנגד נגד הרוב בדבר אחד ע"ש וא"כ ה"נ הא קיי"ל ההורג את הטריפה פטור וא"כ ע"כ צריכין לילך בתר רובא ולא אזלי' בתר קבוע אלא דעכ"פ א"א לב"ד לחייבו מיתה דאף דהורג טריפה פטור מ"מ בדיני שמים חייב כדמשמע מלשון רבינו בפ"ב מה' רוצח ועדיין צ"ע קושי' מהרי"פ עכ"ד:

**ועי'** רש"א בחי' אגדות פ' יש נוחלין גבי הא דאמרי' יודע היה משה רבינו שהמקוששש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת שגם בנות צלפחד התנצלו בזה בעבור אביהם ואמרו כמו שאתה לא ידעת וכו' גם זה היה כוונתו כדי שידעו באיזה מיתה דנין המחלל שבת והוא באמת לא חטא כאן שלא היה צריך למלאכה בו אלא לידע הו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו חופר גומא וא"צ אלא לעפרה והוא היה חייב מיתה בדיני אדם שלא ידעו העדים שהתרו בו שהוא עשה על דעת זה ואינן אלא דברים שבלב ע"ש, ועפ"ד י"ל דהביא הקרא מחלליה מות יומת ולא הביא קרא דכל עושה בו מלאכה יומת עי' תוס' שבת דף ע' ע"א משום דמשה רבינו ידע דהוא עשה על דעת זה ומנ"ל דחייב כלל כיון דלא היה בלבו לחלל שבת ומכפל לשון מות יומת הוכיח סברא זו דחייב. ועי' בשאלות ותשובות חו"י סי' קפ"ג דעשיית חומת העיר מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, ועי' בכל זה:

# פרק ח

## הלכה א

**החורש כ"ש**. ובגמ' כ"ש למאי חזי לבזרא דקרא. ירושלמי פ' כ"ג כמה יחרוש ויהיה חייב ר"מ אמר כדי ליטע כרישה ר"א בר רב כדי ליטע זכרותה של חטה הוא המקום החד שבראש א' של חטה ואין מחלוקת בין בבלי וירושלמי דודאי כ"ש לאו דוקא, ועי' ק"ע שם ד"ה כמה:

## הלכה ב

**וכן השורה חיטין**. המ"מ והכ"מ כ' מקור דהאי דינא מהסוגיא זבחים דף צ"ד והרואה שם יראה בהיפך ועי' בזה בס' בני חיי או"ח סימן רנ"ב ועי' מרכבת המשנה:

## הלכה ד

**כגון אספסתא וכו'**. עי' הה"מ שהביא סוגיא דש"ס אמר ר"כ זומר וצריך לעצים חייב שתים וכו' אמר ר"י האי מאן דקטל אספסתא חייב שתים. נראה דאפשר לומר דר"י ל"ל דר"כ דע"כ לא מחייב ר"י ב' אלא באספסתא משום דדרך הוא בכך שקוצרין אותו ג"פ בחודש וחוזר וצומח ומאן דקטל אספסתא ממילא כוונתו לשניהם ומש"ה חייב ב' משא"כ בזומר וצריך לעצים דעיקר כוונתו לעצים א"ל דאינו חייב ב' ומש"ה הביא רבינו דין דאספסתא ברישא וגם לא כתב ביה שצריך לקצירתו משום דסתמא כ"ה ואח"כ כ' אפי' בזומר וצל"ע ג"כ חייב שתים דהלכה כר"כ. ובזה מיושב מה דקשה טובא בריש מס' מ"ק בפלוגתא דרבה ור"י דקאמר אביי בין לרבה ובין לר"י קשיא וכו' וכ"ת וכו' והאמר ר"כ וכתבו התוס' שם דל"ג קשיא משום דלמא פליגי על ר"כ ואמאי לא קשיא ליה מר"י גופיה וכבר דשו בו רבים בקושיא זו ולדברינו לק"מ. ודע דקשה לי על רבינו כיון שפסק הכא להא דר"כ אמאי פסק לעיל המנכש וביותר קשה גבי משקה מים לזרעים אמאי אינו חייב שתים דהא אביי מקשה הכא אף שכתב התוס' שם דל"ג קשיא וצ"ל דרבה ור"י פליגי על ר"כ ובספר ש"י למס' מ"ק כתבתי דהר"מ ז"ל לטעמיה אזיל דהנה התוס' כתבו במ"ק הך דר"כ דחייב משום נוטע סתמא אתמר גם בלא מחשבה ע"ש ומדברי רבינו שכתב הזומר את האילן כדי שיצמח משמע דוקא אם עושה כן במחשבה כדי שיצמח הא לא"ה לא ודחיק לי' לרבינו לומר כן משום קושית התוס' שבת ע"ג ע"ב ד"ה זומר וכו' זה דקשיא להו שם בהא דאמרי' בסנהדרין לעקל בית הבד אני צריך ודחקו שם לתרץ דמיירי בענין דמתקלקלין באילנות ודחוק להו להתוס' לומר כן משום דאזלו לשיטתם, אבל לדעת רבינו י"ל דהכי קאמר הגמ' דיכול לומר כוונתו לא היה לזריעה והנה קושית

אביי לר"י אינו אלא משום דסבר דר"כ סתמא קתני א"כ כיון דחזינן דר"ל בסנהדרין סובר דבכוונה תליא מילתא א"כ דר"י אתיא שפיר ולק"מ קושית אביי משא"כ לרבה קושיא אלימתא היא ור"י סובר דגם ר"כ מיירי בחושב וא"כ ס"ל לפמ"ש בפי' דברי רבינו בהא דנקט אספסתא ברישא ואח"כ נקט דין דר"כ לומר דגם דין דר"כ דזומר וצל"ע מיירי ג"כ בכה"ג במחשב ומכוון לצמוח דומיא דאספסתא וסמך רבינו על הל' ב' דאינו חייב כ"א במכוון לצמוח ועפ"ז יפה פסק רבינו כר"י ולא כרבה ועי' בהה"מ הל' ב' ודו"ק היטב:

**גבשושית וכו'**. עי' בדברי הה"מ דרבינו מפרש הך דר"ל צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בה מיירי במונח ע"ג יתידות ופי' הל"מ ע"ש, ולפי"ז הא דאמר ר"ל התולש ממנו בשבת חייב חטאת משמע אף התולש מעציץ נקוב המונח ע"ג יתידות חייב דמ"ש מצרור דעלו בו עשבים חייב ולא חילק בין מונח ע"ג קרקע למונח ע"ג יתידות וכ"כ בס' בני חיי סימן שי"ב וחלק שם על הרב ד"ע שכתב בהל' ג' על מה שכתב רבינו ועציץ נקוב וכו' חייב מיירי דוקא במונח ע"ג קרקע אבל לא במונח ע"ג יתידות ע"ש שהאריך בדבר:

**וכן אילן שיבשו פירותיו**. עי' הה"מ ועי' רש"י שם ובתוס' מסכת שבת דף ק"נ ע"ב ד"ה במחובר ביבש גם העוקץ או האילן פטור ולזה דייק רבינו שיבשו פירותיו:

## הלכה ה

**המעמר שיעורו כגרוגרת**. גרסינן בירושלמי שבת דף כ"ט ע"א כל אילין שיעורן אם לאכלן כגרוגרת פי' כל השיעורים של אבות מלאכות אם לאוכלן כגרוגרת ועי' ק"ע שם ד"ה כל שא"צ לדברי הה"מ שלמד מהיקש דמנכש וקוצר:

## הלכה ז

**וכן החובל בחי חייב משום מפרק**. עי' פ"י כתובות דף ז' מה שמקשה על רבינו פה ועי' מה שאכתוב בס"ד פ"א מהל' יו"ט:

## הלכה ט

**אבל שאר שקצים ורמשים וכו' פטור**. הה"מ הבין בדברי רבינו דס"ל דברייתא חולין דף מ"ו נדחה מהלכה ובאמת המעיין ברא"ש ר"פ ש"ש כתב להדיא בפירושא דמתני' ושאר שקצים וכו' החובל בהן פטור פי' כל זמן שלא יצא דם וכפל דבריו ע"ש. וא"כ רבינו יחלוק בזה על הרא"ש ודבר זה לא נראה כלל אבל לפי פי' הרא"ש ז"ל דברייתא דקתני בה נצרר הדם אע"פ שלא יצא דם אתי' לפרושי מתני' וממילא גם שאר שקצים דקתני פטור דוקא בנצרר הדם וסברא הוא כמ"ש התוס' יו"ט דבדבר שיש בו עור ונצרר הדם כבר נעשה כוונתו שפירק הדם ששוב אינו חוזר והוי מפרק הגם שלא יצא הדם ולא נגמר מחשבתו דמי לכותב שם משמעון משא"כ בשאר שרצים שאין להם עור לא עשה כלל

שום פירוק דחוזר לקדמותו ומש"ה פטור משא"כ ביצא הדם ודאי פשיטא הוא דחייב משום מפרק. ורש"י שכתב שם דברייתא זו לא מצא מקומו נראה דהיינו הך ברייתא דנצרר ואפשר נמי שלא היה כתוב כן בגירסת רבינו בגמ' דברייתא היא בשאר שקצים עד שיצא מהן דם אלא דהגמ' מקשה ומדמי מצד הסברא ומדיוקא דפי' המתני' כמ"ש הרא"ש. ומ"ש הה"מ דגם לפי' משום צובע צ"ל כן צ"ע ועי' בתוס' י"ט ובס' שושנים לדוד ודוק היטב כנ"ל ודלא כהרב בעל מרכבת המשנה וכל ראיותיו שם אינם מוכרחות ואין להאריך ואין כאן מחלוקת בין רבינו והרא"ש גם הרא"ש ברמזים כ"כ להדיא:

## הלכה י

**הסוחט את הפירות וכו'**. עי' פכ"א הלכה י"ב ועי' בהגהמ"י מה שכתב כאן בענין דשיל"מ ובאו"ח סימן ש"כ ועי' מ"ש בס"ד בפ"ה מה' יו"ט הלכה י"ד:

## הלכה יא

**ה"ז בורר או תולדת מרקד**. עי' הה"מ וצ"ל דרבינו סובר כפירש"י שם דמ"ד בורר ס"ל ג"כ מרקד ופסק רבינו כרבה. ועי' בק"ע שבת דף כ"ט ע"א ד"ה אין תימר מה דקשה על רש"י מהירושלמי ובס"ד אכתוב בזה בה' יו"ט בפ"א:

## הלכה יב

**ואם בירר בידו לאכול לאלתר**. עי' ב"י או"ח סימן שי"ט שלמד מדברי רבינו פה אם בירר והניח עד אחר ג' או ד' שעות יש חילוק בין בורר אוכל מתוך פסולת חייב ובבורר אוכל אחד מאחר לא מיחייב אא"כ בירר שחרית לאכול בין הערבים מדפלגינהו רבינו בתרתי וסיים שם וא"י מנין לו לרבינו חילוק זה ועי' בס' ז"י בסוגיא ועי' באו"ח סימן שי"ט דפסולת מתוך אוכל לא משכחת היתרא כלל אבל עלה בדעתי דבשעת אכילה לכ"ע גם פסולת מתוך אוכל מותר. ושוב מצאתי מפורש בס' ברכי יוסף שם וז"ל אך בשעת אכילה שהוא אוכל ופסולת מעכבו שרי לכ"ע ואין בזה בורר ע"ש:

## הלכה טו

**וכל השוחק תבלין וכו'**. גרסי' בירושלמי שבת דף כ"ד ההן דשחק מלח השף פלפלין חייב משום טוחן ועי' ק"ע שם ד"ה ההן:

## הלכה טז

**ואין גיבול באפר**. עי' השגת הראב"ד ועי' בל"מ שדברי רבינו סותרין אהדדי בהא דפסק בפ"ג ששורין דיו סמוך לשבת אבל בשבת לא ע"ש ועי' בס' ק"נ במס' ביצה פ"ד הל' ט':

# פרק ט

## הלכה ג

**דבר שהיה מבושל כ"צ**. עי' כ"מ קושית הרמ"ך ועי' בש"ע או"ח סימן רנ"ב ושי"ח ובמג"א שם ועי' מה שכתבתי בזה בש"י שבת דף ז' ע"א ד"ה מפני:

## הלכה ה

**שכח והדביק פת בתנור וכו'**. והטור או"ח סימן רנ"ד כתב אם נתנו בשבת אפי' במזיד והוא היפך דעת המגיד ועי' מג"א שם בפי' דברי הה"מ. ובאמת קשה לפי שיטת הה"מ על ר"א בריה דרבא דמתני' בהדיא בפת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי איסור סקילה ואמאי לא נקט בשוכח דהוי רבותא יותר ומשמע כדברי הטור ומאי דקשיא ליה להב"ח על הטור דמ"ש אפי' במזיד דמשמע מכ"ש בשוגג כדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת ובגמ' קאמר דבשוגג כד אהדר ואדכר קודם אפי' ליכא חיוב חטאת כדתנן דאינו חייב חטאת אלא היכא שלא נודע לו שגגתו עד שנגמרה העבירה ע"ש. ויש ליישב קושיא זו דהא משכחת לה בשוגג ששגג בכרת והזיד בלאו א"כ חייב חטאת וז"ש הטור אפי' במזיד וכ"ש שוגג בכה"ג דמיחייב חטאת והא דלא מוקי בגמ' כן עי' בס' ז"י שם בסוגיא:

## הלכה ח

**וכן החותך יבלת בין ביד בין בכלי פטור**. הה"מ הניח דברי רבינו בצ"ע דהרי נראה בביאור בעירובין שהיבלת הלחה בכלי חייב, ולענ"ד נ' ליישב דברי רבינו דהרי חזינן דבמסכת פסחים איתא ג"כ הך סוגיא דעירובין ולא מקשה שם הגמ' הך קושיא עי' רש"י שם, ונראה דגרסינן בירושלמי עירובין ר"ש בן יקום אמר כאן בלחה כאן ביבשה ריב"ח אמר כאן ביד כאן בכלי אתיא דרשב"י כבר קפרא ודריב"ח כר"י דתני כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ב"ק אמר אפי' א"צ לדם וא"צ לאפר אמר ר' יוחנן והוא שיהיה צריך לדם ולאפר ראב"ח בשם ר"י כאן וכאן בלחה אנן קיימין והוא שיהיה צריך לדם ופי' הק"ע כאן וכאן בעירובין ובפסחים איירי ביבלת לחה והא דאוסר בפסחים איירי בצריך לדם ואיכא איסורא דאורייתא והכא בשא"צ לדם ושרי ע"כ. נקטינן מהך ירושלמי דלמ"ד דבעינן צריך לדם א"כ משכחת דגם בכלי בלחה פטור ואין כאן איסור תורה משום דמקלקל הוא אלא למ"ד דחובל ומבעיר מקלקל חייב אע"פ שא"צ לדם א"כ לכ"ע הוי איסור תורה. וי"ל דהסוגיא דעירובין רצה לשנויי גם אליבא דמ"ד מקלקל בחבורה חייב משא"כ סוגיא דפסחים אזלא אליבא דהלכתא דקיי"ל כל המקלקלים פטורים אפי' חובל ומבעיר ובעינן צריך לדם מש"ה לא אסיק הך קושיא דעירובין וא"כ רבינו לטעמיה אזיל

דפסק לעיל בפ"א הל' י"ז דכל המקלקלין פטורים אפי' חובל ומבעיר מש"ה כתב רבינו פה דאפי' בכלי פטור בלחה דמיירי בא"צ לדם ופטור משום דהוה מקלקל, ועי' א"ר סימן ש"מ אות ד' מה שהביא בשם הה"מ תי' ע"ז ותמה עליו ובספרי הר"מ שבידינו לא נזכר זה התי' וע"ש מה שפירש דברי רבינו ודוחק:

### הלכה ט

**צפורן וכו'. ואם לא פרשו רובן אפי' מצערות אותו אסור לנטלן בידו ואם נטלן בכלי חייב.** ע"כ. על דבר המוהל שיש לו למול בשבת בעיר שאין בה מוהל אחר ותיקן צפרניו ערב שבת כראוי ובשבת נסדקה הצפורן כמו שאירע כמה פעמים אי שרי לתקן צפרניו כראוי או לא ואי שרי ע"י עכו"ם עכ"פ עי' בזה בס' יד דוד בפ' המצניע דרצה להתיר ע"י נכרי להלכה ולא למעשה ודבר זה עי' באחרונים ש"ך וט"ז יו"ד בסימן קצ"ח באשה ששכחה ליטול צפרניה בע"ש אסר שם הט"ז ליטלם ע"י נכרי והש"ך בנקה"כ חלק שם עליו ועי' מ"ש לעיל רפ"ז שיטת הריב"ש דבגוזז אליבא דכ"ע אפי' אצל"ג חייב א"כ צ"ע לדינא:

### הלכה יד

**העושה עין הצבע.** גרסינן בירושלמי שבת דף כ"ט ע"ב מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין בבהמה בעורות אילים מאדמים ופי' הק"ע שהיה מכין את הבהמה בשרביט כי היכא דליתי אדום העור כשיפשיטו אותו אמר ר"י הדא אמרה העושה חבורה ונצרר בה דם חייב וז"ל הרב המבי"ט בק"ס פ"ט מהלכות שבת וקשה לי העושה עין הצבע ה"ז תולדת צובע ואמאי לא עיילוה בהדי ל"ט מלאכות דהא במשכן דהיו מבשלין סממנין צבע תכלת וארגמן ושני לצבוע דהיינו עין הצבע ואע"ג דהיא מעין הצובע הא אמרן דזורה ובורר ומרקד חדא היא ומשום דהוי במשכן מנינהו כ"ש הא דכל חד מלאכה בפ"ע וניחא לי קצת במ"ד בירושלמי מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין דהכא עין הצבע והצביעה בהדי הדדי קאתו ע"כ ועי' שם בש"י:

## פרק י

### הלכה א

**הקושר וכו'.** עי' ירושלמי פ' כ"ג דף כ"ט מה קשירה היתה במשכן ועמ"ש שם בש"י בפי' הירושלמי:

## הלכה ג

**ואם היה חבל גרדי וכו'**. עי' שבת בתוס' דף קי"ג ובגמ' בפי' המתני' א"ר או"ח סי' שי"ז אות ט"ו:

## הלכה ד

**או שנשמט רוב הרגל וכו'**. כתב הה"מ תוספתא וז"ל נשמטה לו רצועת מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל ה"ז יחזיר ובלבד שלא יקשור נשמט חוטמו ה"ז יחזיר ובלבד שלא יקשור פי' חוטמו היינו רוב רגלו של צד חוץ. ודין נשמט חוטמו לא מבואר ברבינו וגם בש"ע השמיטו, ועי' או"ח סימן שי"ז בט"ז מה שהקשה מהירושלמי ועי' א"ר שם:

## הלכה ט

**התופר וכו' והוא שקשר**. הך קשירה לא בעי מעשה אומן רק שקושר כדי לקיים התפירה והא דאמר בירושלמי שבת דף ל' הממתח צדדין בשבת חייב משום תופר וקאמר שם נאמר משום קושר ומשום תופר. ופי' הק"ע שם כלומר ואס"ד דלא הוי תפירה עד שיקשור א"כ ליחייב נמי משום קושר א"ו דל"ב קשירה רק כשמהדק התפירות ע"ש. ורבינו פי' דברי הירושלמי דקשירה עכ"פ בעי דבלא"ה לא מתקיימין התפירות אבל לא בעי קשר אומן ואינו חייב אלא משום תפירה לבד ולא משום קשירה ובזה סרה קושית הרמ"ך על רבינו שהביא הכ"מ ועי' בתוס' יו"ט במתני' דארבעים מלאכות חסר אחת ודו"ק שם:

## הלכה יב

**אחד נתן את האבן וכו'**. כ"ה בתוספתא פי"ב ר"י אומר אחד נותן את האבן ואחד נותן את הטיט הנותן הטיט ה"ז חייב הנוטל את האבן ונתנו ע"ג דימוס והתקינו לבנין אע"פ שלא נתן את הטיט ה"ז חייב ע"כ. ועי' בק"ע שבת דף ל' ע"ב ד"ה ר"י אומר:

## הלכה יג

**וכן המגבן ה"ז תולדת בונה**. בירושלמי פ' כ"ג דף ל' אמרי' המגבן והמחבץ חייב משום לש. ועי' בחידושי רשב"א ר"פ הבונה ולשיטת הסוברים שאין בנין בכלים כלל עי' הה"מ איך שייך באוכלין בונה ע"ש:

## הלכה יד

**העושה נקב כ"ש**. עי' כ"מ ועי' בס' יד דוד שבת דף ל"ז ע"ד ד"ה בלול שהביא בשם הפ"ח בס' מ"ח שיש חילוק אם הנקב גדול שעשוי ג"כ להוציא הבל גם שמואל מודה דחייב משום בונה משא"כ בנקב קטן שאין עשוי רק להכניס אויר אבל אינו גדול כ"כ שיכול להוציא הבל ומש"ה סבר שמואל שאינו חייב משום בונה ובזה אין סתירה בדברי רבינו:

## הלכה טז

**המנפח**. רבינו כתב משום מכה בפטיש דהכי אמרי' בגמ' פ' כ"ג ובירושלמי שבת דף ל' ע"ב אמר ר"ל המנפח בכלי זכוכית חייב משום בונה:

## הלכה יט

**ודגים**. עי' מ"ש לעיל ריש פ"ז שיטת הישו"ש לפי הבנת המג"א. ומדפרט רבינו דוקא אלו דייק בק"ע שבת מ"ב ע"ב ד"ה הצד חגבים דרבינו אינו סובר כפירש"י דף ק"ו דבחגבים כולי עלמא מודים דחייב דמאי שנא חגבים משאר מינים ועי' א"ר סי' שט"ז אות י"א ועי' הל' כ"ד:

## הלכה כא

**הצד וכו' את הישן וכו'**. ובירושלמי פ' ש"ש קאמר דוקא צבי חייב בישן די קמץ חדא ופתח חדא ועי' א"ר דרבינו סובר דבבלי חולק עם הירושלמי:

## הלכה כב

**המשלח כלבים**. עי' הה"מ שפי' רבינו בהא דמחלק הגמ' בין אובצנא היפך פירש"י ואינו מוכרח עי' מ"א סימן שט"ז מה שלמד בדברי הכלבו דלאיסורא לא בעי' דעבד מעשה והכלבו לא מיירי לענין חיוב ועי' א"ר שם שבדברי הכלבו מבואר כדברי רבינו דז"ל שם דף כ"ח וכן המשלח כלבים לרדוף אחרי הצידה ורדף כדי שיגיע הכלב לתופסה חייב וא"כ הן הן דברי רבינו ועי' בס' ברכי יוסף. ומקור דין רבינו לא העירו בו ראשונים ובס' מרכבת המשנה כתב דרבינו חידש כן מדעתו דלא מצא שום תולדה לצידה בע"א. ולא נהירא כלל, וגם לענ"ד אם נפל תינוק או ד"א במים ופרס מצודה להעלותו דהוא תולדת צידה כדמשמע במנחות דף ס"ד ואפשר דלמד רבינו דין המשלח כלבים וכו' מהא דקיי"ל גבי צידה צבי שנכנס לבית ונעל בפניו דחייב כמ"ש בהלכה שאח"ז והוא ממתני' אע"ג דלא עבד איהו הצידה כלל רק שנעשה ממילא ואפ"ה כיון דהוא נעל הדלת חייב כ"ש כאן דעשה מעשה בתחלה ובסוף ועל ידו נגמרה הצידה דחייב ואף דין זה דנעל נלענ"ד דאינו אלא תולדה ודו"ק וצ"ע:

## הלכה כג

**נעלוהו שנים פטורין**. כ"ה במתני' ובתוס' יו"ט כתב הך מתני' יתירתא דכבר תנא לה בפרק י' ע"ש. ובש"י הקשיתי על רבינו דכבר הביא הך מתני' דפרק י' בפ"א וכאן אין מן הצורך להזכיר וכתבתי שם דיש לומר דרצה התנא להשמיענו דבזה אינו יכול וזה אינו יכול לא בעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה כדס"ל לחד מ"ד דף צ"ג ע"ב לפי גי' ר"ח תוס' ד"ה אמר ולפ"ד צ"ל צבי דתנן ל"ד אלא ב' כמ"ש התוס' קמ"ל דאפי' בצבי א' חייב

ואפי' לפי גירסתנו דלכ"ע לא בעי שיעורא לזה ושיעורא לזה מ"מ ה"מ לטעות בהכי קמ"ל. ועוד כתבתי שם דיש מקום לומר דוקא בהוצאה דמלאכה גרועה היא ב' פטורין א"נ בהיפך בהוצאה יותר מסתבר ליחייב שנים משום די"ל דילפינן ממושיט קחנו משם ואין להאריך פה:

**לנועל ביתו לשומרו וכו'**. עי' הה"מ מ"ש בשם הרשב"א וסיים ואין להקל ובש"ג כ' בנועל ביתו לשומרו גם זולת הצבי לא איכפת לן אם הוי פסיק רישיה ובס' או"ח סי' שט"ז האריך להקשות עליו מהך דסוכה דף ל"ג בלקטן לאכילה ומקשה והא פסיק רישיה הוא וכן מהא דאמרי' ביצה דף ל"ו פורסין מחצלת בפני החמה ואע"פ שאמר שם דפ"ר הוא וע"ש ועי' מ"ש לעיל בפ"א ובש"י דף מ"ב ע"א ד"ה ובעד כתבתי לתלות מחלוקת הש"ג והר"ן בפלוגתא דחכמים ור"א שבת דף צ"ה דר"א לית ליה סברת הש"ג ורבנן אית להו סברתו ומיושב קושית התוס' שם ודו"ק וע"ש:

## פרק יא

### הלכה א

**השוחט**. עי' לח"מ ועי' מ"ש בש"י מסכת שבת דף ל' ע"א ד"ה רשב"ל אמר דטעם רבינו משום דכל אמוראי בירושלמי לית להו בשחיטה משום צובע ומש"ה פסק כשמואל וע"ע שם מ"ש ליישב דברי רבינו שהוכיח כן מסוגיא דחגיגה ע"ש:

**לפיכך אם העלה דג וכו'**. מש"כ רבינו פה משום חונק בירושלמי שבת דף כ"ח ע"א ההן דצייד כוורא וכל דבר שאתה מבדילו מחיותו חייב משום קוצר ומסתמא כ"ה בהושיט ודלדל והה"מ כתב גם בהושיט טעם משום נט"ש ועי' שם בק"ע ד"ה כל, וע"ע בתוס' מס' ע"ז דף כ"ו ע"א ד"ה סבר ר"י שכתב הא דהושיט ידו למעי בהמה חייב משום עוקר דבר מגדולו דהוא תולדה דגוזז וצ"ע על התוס'. ונ"מ בין הטעמים לפמ"ש לעיל פ"ז בשם הריב"ש דבגוזז לכ"ע אפי' אצל"ג חייב, ועוד כתב התוס' שם לדינא אם כלו לו חדשיו א"נ ביושבת על המשבר שכבר נעקר לצאת אין כאן משום עוקר דבר מגדולו, ואפשר דל"פ היכא דדלדל וחי חייב משום קוצר ורבינו מיירי היכא דהפילה כמ"ש הה"מ:

### הלכה ב

**או נהוין מן העפר**. חזר בו רבינו ממ"ש בפי' המשנה משנה א' דפ"ח שרצים:

### הלכה ד

**ואם דרסן לפי תומו**. עי' הה"מ ועי' ש"י במס' שבת ד' ז' ע"ד ד"ה אבל:

## הלכה ז

**הנוטל קיסם**. עי' הה"מ שלמד בדברי רבינו דמיירי בקוטם בסכין אלא דלא ניחא ליה בזה שהיה לו לבאר. ובאמת גם שטת הרא"ש כן דבכלי כ"ע מודים דחייב והביא שם ראיה מתוספתא ורב יהודה דוקא ביד מיירי ע"ש. ואף דמדברי רש"י משמע דוקא במחתכו וממחקו בסכין אבל בחותך לחוד לא אפי' בסכין אמנם הרב בס' א"ר סימן שכ"ב אות ה' כ' דל"ד נקט רש"י דבקוטם בסכין לחוד ולפי מה דמסיק הרא"ש שם דר"י מיירי ביד וגבי קוטם להריח ג"כ בסכין אסור א"כ שפיר כ' הה"מ דהיה לו לרבינו לבאר כאן דבהלכה ח' מיירי ביד משמע גם דין דהכא מיירי ביד אבל לפי שיטת הט"ז או"ח סימן תקי"ט דמתיר אפי' לקטום בסכין להריח וא"כ היה מקום לומר דרבינו לא צריך לבאר אבל הט"ז לפי שיטתו הבין דבקוטם בסכין פטור ג"כ כפשטן של דברי רש"י ועי' שם בא"ר שתמה עליו ואם נאמר כפשטן רבינו פסק כר"א אפשר לומר דסמך ע"ז דר"א וע"כ כר"א סובר דאמרי' שבת דף קמ"ו ע"ב אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור מ"ט רב יימר אמר גזירה משום מרזב ור"א אמר גזירה שמא יקטום ופירש"י שם ד"ה שמא וכו' וכיון דקטמי' ה"ל כמתקן כלי כדתניא לחצות בו שיניו לא יקטמנו ודוחק לומר דר"א ס"ל כר"א דלא כהלכתא כמ"ש הכ"מ בפ' כ"ג מה' שבת דמש"ה דחה רבינו דברי ר"א מהלכה אלא דרבינו סבר דר"א פסק בזה כר"א משום דברייתא דתוספתא סתמא קתני בלי מחלוקת ועי' מ"ש בזה בס"ד פכ"ג הלכה ו' לתרץ הקושיא אי ס"ד דפסק כר"א א"כ מפני מה לא כתב שם רבינו בהלכה ב' בהא דשובר את החבית דבמוסתקי איירי יע"ש:

## הלכה ט

**נפלה שעוה וכו' ומחק וכו'**. עי' ב"ח סי' ש"מ ובשו"ת שבו"י חלק ב' סי' ד' דאין מחיקה בשעוה רק משום ממרח ולפ"ז להסיר שעוה מעל האותיות בענין שלא יגע בשעוה מותר והסכים עמו יד אהרן ובפנים מאירות ח"ב חלק עליו ועי' בס' מעיל צדקה סי' כ"ה ברכי יוסף סי' ש"מ:

**ודע** דמדברי רבינו פה שכתב ב' אותיות משמע דבכל ב' אותיות חייב וגרסי' בירושלמי תני בשם ר"י כתב ב' אותיות שוות והן שם חייב כגון שש תת וכו' ורבנן אמרי ב' אותיות בכ"מ אשכחית אמר קולת וחומרת ע"ד דר"י קולת וחומרת ע"ד דרבנן קולת ע"ד דר"י כ' ב' אותיות שוות והן שם ע"ד דר"י חייב וע"ד דרבנן פטור קולת ע"ד דרבנן ב' אותיות מ"מ אע"פ שאין שם ע"ד דרבנן חייב וע"ד דר"י פטור וא"כ רבינו פסק כרבנן דב' אותיות בכ"מ חייב ונתקשה בס' מרכבת המשנה דבהלכה י' כתב רבינו הכותב אות כפולה וכו' הוא שיטת ר"י ולמה פסק רבינו כחומרא של שניהם וא"ל דרבינו פסק כתנא דמתני'

דקתני בין משם אחד בין מש"ש א"כ היה לו לרבינו לומר ג"כ א"א ג"כ חייב ובדברי רבינו לא משמע כן כמ"ש הה"מ ע"ש שהאריך בישובו. ואפשר לומר דלעולם דעת רבינו בסתמא דמתני' מיחייב בכ"ע מלבד בא"א דאאזרך דאמרי' בגמ' כאן דאיתא בגלטורא בעלמא בזה לא ס"ל לרבינו דמיירי מתני' דלא נעשית מחשבתו בזה ועי' בר"מ פי' מתני' ודו"ק היטב וגרסינן בגמ' דף ק"ד נתכוין כו' דוקא ב' זיינין בלא זיון אבל כתב ב' אותיות דלא בעי תגין חייב ואחרונים מתמיהים על דברי רבינו שלא הזכיר חילוק זה וכבר העיר בזה בש"ג וכתב דרבינו לטעמיה דס"ל דאם לא תייגן לא פסל ואינו מעכב א"כ מסתבר דבכל ענין חייב ומפרש בגמ' פי' אחר בהא דאמרי' שם ק"ה הא דבעי זיוני הא דלא בעו זיוני וכו' ע"ש גם הרב ז"ל תמה על רבינו שהשמיט להא דאמר רבא דמשני שם הא דתניא הגיה אות אחת כגון שנטלו לגגו של ד' ועשאו ר' דמילתא דרבא דלא כהלכתא דהא לענין ס"ת קיימ"ל בכה"ג לא מקרי כתיבה אלא חק תוכות ואם כתב ד' במקום ר' צריך לגרור כל הגג או הירך עי' בח"ר שכתב דמשמע דלא מקרי חק תוכות כשנטלו לגגו של ד' דאינו אלא כדיו שנפל ע"ג אות ומעבירו ויראה דהיה לפניו הגי' גגו במקום תגו ואפ"ה לא הוי כחק תוכות ודברי הרב ז"ל צ"ע ועי' עוד שם בש"ג. ולענ"ד נראה דהר"מ ז"ל מפרש הא דאמר רבא שנטלו לגגו של ד' אין פי' כמ"ש רש"י דאפי' רבנן מודים אלא דרבא מוקי להברייתא כר"א דאמר אחד על האריג חייב והא דדחק ליה לאוקמי כר"א משום דלשנא דהגיה אות אחד משמע אפי' לאחר שהגיה לא נשאר כ"א אות א' וכ"מ בח"ר שכתב על הא דמשני ר"א שם אפי' תימא רבנן לכאורה משמע דוקא להשלים את הספר אבל להשלים השם לא וכו' וקשה אמאי לא תנא רבותא יתירא אפי' אם הגיה אות א' אלא נראה דבזה לא מחייבי רבנן ועי' רי"ו שכתב גבי משרטט בבשרו דחייב ע"ש דף פ"ז והעתיקו בס' א"ר ורבינו בהלכה ט"ז כתב דפטור. גם על מה שכתב רבינו בהלכה י"ד הכותב בשמאלו כתב הא"ר שם דאפשר גם במוחק ע"מ לכתוב אפשר דהוי דוקא בימינו ויש הווייות רבות ומחלוקת בין הירושלמי והתוספתא עי' בא"ר סימן ש"מ ודו"ק היטב:

## הלכה י

**הכותב בכל כתב וכו'**. כבר כתבתי בזה בפ"ו הלכה י"א דמה שכתב שם להתיר לעכו"ם לכתוב אע"ג דלא הוי שבות דשבות אלא שבות הוא מטעם דניחא ליה להמוכר ג"כ ואם כבר נתן הלוקח המעות אז יש הפסד מרובה ומצרפינן לסברת ישוב א"י ומש"ה מתירין גם שבות דאמירה לעכו"ם גרידא וכ"פ הר"ן וכ"פ רש"י דבכל כתב חייב חטאת בשבת וכ"כ הברטנורה ותוס' בהרבה מקומות וכמ"ש הב"ש אה"ע סימן קכ"ו אות א' והוכיח

הדבר מהא דכותבין גט בכל כתב אפי' בכתב עמים והתם בקרא כתיב וכתב. ולענ"ד דכ"ע מודים בזה ואין כאן מחלוקת דמ"ש המג"א בסימן ש"מ בשם הגה"מ פ"א מהל' ס"ת המעיין שם היטב יראה דאין כוונתו כמה שהבין המג"א בדבריו דהרי הדבר תמוה מאי ראיה מביא מהך דשבת בהא דאמר שם הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני שהרי כתב השלטי גבורים בפ' הבונה וז"ל היה צריך לכתוב שני זיינין קסבר שהוא צריך לכתוב אותיות אחרות והתחיל לכתוב חי"ת ועלו בידו שני זיינין שהיה צריך להן אם עלו בידו הזיינין מזוינין כהלכתן ה"ז חייב שהרי כתב ב' אותיות הצריכות לו כמבואר בקונטרס הראיות ואם לא היו הזיינין מזוינין בזווית שלהן פטור שהרי הוא צריך לזיינן ואלו דומין לחי"ת ולא חייבו ברושם ב' אותיות אלא כשהוא צריך להן ע"כ. וכוונתו פשוטה עפמ"ש בחי' רשב"א למה יתחייב בכותב ח' ועלו בידו שני זיינין מ"ש מנתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שהוא פטור אע"כ דמיירי כשהיה צריך להן ולפי פי' זה אין ראיה מכאן דהא שאינו חייב באינו מזיינן כהלכתן לא הוי משום דאין כאן כתב אלא משום דהוא צריך לשני זיינין מזוינות ולא עלו בידו ולא נעשית מחשבתו משא"כ אם כיון לכתוב שתי אותיות באיזה כתב שיהיה מהיכא תיתי לא יתחייב כיון שנעשית מחשבתו אלא ודאי דה"פ דברי הגה"מ הא דבעינן שרטוט בכותב דברי קדושה פסוקים היינו משום קדושת האותיות וכ"ז אם הוא כותב בכתב שדרך לכתוב בו פסוקים אבל בכתיבה דקה שלנו אין הכוונה על קדושת הכתב כלל א"כ לא קפדינן על השרטוט ולזה מביא ראיה כמו דלענין שבת דהוא איסור תורה אזלי' בתר כוונתו ק"ו לענין שרטוט כן נ"ל ברור ואין כאן מחלוקת ולכ"ע אם כותב באיזה כתב שיהיה ונעשתה מחשבתו בכתיבה זו מה שהוא צריך לה חייב לכ"ע במזיד סקילה ובשוגג חטאת:

## פרק יב

### הלכה א

**מתקנין הן אצל יצרן הרע**. עי' הרמ"ק דרבינו סובר כפירש"י וכ"מ דפסק לתרווייהו דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב וכל המקלקלין פטורין ועי' לעיל פ"ח הל' ח' ובהה"מ שם והקשה לי חתני הרבני המופלג החרוץ מו"ה שמשון נ"י לפ"ד רבינו וסברתו מפני מה דחיק התלמודא במסכת ב"ק דף ל"ד דמקשה תנן וקתני הוא דומיא דשורו מה שורו דלא קבעי לה אף הוא נמי דלא קבעי לה ואמאי לא מוקי מתני' בכה"ג שמתכוון להנקם מחבירו ועושה נחת רוח ליצרו והוי כמתקן אע"ג דלא צריך לאפרו וזה הוא דקיי"ל דומיא דשורו דלא בעינן צריך לאפרו ודוחק לומר דבעינן דומיא דשורו ממש דלא

משמע כן בגמ' שם בתירוצא דרבא מתני' בשוגג עי' בתוס' שם ד"ה בשוגג ובשלמא אי סבר הר"מ כשיטת התוס' דפלוגתא דר"א ור"י הוא אליבא דר"ש שפיר מקשה התלמודא לפמ"ש הה"מ דסברת רבינו הוא למ"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב אבל מדברי רבינו מוכח דסבר כפירש"י צ"ע. אחר זמן מצאתי שכבר הרגיש בקושיא זו הפ"מ ב"ק פ"ג הלכה י' ע"ש מה שרצה ליישב ולא הועיל לפמ"ש:

**ואני** השבתי דאפשר לומר בדעת רבינו דע"כ לא כתב סברתו כ"א בעושה בשוגג להתחייב חטאת אלא דמקלקל הוא שפיר יש מקום לסברת רבינו כיון דעושה משום נ"ר ליצרו הוי כמתקן אבל אם מבעיר או חובל במזיד וקיבל התראה לא שייך סברת רבינו שיהיה התיקון מצד שמכוין להנקם משונאו ואיך יצויר זאת שיקבל התראה דהא באמת במלאכה זו הוא מקלקל ול"ד לשאר מלאכות דהתיקון בפנינו רק אנן אמדינן דעתי' דעושה להנקם בשונאו וזה לא שייך בקיבל התראה ושם בגמ' ס"ד דש"ס לאוקמא מתני' במזיד וקיבל התראה מדקתני מפני שהוא מתחייב בנפשו. וי"ל בזה בפירוש הסוגיא שם:

**המחמם**. עי' השגת הראב"ד והה"מ ועי' מ"ש בזה בס"ד בהל' יוה"כ פ"ב הל' ד':

## הלכה ב

**ומותר לכבות גחלת של מתכת וכו'**. כתב הה"מ ולדברי הפוסקים כר"ש אפי' גחלת של עץ מותר וכ"ה בש"ע סימן של"ד ועי' בפ"י בסוגיא שם דמוכח לשיטת הבה"ג וסייעתו דאף בשל עץ אסור מדרבנן אליבא דכ"ע ועי' בר"ן ובחידושי רשב"א שם בפירוש שיטת הבה"ג:

## הלכה ז

**ע"ד אביו**. כתב הה"מ והזכרתי פירש"י לבאר מה עושה ע"ד אביו לאפוקי ממה שאמרו בירושלמי פ' כל כתבי אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו לא כן תני ראו אותו יוצא ומלקט עשבים אין זקוק לו תמן יש לו צורך בעשבים הכא אין לו צורך בכבוי ולמד בחידושי רשב"א בדברי הירושלמי דאין שומעין לו אפי' בשאין עושה ע"ד אביו כיון שאין צורך לקטן לעצמו אמרי' מסתמא עושה ע"ד אביו וסיים הרשב"א וזה דלא כגמרתנו ועי' מ"ש בזה בש"י שם וע"ע מה שאכתוב בזה בס"ד בפכ"ד הל' י"א ובפי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כ"ז:

## הלכה ט

**אבל אם עקר וכו' פחות מכשיעור פטור**. הנה זה פשוט דעקירה בלי הנחה אין בו כ"א משום שבות ואין זה דומה לח"ש כיון דלא נקרא עליו שם מלאכה כלל ודלא כמ"ש בס'

לחם שמים דהוי בכלל ח"ש והוי איסור תורה אף שהעירנו הרב הגאון מו"ה אליעזר ז"ל אבד"ק ליפנא באזהרות רשב"ג בפי' רשב"ץ דף ל' ע"ב במצות גבול שבת שכתב נראה לי שימנה תמורתו לאו אחר בהוצאת שבת כגון המוציא פחות מכשיעור או עקר ולא הניח אע"פ שהוא פטור אבל אסור מ"מ עבר אלאו לא יצא איש וכו' או לאו דלא יעשה מלאכה לתרומת הקודש ע"כ. ובאמת הוא דבר תימה דלא נקרא שם מלאכה עליו כמ"ש וכן מבואר להדיא בסמ"ג עשין ס"ח במלאכת המוציא וז"ל וכשאתה עושה כל העקירה והנחה הוא איסורא דאורייתא זה עוקר וזה מניח שניהם פטורין אבל אסורין וכבר כתבתי בזה בש"י רפ"ק דשבת. ומעתה כיון דרבינו כתב הנך שני דינים בבבא אחת משמע דכמו גבי עקירה בלי הנחה או בהיפוך אינו אלא איסור דרבנן גם במוציא ח"ש ג"כ אינו אלא מדרבנן וכמ"ש בתשובה ח"צ סימן פ"ו וז"ל לפי"ז בכל שאר איסורי תורה כגון התולש שער אחד בנזיר או בשבת או מוציא פחות מכשיעור אין בו איסור תורה כלל הובא דבריו בהגהת מל"מ פי"ח מהל' שבת דין א' וע"ש בתשובה שמפקפק בזה ומדברי רבינו פה מבואר כמ"ש דאינו אלא מדרבנן ובגמ' דמקשה וכי מותר לאפות פחות מכשיעור ג"כ י"ל דלא אסר אלא מדרבנן:

## הלכה יא

**אפי' מליאה חרדל**. עי' הה"מ מ"ש בפי' דברי רש"י ועי' בס' ש"ל שכתב על פירש"י דבא לאפוקי מפי' הרע"ב ודחיק עצמו שם והאמת כמ"ש הה"מ ובעיקר דין שפסק רבינו כחזקיה הרע"ב שם במתני' פסק כחזקיה וכבר כתבתי טעם הרע"ב בש"י פ' המצניע ע"ש:

## הלכה טו

**כשיפשוט ידיו ורגליו**. עי' כ"מ ועי' ק"ע עירובין ר"פ מי שהוציאוהו הל' א' ד"ה ד' אמות:

## הלכה יט

**נמצא וכו'**. עי' כ"מ מה שתמה הרמ"ך על רבינו שכתב פי"ד דתל גבוה י' ורחב ד' חייב אין זה קושיא על רבינו דמפרש כפירש"י שם דבעינן הן ואלכסונן שיהיה רחב ד' ברבוע שתוכל למצוא בו אלכסון ואף שהתוס' שם השיגו על רש"י עי' בחי' ריטב"א שם שמיישב דברי רש"י וסיים שפירש"י עיקר ויפה כתב רבינו דבעינן רבוע ד' כדי למצוא בו עיגול:

# פרק יג

## הלכה ב

**וכן אם היה עומד וכו'**. עי' הה"מ מה שהביא בשם הירושלמי וכתב ויש חולקין והוא בירושלמי שבת דף ב' ר"י בשם שמואל והה"מ לא העיר על הי"ח היכן מצאו בבבלי חולק ע"ז ובאמת לפי פירש"י ורבינו פי"ב הל' י"ד בהא מימרא דרבא דף ח' ע"א המעביר חפץ מתחילת ד' שהעבירו דרך עליו חייב מוכח דבבלי חולק עם הירושלמי דהרי ע"כ צ"ל דידו בתר גופו גרירא משא"כ לפי' התוס' והראב"ד אין ראייה משם. אלא דלפי"ז ק"ק מש"כ הה"מ פי"ב דאין מחלוקת לדינא לפי' של רש"י אמנם נראה דלפי דברי הי"ח יש ראייה דבבלי חולק בזה מהא דמקשה התלמודא דף ה' ע"א אלא טרסקל שברה"ר רה"י הוא לימא דלא כריב"י ובתוס' שם ד"ה כאן למטה מי' הניח הר"י בקושיא מה עלה על דעתו של הת"ק דע"כ ידע דמתני' מיירי למטה מי' דכל למעלה מי' הוי מקום פטור ע"ש ולפי שיטתם מיושב קושית התוס' כמ"ש בחידושי רשב"א שם. ועוד יש מקום לומר במה דאמרי' שם ר"פ אמר ר"א תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה ממאי מדתנן המוציא מרשות לרשות ואמרי' בגמ' שבועות דף ה' ודיוקא דר"א מדלא קתני המוציא מרה"י לרה"ר ורבא משני שם רשויות קתני ולא סגי ליה בשינויא דר"א. ובמה פליגי וי"ל דר"א ע"כ א"ל דשמואל דאס"ד דלית ליה דלמא מש"ה לא קתני ברה"ר דאי הוי קתני הכי ה"א דוקא בתוך י' ולמעלה מי' לא קרי ליה רה"ר לזה קאמר מרשות לרשות ורבא לא ס"ל כשיטת הירושלמי ודו"ק בזה:

## הלכה ג

**או רקק**. עי' הה"מ דמשמע מדברי רבינו דלא פסק לדר"י ובטור או"ח סימן ש"נ פסק להך דר"י ואפשר משום דבבלי וירושלמי כל הסוגיא אזלא אליבא דר"י ש"מ דהלכה כר"י. ובס' לחם שמים כתב דכולא מתני' ר"י היא דלר"ש דפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה רוק למאי חזי והאיך יתחייב על הוצאתו אבל אי מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב חייב גם אאצולי טינוף בכ"ש וכבר השגתי עליו בספרי ש"י בפ' המוצא תפילין דהטור פסק כר"ש כדמוכח בסימן של"ד ובכ"ד ומה דקשיא ליה למאי חזי דקבעי ליה להעביר ע"ג עין דאמרינן פ' המוציא רוק תפל מרפא ע"ש מ"ש עוד:

## הלכה יג

**הזורק חפץ וכו'**. עי' לח"מ ועי' מ"ש בש"י שבת דף ב' מדקדוק לשון רבינו יראה דלא ס"ל כפירש"י ע"ש:

## הלכה יז

**המעביר בב' רה"ר מצטרפים**. הכי אמרי' בגמ' צ"ח מאי קמ"ל הא קמ"ל רשויות מצטרפות ופירש"י ודלא כר"י דאמר אף בהע"א לרשות א' חייב לב"ר פטור לפי"ז צ"ע על רבינו דבפי"ח הל' כ"ד פסק רבינו להך דר"י וא"כ דבריו סותרין אבל רבינו סובר כמ"ש בחידושי הרשב"א דאיך שייך לומר מלתא דפשיטא ליה לר"י לפטורא אמרי' פשיטא ומסתברא דלא שייכי אהדדי דהתם במוציא חצי זית וחזר והוציא ח"ז הלכך דינא הוא דלא יצטרפו אלא כשתי הוצאות מוחלקות הן לגמרי אבל הכא דבזריקה א' דינא הוא שיצטרפו ע"כ. ועפי"ז מיושב דברי רבינו ג"כ בהא דמשני לשון הברייתא דהך דינא אתמר בזורק ורבינו נקט מעביר ולרבותא נקט כן לפי סברת הרשב"א ודו"ק:

## הלכה יח

**ואפי' הושיט למעלה וכו'**. מדברי רבינו נראה דמושיט למטה מי' ג"כ חייב והתוס' שבת דף ד' ע"א וכו' ד"ה אבל חתרו למצוא ראייה לחייב המושיט למטה מי' ולא מצאו ובאמת י"ל דלא מיחייב דהא במשכן למעלה מי' הוי ומושיט בעינן דומיא דמשכן דהא גרסינן בירושלמי פ' הזורק הל' ב' ר"א בשם ר"מ בלבד ע"י שנים פי' דמושיט לא מיחייב דוקא כששנים מושיטין זה לזה אבל א' המושיט ממקום למקום פטור וצ"ע על רבינו שלא העתיק הך דירושלמי וגם צ"ע מנ"ל לחייבו גם למטה מעשרה ולקושיא הראשונה י"ל דתלמודא דידן פליג דהנה התוס' מקשה דף ג' ע"א בהא דאמרי' שם נזרקה מפי חבורה דהוי כיהודה ועוד לקרא, וי"ל קושית התוס' כמ"ש בחי' ש"י דלמ"ד דילפי' זורק ממושיט יש מקום לומר לחייב בזורק גם בשנים שעשו דילפי' ממושיט דהוו שנים וא"כ בברייתא י"ל דאתיא כמ"ד דלא ילפי' זורק ממושיט א"כ גם הוצאה בכלל משא"כ למ"ד ילפי' זורק ממושיט מחייב אפי' שנים שהוציאוהו לזה קמ"ל נזרקה מפ"ח דכולם הסכימו אפי' אי ילפי' זורק ממושיט לפטור שנים ומשמע שם דגם במושיט לא קפדי' דוקא אשנים אלא אפי' א' המושיט ואינו מוכרח אבל קושיא השנייה צ"ע. ואפשר לומר דדחיק ליה לרבינו קושית הרש"א בתוס' ד"ה אבל דאמאי לא אמר דלמטה מי' ד"ה פטור ועי' שם תירוצו ולשיטת הריב"א בתוס' דף ז' ד"ה מתוך וכו' ליתא לתירוצו וע"כ מוכח דמושיט גם למעלה מי' חייב והארכתי בזה הרבה בלימוד הו"ת ליישב באופנים שונים ואין רצוני להאריך פה:

# פרק יד

## הלכה א

**המפולשין להן.** עי' מהריט"ץ סימן רנ"א שהוכיח מלשון רבינו דבעי שיהיו מפולשין לרה"ר אע"ג דהוי רוחב ט"ז אמה ואינהו גופייהו המה רה"ר וכן הוכיח שם מדברי רש"י בברייתא דד' רשויות ותמה שם מנין להם זאת וגם מקשה עליהם מסוגיא דגמרא עירובין דף ו' בהא דמקשה התלמודא ברה"ר מי מערבין וכו' וכבר בארתי בס"ד והבאתי סיוע לדבריהם מירושלמי פ"ק דעירובין ע"ש דף ח' ע"ב בש"י ד"ה הדא דתימר באריכות:

## הלכה ו

**אבל בין העמודים הרי הן רה"ר.** עי' הה"מ טעם רבינו שפסק דלא כר' יוחנן והרשב"א לא ניחא ליה בזה משום דהלכה כר"י לגבי רב מכ"ש לגבי רב יהודה תלמידו דרב. ולענ"ד נראה ליישב שיטת רבינו דהנה רש"י פי' שם בהא דאמר ל"נ אלא לקרן זוית, כרמלית דקתני לאוסופי כרמלית אחריתא יראה מדבריו דיותר מסתבר לאסור בקעה ואסטונית מהך דקרן זוית והוסיף הברייתא לאשמעינן דגם זו בכלל כרמלית. והרז"ה לא פי' כן אלא דעיקר כרמלית הוא קרן זוית וכרמלית דקתני הוא עיקר מה שאסרו חכמים דדמי לרה"ר ובקעה ואסטונית דמיין לרה"י ולא אסרו אלא משום לתא דקרן זוית כ"ה תוכן דבריו ע"ש. ונראה דרש"י הוכיח פירושו דלכאורה קשה בהא דאמר רב דימי אמר ר' יוחנן ל"נ אלא לק"ז למה לא אמר לא נצרכה אלא לבין העמודים דהא ר"ד גופי' אמר משמיה דר' יוחנן דגם בה"ע נדון ככרמלית ולפירש"י א"ש דבה"ע פשיטא דשווי' כרמלית דודאי גרע יותר מבקעה ואינך דהרי לחד מ"ד בה"ע כר"ה ובריייתא רצה לאשמעינן חידושא בהך דכרמלית מה שהוסיפו חכמים לאסור ע"כ אצטריך לק"ז משא"כ לפי' הרז"ה דכרמלית דקתני נקט עיקר איסור דכרמלית למה אסרוהו חכמים הו"ל למנקט בה"ע ודומה לרה"ר ביותר ולפי' הרז"ה צ"ל כמ"ש התוס' שם ד"ה לא נצרכה דהא דלא אמר דאצטריך לצדי רה"ר ע"ש כן ה"נ י"ל דר' יוחנן בעצמו ידע דרבים חולקין עליו וס"ל דבה"ע רה"ר היא ועפ"ז מיושב דעת רבינו כיון דר"י בעצמו לא החליט הדבר מש"ה פסק כרבי יהודה:

**ויש** להביא ראיה לפי' הרז"ה מהא דמשני שם עולא בהא דתנן הבקעה בימות החמה רה"י לשבת וקאמר עולא לעולם כרמלית הוי ואמאי קרי ליה רה"י לפי שאינה רה"ר וגם ר"א ע"כ צריך להאי תי' כמ"ש הגאון מ"ו בספרו ז"י ליישב הקושיא מהא דתנן שם גם אסטונית הוא רה"י לשבת וצ"ל כיון שאינו רה"ר מש"ה קרי ליה רה"י. ויש להבין מ"ט תני תנא בהאי לישנא ולמה לא תני כרמלית כדתנא בברייתא אלא דרצה לאשמעינן

תנא דמתניתא דאסטונית ובקעה מעיקר הדין המה רה"י ולא אמרו שהיא ככרמלית אלא משום לתא דכרמלית ודו"ק:

## הלכה טו

**ואצ"ל בזורק**. ובגמ' אמר ר"י מודה בן עזאי בזורק ורי"ף העתיק להא דר"י ויש שרוצים ללמוד מדבריו דפוסק כב"ע וכבר כתב הב"י דלא העתיק להך דר"י אלא למשמע מיניה דאף במוציא פליגי רבנן ודלא כדס"ל לחד מ"ד בירושלמי רפ"ק דשבת דפלוגתא דוקא בזורק אבל במוציא מודים רבנן ודלא כמ"ש הלח"ש בפי' המשניות וזה הוא שלא בדקדוק דהא הרי"ף הביא מתניתין דפ' המצניע דתנן ונתנן על אסקופה ודייק בגמ' שם דוקא נתנן אבל לא נתנן לא דמהלך לאו כעומד ועי' מ"ש בש"י שבת דף ל"ו ע"א ד"ה ונתנן:

## הלכה טז

**הקצר שלו ג'**. עי' הה"מ שרבינו תפס פירש"י לעיקר ויש ראיה לדברי רבינו מהירושלמי רפ"ק דשבת דחילוק יש בין טרסקל לקנה כמו שפירש"י שבת דף ק"א דאין הגדיים יכולין לעבור בקל גבי עמוד וע"ש בק"ע ד"ה קנה:

## הלכה יז

**שאין הנוף כו'**. ובד"מ או"ח סימן שמ"ה כתב בשם הגהת מרדכי אם הנוף ברה"ר ועיקרו ברה"י שדינן נופו בתר עיקרו, ותמוהים דבריו דהרי פליגי בזה רבי ורבנן ואיך פסק כרבי וכבר מצאתי שהרגיש בקושיא זו בס' מחנה לוי ונראה ליישב דבריו דלכאורה יש להקשות למה לא אמר אביי דכ"ע ס"ל שדינן נופו בתר עיקרו אלא דפליגי רבי ורבנן כיון שהוא לא נתכוין לזרוק לעיקרו אלא לנופו והו"ל לדידיה כאלו סבר רה"י ונמצאת רה"ר דפליגי אביי ורבא פ' כ"ג דף ע"ג אי מיחייב דרבי סבר דחייב ורבנן סברי דפטור אלא דמש"ה לא מוקי לה אביי בכה"ג משום דאביי סבר דחייב בכה"ג ולא רצה לאוקמי רבנן דלא כוותיה משא"כ לרבא דס"ל דפטור א"כ י"ל דמוקי לה בכה"ג והוא פסק כרבנן ולכ"ע שדינן נופו בתר עיקרו ונ"מ אי מתכוון וידע מזה דחייב דשדינן נופו בתר עיקרו ודברי הגהת מרדכי נכונים ודו"ק:

## הלכה יח

**ונדבק בכותל**. כתב התוס' בשבת דף ז' ע"א ד"ה וטח כיון שנדבק בפני הכותל שהוא רחב ד' על ד' חשיב כמונח עליו וריב"א פירש דלא בעי שיהיה פני הלבינה דע"ד כיון שרואה פני הקרקע חשיב כמונח על הקרקע וסתרו שם דברי ריב"א ע"ש. ורשב"א מקיים סברת הריב"א וגם דעת רש"י כריב"א כמ"ש הרש"א אלא דקשה ליה קושית התוס' דף ד' ע"ב ע"ש. ובאמת י"ל דריב"א סובר דוקא בלבינה דהיא דבוקה בארץ ומה שמונח עליה ורואה

פני הקרקע אמרי' גוד אחית וכאילו נח ע"ג קרקע משא"כ ביד הפתוחה לרשות אחרת וגם באילן עומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר ומש"ה פטרי רבנן ומיושב קושית התוס' ג"כ ויש ראיה לשיטת הריב"א מהא דאי' בזבחים דף צ"ג דאי"ל לרבה טעמא דר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דהעברת כלי ע"ג טומאה כמונח דמי משום קלוטה וקשה לדעת התוס' בשיטה דקלוטה ברה"ר אבל למטה כו' כשהחפץ בידו לא שייך קלוטה והתם הכלי בידו הוא לפי דעת הריב"א מיירי שם בענין שרואה את פני הקרקע ומדמה שם קלוטה לרואה פי התנור אם הוא כמונח ועוד הארכתי בזה:

## פרק טו

### הלכה א

**ברשות אחרת**. עי' השגת הראב"ד. ולי נראה להליץ בעד רבינו דלפ"מ שהביא הה"מ לעיל בפי"ג הל' ב' פלוגתת הירושלמי וי"ח ועי' מ"ש שם דסברת הי"ח יש להם ראיה מסוגיא דבבלי דחולק עם הירושלמי וסובר כיון דגופו למטה מי' ידו בתר גופו גריר א"כ קשה טובא מאי מקשה תלמודא עירובין דף צ"ט בל"ק דקתני אבל לא יוציא כו' אבל חיוב ליכא לימא תהוי תיובתא דרבא מאי קא מדמה לפי פירש"י ורבינו בהך דרבא דהוא מעביר בעצמו ד' אמות ברה"ר עם החפץ אלא שנושא אותו למעלה מי' שפיר יש לחייבו משום דידו בתר גופו גריר משא"כ במתני' במטלטל ברה"ר וגופו עומד ברה"י כמ"ש רבינו מש"ה פטור וצ"ל דסוגיא דגמ' שם בעירובין היה סובר כשיטת הירושלמי דלא אמרי ידו בתר גופו גריר ולכ"ע בנושא למעלה מי' הוי מקום פטור שפיר קא מדמה משא"כ לפי מה דמשמע מדברי רבינו לעיל דלא מחלק בין יד עני למטה או למעלה מי' ש"מ דס"ל כי"ח וכסוגית הבבלי בשבת שהבאתי לעיל ושפיר פסק רבינו דין דמתני' דפטור כדמשמע פשטא דלישנא דמתני' משא"כ דין דרבא הוא אמת לפי פירוש רבינו כנ"ל ברור ונכון:

### הלכה ה

**שאין שתי רשויות כו'**. עי' הה"מ מ"ש שאפשר שרבינו לכך נתכוון דמיירי ששתי הזיזין אינם של אדם א' ועי' ב"י או"ח סי' שנ"ג שהביא בשם הריטב"א די"ל גם אם שייך לאדם אחד מ"מ הוא התחתון זכו בו בני רה"ר ע"ש. וגרסי' בירושלמי פ"י דעירובין לא אמר אלא אחת אבל שתים אסור שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת כו' ומדאמר שם לא אמר אלא א' משמע כמ"ש הריטב"א ועי' בתוס' עירובין דף פ"ט ד"ה במחיצות ומ"ש בש"י פ"י דעירובין ד"ה לא אמר:

## הלכה ט

**אבל אם היה מופלג כו'**. כתב הריטב"א בחידושיו מאי אכפת לן במופלגת הא אגודה בידו היא וי"מ דסוגיא כר"ע דאמר קלוטה כמש"ה א"כ לא היה לו לרבינו להביא דין זה דאנן לא קיי"ל כר"ע וכתב דדרך המשלשל כשמוציא דלי מן הבור להביאו אצלו נח באמצע אויר וזמנין דמגנדר דלי ונפל בקרקע והו"ל כמי שאינה אגודה בידו ע"ש ולפי"ז בכרמלית יש מקום להתיר אפי' במופלגת כנ"ל:

## הלכה יא

**אמת המים**. עי' השגת הראב"ד ונתבאר בארוכה בב"י או"ח סי' שנ"ו:

## הלכה כ

**לא ימלא אדם וכו'**. עי' הה"מ שהעלה שלא אסרו להחליף דרך מקום פטור אלא מרשויות של תורה אבל ברשויות דרבנן כגון מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור מותר לכתחילה ולפמ"ש בהלכה ח' בשם הריטב"א יש לדחות ראית הה"מ. וראיתי בס' אבן העוזר סי' שמ"ט על הא דקרא הט"ז תגר על הנשים המוליכות התינוק למול בשבת לבהכ"נ ומוליכין פחות פחות מד"א עכ"פ אסורין להוליך מבית לכרמלית וכן בהכנסת ס"ת לבהכ"נ וכתב הוא דיש מקום תקנה גם לזה דאותן שעומדין בחוץ יושיטו ידיהן לתוך הבית וחברתה שתוך הבית מניחה התינוק לתוך הידים ואח"כ נוטלת בידים לחוץ ואז הוי זה עוקר וזה מניח דבר"ה פטור אבל אסור ואם כן בכרמלית לא גזרו וכמ"ש ר"ס שנ"ב ואפי' לדעת האוסרים שם וה"ה בס"ת יוכל לעשות כן ע"ש. ולפמ"ש בפי"ב הלכה ט' דשיטת הרשב"ץ ולחם שמים דזה עוקר וזה מניח הוי איסור תורה ברה"ר א"כ ל"ד להדדי הגם דהוכחתי שם מדברי הסמ"ג וסייעתו שחולקים בזה מ"מ הוא שבות חמור מאוד ואין הנדון דומה. עוד כתב שם ותו דהא התוס' עירובין דף כ' ורא"ש בפ"ב דעירובין כתב בשם רש"י באדם שמוציא ראשו ופיו לר"ה דיכול לשתות מכלי שברה"ר והטעם דפיו שברה"ר הוי מקום פטור כיון שגופו ברה"י וכיון דהמשקה שוהה קצת בתוך פיו קודם בליעתו הוי כמו שנח במקום פטור ולמדו מזה דאדם שהושיט ידו לרה"ר ליטול חפץ משם ונטלו מרה"ר ושהה שם קצת בידו הוי כמו שנח במ"פ ולפ"ז כיון שהושיטה ידה לבית ונוטלת התינוק ושהה ידה קצת בבית הוי כנח במ"פ ולפי מ"ש הה"מ והכי קיי"ל דמותר להחליף דרך מ"פ כמ"ש סימן שנ"ה ע"כ היתר הנ"ל ברור ע"ש. והנה באמת אף שהתוס' ורא"ש מקשים מסוגית הגמ' ברפ"ק דשבת בהוציא ידו מלאה פירות דלמא אתא לידי חיוב חטאת ומשמע דקמדמי ידו ששהה מעט לפיו דבריהם צ"ע דא"כ אם הוציא ב"ה ידו לחוץ ושהה מעט א"כ לא יתחייב העני המוציא מתוכה או

בהיפך ומתני' סתמא קתני ועי' בריטב"א דף כ' שכתב ג"כ סברת התוס' והרא"ש אלא בלמעלה מי' פתח לה וכן משמע בירושלמי פ' המוציא וכו' ובפ"ק דשבת ג"כ חששא דחיוב חטאת אינו אלא למטה מי' ואף שקצת משמע דהרא"ש והתוס' לית להו סברת הריטב"א מ"מ דברי הריטב"א עיקר וא"כ אין היתר הזה ברור וגרסינן ירושלמי פ"ק דף ב' ע"ב רב יודא בשם שמואל והוא שתהא ידו של עני בתוך י' לקרקע אמר ר"ז ברחוק מן הכותל ד' אבל אם אינו רחוק מכותל ד' כרמלית היא ור"א בשם ר"ש כרבינא כשהיו פניו הפוכות לפלטיא אבל אם היו פניו הפוכות לכותל כרמלית הוא ע"ש ועפ"ז יש למצוא כמה עניינים להתיר:

## פרק טז

### הלכה ב

**שזה דבר שאינו מצוי כו'**. עי' הה"מ וכ"כ הריטב"א שלכאורה נ' שלא אמרו כן אלא דוקא בסמוך לים דהא לא שכיח שיהיה קרפף יותר מב"ס סמוך לים וכי שכיח נמי בעיתא תשמישתא להוציא ולהכניס מזו לזו אבל כשהוא סמוך לכרמלית בעלמא הא ודאי שכיח ואסור להוציא ולהכניס מזו לזו ע"ש. וכיון שרבינו כתב שזה לא שכיח שפיר כ' הה"מ דגם דעת רבינו כ"ה דוקא בים עי' לח"מ:

### הלכה ה

**וגדר בה לשום דירה**. עי' שו"ת ח"צ סימן ה' ועי' שיורי כנה"ג סימן שנ"ח אות ב' שחשש להחמיר דבעינן שיעשה באופן שיניח אדם לדור שם וכספיקו של הה"מ ע"ש:

### הלכה ט

**נבלעה מחיצה וכו'**. עי' ת"ח שדקדק מדברי רבינו וכן מרש"י דוקא נבלעה כל המחיצה ע"ש שהקשה על דברי התה"ד שהביא הרמ"א בסי' שנ"ח ע"ש ועי' בס' תוספת שבת שם:

### הלכה י

**רחבה שאחורי הבתים**. עי' ל"מ ועי' יד דוד עירובין דף ס"ז ע"א ד"ה רש"י:

### הלכה יב

**ואין הקטן**. עי' ב"י סי' ש"ס ועי' מ"ש בש"י עירובין דף ה' ע"ב דחרש ושוטה יש להם דין קטן ובאשה צ"ע:

### הלכה יט

**דלת של קש**. עי' ירושלמי עירובין דף ג' ע"א מ"ש שם בש"י ליישב דברי הגהת רמ"א בסי' שס"ג:

### הלכה כ

**צה"פ שעשאה מן הצד וכו'**. עי' הה"מ שרבינו לא פי' כפרש"י והרשב"א וכתב הכ"מ דלענין דינא יודה רבינו לשיטת הרשב"א ורש"י וכתב בט"ז סימן שס"ב אות ד' ונראה פשוט דהך מן הצד אין האיסור אלא אם החבל שלמעלה קשור שלא בקצה העליון של הקנה אלא בולט קצת מן הקנה ולמעלה מן החבל אבל אם הוא כרוך בקצה עליון מצדו ואין בולט מהקנה ולמעלה מהחבל כשר וכ"ה ברש"י דף י"א וז"ל מה"צ כלומר שמתח כו' באמצעותן ולא על ראשיהן ע"ש וכ"ה בריטב"א בפי' דברי רש"י אלא שכתב דלשון באמצעותן ל"ד דא"כ ל"ל לאוקמא שנתנו ע"ג ע"ש וכן העתיק דברי הט"ז אלו בא"ר אות ט"ז להלכה ודלא כמ"ש בס' אבן העוזר לחלוק עם הט"ז ומסיק דאם כרך בראש הקנה באופן שאינו מונח מלמעלה החבל ע"ג הקנים אף שאינו יוצא מהקנים על החבל לא מהני אלא בעינן כמשקוף העומד ע"ג ב' המזוזות מלמעלה ע"ש ומה שהביא סייעתא מן המרדכי יש לדחות דשם מיירי בקנה א' ודוק ומה גם דלדברי רבינו וההלכות יש פי' אחר בהא דמן הצד אע"ג דלענין דינא ל"פ מ"מ הנכון כמ"ש הט"ז וגם מזוזות דרכן לעשות כן כנ"ל ברור:

## פרק יז

### הלכה ה

**ואין חוששין שמא יעלה הים שירטון**. ה"ג רבינו בגמרא אבל רש"י גרס בהך דמרימר חיישינן שמא יעלה הים שירטון וכבר האריך למעניתו הט"ז באו"ח סי' שס"ג סעיף י"ט בתשובתו לעיר שטייניטץ ולענין דינא עי' בשו"ת מהר"י טראני ספר ראשון סי' צ"ד ובשו"ת שב יעקב סי' י"ח:

### הלכה ז

**אין המבוי ניתר בלחי או קורה**. עי' ירושלמי עירובין דף כ' ע"א רנב"י בעי מבוא אין פחות משתי חצירות, חצר אין פחות משני בתים, ועי' מ"ש שם בספרי ש"י:

### הלכה ט

**מבוי שהכשירו בקורה**. מה שחולק הראב"ד פה עם רבינו עי' ירושלמי עירובין דף ז' ע"ב מעתה מבוי שקורתו למעלה מעשרים וכו' ולפי פשטן של דברים שם מבואר כשיטת הראב"ד וכבר הארכתי בביאורו בספרי ש"י שלא יהיה סתירה משם לדברי רבינו:

## הלכה יד

**אבל אם היה לו צורת הפתח**. כתב הה"מ כבר נתבאר במשנה הכשר צורת הפתח ברחב יותר מעשר והא דמשמע מדברי רבינו שה"ה לפחות מיו"ד שצורת הפתח מועילה בו ונחלק עליו וכוונתו מבואר שכ"כ רשב"א ולפחות מיו"ד לא מהני צורת הפתח ובס' אבן העוזר סימן שס"ג טרח ויגע לבאר דברי רבינו להסכים דעתו לשיטת רשב"א ולא ידעתי מי דחקו לזה דהמעיין בירושלמי רפ"ק דשבת משמע שם להדיא דגם לפחות מיו"ד מהני צורת הפתח:

## הלכה יט

**מבוי שהיה לו שבילין מצד זה ושבילין מצד האחר**. כתב הה"מ כבר הזכרתי למעלה שדעת רבינו שאפי' המפולש משני צדדים ברה"ר די להכשירו בצורת פתח מכאן וקורה או לחי מכאן אבל הרשב"א ז"ל כתב שאם היו מפולשים כאן וכאן לרה"ר צריך דלת מצד א' ולחי או קורה מצד א', ועי' בהה"מ הלכה ג' גבי מבוי עקום דכתב הרשב"א דא"צ לעקמימותו כלום וכך נראין דברי רבינו ממה שלא פי' תיקון העקמימות וכ"מ פה מדברי רבינו וכ"כ בשו"ת מהר"י טראני ח"ר סימן צ"ד ותפס שם על הב"י שהרכיב דברי רבינו עם שיטת הטור ע"ש. ועי' ברמ"א סימן שס"ג דנוהגין האידנא לתקן כל המבואות בצורת הפתח דכל המבואות שלנו יש להם דין חצירות ועי' במג"א שם אות כ"ז ובשאלות ותשובות הר"י טראני שם הביא בשם שו"ת מהריב"ל שרצה להתיר גם במבוי מפולש שני פסין והוא ז"ל חלק שם עליו ומסיק שם אבל כשאנו באין להכשיר עיר א' שהיא נידונית כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תיקון וכהא דתנן בסוף כיצד מעברין עיר של יחיד ונעשה של רבים מערבין את כולה. ופי' רש"י של יחיד שלא היו נכנסים לה ס' רבוא ולא חשיבא רה"ר מערבין את כולה בתחלה ואין מבואותיה צריכות תיקון שהרי היא כחצר אחת וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה ומיירי שם בסתם עיירות שאין מוקפות חומה ע"ש וברא"ש ומסתברא לדונה בכל עניניה כחצר שהכשירה בשני פסין וכמו שהעיד מהריב"ל שהיו עושין כן בסאלוניקי ולא שנא לן בין מוקפות חומה לשאין מוקפות חומה ע"ש בשו"ת שהאריך. והרואה יראה שם דבכה"ג אפי' ברחב מעשר אמות אם אין בין פס לפס יותר מעשר ג"כ א"צ צוה"פ, ואותן שני פסין יכול לעשות מסיד כמו שנתבאר בסימן שס"ב ובשעת הדחק ולעת הצורך אם לא יניחם העכו"ם לעשות צוה"פ בראש כל פינה אם אין הפרצה יותר מעשר יכול לסמוך ע"ז לעשות שני פסין, ואם נתקלקל צורת הפתח בשבת כבר התיר בשו"ת פנים מאירות ח"א הובא דבריו במחה"ש סימן שס"ה אות ט"ו לומר לנכרי לתקן אפי' ע"י מלאכה דאורייתא ולסמוך על דעת

בעהע"ט שהביא רמ"א בסימן רע"ו דמתיר אמירה לנכרי במקום מצוה אפי' באיסור תורה וכאן הוא צורך גדול שלא יכשלו כיון שהורגלו לטלטל, וסיים שם בס' מחה"ש אם רק נפסק החבל אם אפשר שיקשור הנכרי ע"י עניבה מה טוב, ולפמ"ש אם הפרצה אין רחב עשר פשיטא דצריך לעשות בכה"ג שלא יעשה הנכרי מלאכה דאורייתא דהא לפמ"ש מצד הדין כיון שלא נפסק רק החבל ונשתיירו ב' פסין והוא פחות מעשר אמות די בזה ומה לנו לחלל את השבת באמירה לנכרי באיסור תורה דכל הטעם מפני שרבים נכשלים ובאופן זה אין כאן מכשול ועי' בט"ז סימן שס"ג אות י"ח:

## הלכה כ

**מבוי שצידו א' ארוך**. כתב בהגמ"י אבל בתוך המבוי יכול להניח קורה באלכסון לכ"ע ואינו משתמש אלא עד הקורה בקצר נגד הקצר ובצד הארוך נגד הארוך, וכתב עליו בהגהות דוד ערמאה וז"ל מ"ש בהג"ה דבתוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון אפי' לרבא הוא דבר תימה כיון דרבא אמר קורה משום היכר היא והיכר באלכסון לא הוי היכר ומה לי בפנים ע"כ. ולי צ"ע דבריו דהא פי' רש"י שם דלא הוי היכר לבני רה"ר שמבחוץ ומבואר להדיא דדוקא לבני רה"ר לא הוי היכר אבל במבוי עצמו אין קפידא וכ"כ הרא"ש וכ"ה בש"ע סי' שס"ג סעיף ל' וע"ש בט"ז:

## הלכה כה

**היתה אחת למטה ואחת למעלה רואין את העליונה כאלו היא למטה**. כתב הה"מ מתוך דברי רבינו נראה שכל שהן תוך כ' אמה ולמעלה מיו"ד אפי' יש ביניהם במרחק גבוה יותר מג' מצטרפין וקשה לי בזה שהרי רבינו פסק פ"ה מהל' סוכה כרבה פ' הישן כ"ב ע"ב ע"ש. ונלע"ד לתרץ דדעת הרב דגבי קורה הקלו ושינויא דרבא שינויא דחיקא ולפיכך איתא לדר"י ואיתא לדרבא וכו'. ומן הפשוט אצלי דאם הם זו כנגד זו ממש ואין בין שתיהם רוחב טפח כשמצטרפות ע"י חביט רמי וכו' דצריך להביא קורה אחרת, ד"ע:

## הלכה כח

**תל המתלקט עשרה מתוך ארבע אמות**. עי' ירושלמי עירובין דף ב' ע"ב ושם בק"ע ד"ה וכמה תמצא מבואר:

## הלכה כט

**מותר להקיף ד' זויות**. עי' מ"ש בספרי ש"י עירובין דף ח' ע"ג ד"ה אמר:

## הלכה לה

**אכסדרה בבקעה מותר לטלטל בכולה**. עי' הה"מ ועי' ירושלמי דף א' ע"ב ובק"ע שם ד"ה אכסדרה:

# פרק יח

## הלכה א

**חוץ מן הקליפין**. כתב בהגמ"י כת"ק ודלא כר"י דאמר קליפת עדשים מצטרפים עמהם והרא"ש והרי"ף העתיקו הך דר"י ומחלקין בפולין בין לחים ויבשים, עי' ירושלמי שמחלק בעדשים גופא אליבא דר"י ונ' מדברי הרי"ף והרא"ש שפסקו כר"י וכן בקיצור פסקי הרא"ש ומצאתי בס' לח"ש על משניות שכתב יש פסקו כר"י ובודאי כוונתו להרי"ף והרא"ש:

## הלכה ב

**יין כדי רובע רביעית ואם היה קרוש בכזית**. עי' בק"ע ר"פ המוציא מה שהקשה על רבינו מהירושלמי וכבר כתבתי ישוב לדברי רבינו בספרי ש"י:

**כדי גמיעה**. עי' הה"מ מ"ש בשם הרמב"ן בש"ג פרק המוציא שהוא כמלא לוגמיו והר"ן כתב בפ"ח דיומא דלא קאמינא שפיר בההיא פחות מרביעית כמה הוי בציר מיניה ועמ"ש בס"ד בהלכות שביתת עשור הלכה א':

**כדי לסוך אצבע קטנה של רגל**. לשון רש"י פרק אחד מאצבע קטנה וכ"כ הר"ן:

**דבש וכו'**. עמ"ש בספרי ש"י שבת דף ל"ב ע"א ד"ה דבש:

## הלכה ג

**שהאכילה ע"י הדחק וכו'**. עי' הה"מ שכתב דרבינו פ' כר"א ובגי' הש"ס דידן ר"ל אמר אכילה ע"י הדחק שמה אכילה ולפ"ז הלכה כר"י. ונראה דאף אם גי' רבינו כגי' דידן מ"מ שפיר פסק דלא כר"י משום דבירושלמי אי"ל לר' אושעיא כר"ל:

## הלכה ה

**שלהבת פטור**. עי' הה"מ ובתוספתא פ"י במס' שבת המוציא גחלת כ"ש ה"ז חייב שלהבת כ"ש ה"ז חייב: (בגמרא מקשה מינה ומתרץ שם ע"ש):

## הלכה ז

**המוציא אזוב**. ירושלמי פ' המוציא:

## הלכה יא

**עפר ואפר**. הה"מ לא הראה מקומו ובתוספתא פ"ט משבת גרסינן עפר ואפר שיעורן כזבל ר"י ברי"ב עפר כדי לכסות בו דם צפור קטנה איזה היא צפור קטנה זה דרור:

## הלכה טז

**אבל אדם חי**. כתב המהרש"א בר"פ ר"א דמילה עכ"פ איסורא דרבנן איכא כדמוכח מהך דהאשה מדדה את בנה שהביא רבינו ובתוס' שם משמע דאפי' תינוק בן שמונה אם אינו חולה הרי הוא בכלל אדם נושא א"ע ועי' בתוס' מס' שבת דף צ"ד ע"א סד"ה אבל אדם משמע דבתינוק לא שייך אדם נושא א"ע וצ"ע:

## הלכה כא

**המצניע**. עי' מל"מ וכבר נזכר סברא זו בחידושי הרשב"א ר"פ המצניע ועמ"ש בספרי ש"י ס"פ כ"ג:

## הלכה כג

**ח"ש פטור**. עי' הגהת מל"מ ועמ"ש לעיל פי"ב הל' ט'. וז"ל הטור או"ח סימן ש"א א"צ להאריך בשיעורין של שבת שלא נאמרו שיעורין אלא לחיוב אבל איסורא איכא בכ"ש ובס' פ"מ למד מדברי אלה דס"ל להטור דח"ש בשבת אסור מן התורה דאל"כ היה לו לבאר השיעורין דנ"מ לחולה שאין בו סכנה, ואינו מוכרח דאם הוא צריך לפחות מכשיעור לצורך רפואה א"כ חייב בכ"ש ועי' מל"מ הל' כ"א ודו"ק, ובאמת יש נפקותא אחרת אי ח"ש מדרבנן הוא א"כ מותר ע"י נכרי לשיטת המתירין שבות דשבות:

## הלכה כז

**זרק כזית אוכלין**. הה"מ הקשה על רבינו למה לא נקט תרומה ועי' מל"מ שכתב דלא היה בגי' הרמב"ם לפי שיטתו בפ"ד מהל' טומאת אוכלין דדעתו כשיטת רש"י דאוכל מקבל טומאה בכ"ש וע"ש, ועי' רש"א בפ' המצניע שם ברש"י ד"ה בהדדי, ובס' מרכבת המשנה כתב לישב הגירסא גם לשיטת רבינו ע"ש. ולפי דרכו י"ל בפשוט ע"פ מה דמשמע בירושלמי שקלים דבר קפרא ס"ל דאין ולד טומאה כלל בחולין ד"ת עי' בתוי"ט פ"ח דשקלים שהבין כן ובתרומה ודאי דמודה א"כ י"ל דמש"ה נקט תרומה אליבא דכ"ע גם לב"ק א"כ בחולין מה הועיל לטמא אחרים אבל בתרומה הועיל ורבינו לטעמיה דספק דולד הוי דבר תורה, ועי' מ"ש בזה באריכות בש"י שם:

**ודע** דבחידושי רשב"א מקשה הא בשעת עקירה לא היה שם אלא כזית ואינו חשוב והא אנן בעינן עקירה והנחה בדבר חשוב ותירץ י"ל עקירה צורך הנחה היא וכיון דבשעת הנחתו יהא חשוב אף עכשיו חשבינן ליה כדבר חשוב דהא לצורך אותו הנחה עקרי' ע"כ. וסברא זו נכונה אם יודע בעת זריקה שיש בבית אוכל להצטרף א"כ אז שפיר י"ל כיון דגבי הנחה הוא חשוב והיה דעתו לזורקה לשם לצירוף עקירה צורך הנחה משא"כ אם לא ידע כלל שיש אוכלין שם בבית א"כ אם לאח"כ בהנחה נצטרף הוי כמו כסבור

רה"י ונמצא רה"ר וכמ"ש רבינו פ"א הלכה ח' ק"ו אם נתכוין לדבר המותר וכו' ע"ש. אף שגם הרז"ה כ"כ גבי הוציא גרוגרת לאכילה וצמקה ונמלך עליה לזריעה אפי' צמקה וחזר ונמלך עלי' לאו דיחוי הוא שהרי לא חסרה משיעור שמתחייב עליו בשעת הנחתו דההנחה היא סוף המלאכה דמיחייב חטאת ובתר השתא אזלינן עכ"ל ע"ש, התם עכ"פ בתחילת עקירה היתה כוונתו לעקירה שמתחייב בה משא"כ בזורק בפחות מכשיעור, ובדוחק גדול יש לחלק בינתיים וצ"ע אי מיירי בכה"ג שכתבתי כיון שמטמא התרומה ואזלה לשריפה א"כ היאך יתחייב הא הוי מקלקל ודוחק לומר דמיירי בתרומת חבירו ומתכוין לעשות נקמה כמ"ש רבינו בפי"ז דחייב כה"ג דהא כתב הה"מ בפ"ח ה"ה דלא רצה למנקט ר"א מה דשרי ע"ש. ואפשר לומר דנ"מ אם היתה תרומה כבר ס' טמאה וכר"י מ"ח פ"ה דתרומות דיניחנה במקום התורפה דאדרבה מתקן הוא וכס"ד דגמרא בכורות דאפי' בידים משא"כ לפי המסקנא שם וגם לפי מה דקיי"ל כר"ג כמ"ש רבינו פי"ב מתרומות ומש"ה לא ביאר רבינו בתרומה. ועי' מ"ש בס"ד פ"ד מהל' ט"א הל' א':

### הלכה כח

**שם הוצאה אחד**. הה"מ העתיק ירושלמי ועי' בתוס' עליה דהך מתני'. ואפשר נמי דרבינו סובר דאי אמרינן כר' יהושע דתמחויין מחלקים א"כ ג"כ כאן הסברא נותנת דמינים מחלקים וש"מ מהך מתני' דאין הלכה כר"י אלא כר"ע ועי' מ"ש הכ"מ פ"ו מהל' שגגות ה"א:

## פרק יט

### הלכה ב

**בסנדל מסומר וכו'**. במס' ביצה דף ט"ו ע"א אמר אביי סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו והתוי"ט שם תמה על רבינו פה שלא הזכיר דאסור לנעלו ולא כתב רק לא יצא בו, ונ' דעת רבינו דהנה הר"ן בשם הרשב"א דעתו דסנדל המסומר שלנו אעפ"י דלא דמי לסנדל שבימיהם אעפ"כ אסור וכ"מ דעת הרי"ף מדהעתיק דיני סנדל והרא"ש חולק בזה וכן בש"ע לא הביא דין סנדל המסומר וסובר רבינו דאף דמחמירים בסנדל שלנו אבל עכ"פ לנעלו מותר ומש"ה תנינן לא יצא דזה בכל סנדל המסומר אסור כנ"ל וסנדל שבימיהם לא שכיח:

### הלכה ח

**כל שא"ח**. עי' מ"ש בזה מס' שבת בספרי ש"י דף כ' ד"ה מתניתא:

### הלכה יד

**בקמיע מומחה**. ירושלמי אר"א אמר ר"י נאמן הרופא לומר רפאתי שניתי ושלשתי פ' דע"א נאמן באיסורין דרבנן וקמיע אף שאינו מן המומחה אין בו כ"א איסורא דרבנן כיון שהוא דרך מלבוש כמ"ש רבינו. ואפשר נמי משום דמלתא דעבידא לאיגלויי היא ואומן לא מרע אומנותו וצ"ע על רבינו שלא העתיק הך דירושלמי והרא"ש העתיקו:

### הלכה כ

**שאין בה כרת**. עי' או"ח סי' י"ג וראיית רבינו צ"ע מגמ' שבת דף קל"א ע"ב הואיל ובידו להפקירן ועי' בתוס' שם ד"ה ושווין ודו"ק:

### הלכה כא

**לא יצא החייט וכו'**. גרסינן בירושלמי שבת פ"ק דף ד' ר"י אומר אומן דרך אומנותו חייב הא שאר כל אדם יוצאים ומשמע מלשון זה דשאר ב"א מותרים לצאת לכתחלה. ועי' בטור או"ח סי' ש"א כ' דגם שאר ב"א אינם יוצאים לכתחלה וכתבתי בספרי ש"י דהטור סמך על התוספתא ועל הברייתא דבבלי דשאר כל אדם פטורין ע"ש ובק"ע ד"ה תמן:

### הלכה כה

**מתעטף בעור**. תוספתא ושם תני ספר סתם ועי' בק"ע ירושלמי עירובין כ"ז ע"א ד"ה הרי זה מעטף ומ"ש בספרי ש"י שם:

## פרק כ

### הלכה א

**לפיכך וכו'**. מלשון לפיכך שכתב רבינו נראה מדבריו דמשווי שביתת בהמתו למחמר בהדי הדדי ואם במחמר יש אזהרה בכל שביתת בהמה הוא בכלל אזהרה לפי הבנת הה"מ והוא העיקר והתוס' בר"פ במה בהמה כתב דשביתת בהמה הוא רק עשה דלמען ינוח ומחמר הוא בלאו והתוס' ורבינו פליגי בזה והלבוש באו"ח סימן ש"ה כתב דשביתת בהמה הוא בכלל אזהרה והא"ר השיג שם עליו מדברי התוס' ורבינו פה. ול"נ דאדרבה דהלבוש דייק כן בדברי רבינו כמ"ש וכ"מ בדברי הר"ן שהביא הכ"מ ה"ג ונ"מ אי אמרינן שביתת בהמה גם ביו"ט אסור דאי אמרינן דשביתת בהמה אינו אלא עשה דלמען ינוח האי קרא לא נאמר אלא בשבת כדמשמע בירושלמי פ"ק דביצה משא"כ אי שביתת בהמה בכלל אזהרה דל"ת כל מלאכה גם גבי יו"ט הוא בכלל ל"ת כל מלאכה דלמידין משבת ושיטת רמ"א באו"ח סימן רמ"ו ס"ג דאין שביתת בהמה ביו"ט ובישו"ש חולק י"ל דפליגי בזה וראי' מהירושלמי שהביא הישו"ש יש לדחות די"ל דהירושלמי ס"ל כמ"ד

בבבלי דמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת ולדידיה ודאי דאין לחלק בין שבת ליו"ט. ודע דהרע"ב בפ"ק דשבת במשנה דאין שורין דיו כתב טעם שביתת בהמה בשבת משום צער ב"ח ועי' בשו"ת צ"צ בק"א מ"ש הרע"ב הוא נובע מהמכילתא והוא בתוס' פ' כל כתבי דף קכ"ב וכתב שם כיון דמשום צער ב"ח הוא אין חילוק בין שלו לשאינו שלו וא"כ אינו מועיל הפקר ע"ש. ודבריו צ"ע דשביתת בהמה דודאי אין כאן איסור תורה כ"א בבהמה שלו כדמוכח בגמ' ע"ז דף ט"ו ובר"ן שם מפורש כן להדיא שכתב ליישב קושית התוס' הא דנקט הגמ' משום מחמר ולא נקט שביתת בהמה משום דבשביתת בהמה אינו מוזהר כ"א על שלו משא"כ במחמר אחר בהמתו מוזהר גם על של חבירו ואף בזה כל הפוסקים חלקו עליו דגם במחמר לא מוזהר כ"א על בהמה שלו דהא כתיב שורך משמע דשורו בעינן וע"ש בצ"צ סימן ל"ה מ"ש שם שהורה לתושבי עירנו פה ק"ק נ"ש אשר יש מהם מחייתם שמחזיקים סוסים ועגלות ומוליכות משאות למרחוק בשכר ויש להם נכרים שכירי חודש על איזה אופן שלא יהיה איסור שביתת בהמתו והורה להם לאסור בכל ענין ע"ש שהאריך. ובאמת יש להזהיר העם ע"ז ואין לסמוך על מ"ש הרז"ה בפ"ק דע"ז איכא מ"ד ביום ה' בסתם מותר להשכירן ולהשאילן מ"ד אכלים לב"ש שמצווה מן התורה על שביתתם ולא אמרו אלא בע"ש אבל בה' מותר שכבר סתר הרמב"ן שם דבריו ודבר זה מוכח בכ"ד דאין מקום להתיר בזה דהרי אסרו מכירה בכל ענין משום גזירה דשו"ש בפרט אם אמרי' הטעם משום צער ב"ח אינו דומה לשביתת כלים ואין להתיר כ"א באופנים המוזכרים בש"ע או"ח בסי' רמ"ו ע"ש:

## הלכה ד

**ומותר למכור להם סוס וכו'**. רבינו פסק כריב"ב אע"ג דכתב הבית יוסף ביו"ד סימן קנ"א בשם ספר התרומה דהאידנא דרך הסוסים לחרוש בהם ולנהוג עגלות וא"כ אזדא ליה טעמיה דריב"ב מ"מ כיון דהם לא גזרו בזמנם אפשר להקל בזמן הזה המכירה:

## הלכה ה

**מקום שנהגו שלא למכור וכו'**. הה"מ העתיק טעם הרביעה ומדברי רבינו שהביא פה דין זה גבי איסורי שבת משמע דמטעם איסור שבת הוא דגזירה דקה אטו גסה ועמ"ש בזה בש"י במס' פסחים ר"פ מקום שנהגו:

## הלכה ז

**ואפי' מציאה וכו'**. עי' ש"ג ר"פ מי שהחשיך ובא"ר או"ח סי' רס"ו אות ה':

### הלכה ח

**שכל שמירה מעולה וכו'**. דלא כחנני'. ורבינו נקט שמירה מעולה להורות בא דפרה המורדת או במוליכה מעיר לעיר מוסרה לא הוי משאוי כדאמרינן בגמ'. ועי' מה שאכתוב בזה בס"ד בפ"א מה' פרה ועי' בהגהות אשרי פ' במה בהמה:

### הלכה י

**במרדעת**. עי' הה"מ מה שהביא בשם הרשב"א מן הירושלמי ועמ"ש בזה בש"י שבת דף י"ח ד"ה תיפתר:

### הלכה יג

**מרדעת וכו'**. גרסינן בירושלמי פ' במה בהמה דף י"ח תני יוצא הוא החמור באוכף שלו בשביל לחממו. ונ"ל דהך ברייתא אתיא כרשב"ג בבלי דף נ"ג ע"א רשב"ג אומר אף באוכף בזמן שהיא קשורה לו מע"ש אבל פליגי עלי' דלא הותרה אלא מרדעת אבל אוכף לא ובזה מיושב דברי הטור או"ח בסי' ש"ה ומה שנתקשה עליו בק"ע ועמ"ש בזה בש"י, ועי' במס' ב"מ כ"ז ע"ב אוכף מסקב ליה לחמרא ומש"ה אין רגילין להניח אוכף וא"כ שפיר מחמירי' באוכף דהוי משא ושביתת בהמה הוא איסור מידי דהוה אמשא כדמשמע מדברי רבינו בפרקין ועי' בפ"י בר"פ במה בהמה בד"ה במה בהמה שכתב דשביתת בהמה שהיא מה"ת דוקא כגון חרישה טחינה וכיוצא בה אבל בהוצאת משא אינו אלא מדרבנן ולא משמע כן:

## פרק כא

### הלכה ב

**לא יגמור את כל האוצר וכו'**. עמ"ש בזה בס"ד פכ"ו ה' ט"ז:

### הלכה ג

**ואסור לכבד וכו'**. עי' כ"מ מה שהביא בשם הריב"ש וסיים אבל כל הפוסקים שאסרו כיבוד לא אסרו אלא משום פ"ר ע"כ ובאמת צ"ע דהא הוכיחו התוס' דף צ"ה ע"א ד"ה המכבד דע"כ לא הוי פ"ר שישוה גומות ע"ש. הן אמת שבדברי רש"י שבת קכ"ד ע"ב ד"ה של תמרה כתב וז"ל כעין שלנו לכבד את הבית דאסור משום אשוויי גומות דמודה ר"ש בפ"ר ולא ימות ע"כ. וכבר תמה על רש"י בתוי"ט במשנה ז' פ"ב דביצה ד"ה וחכמים וז"ל אבל אין לפרש כמ"ש רש"י וכו' דא"כ איסור דאורייתא איכא וחכמים אמרו דאינו אלא משום שבות ע"ש וצ"ע על התוי"ט שלא העיר מדברי הריב"ש הנ"ל. ונראה ליישב דברי רש"י דלטעמיה אזיל שכ' במסכת זבחים דף צ"א ע"ב ד"ה הא רש"י וז"ל. וא"ת פ"ר

ול"י הוא אפשר דמזלף ליה בטיפין דקין מאוד הלכך א"נ מכבה בטיפות גסות דשא"מ הוא. יראה מדבריו דאע"ג דפ"ר הוא כיון דעכ"פ אפשר בלי פ"ר מותר אפי' היכא דעביד בענין שיש בה פ"ר וא"כ י"ל דודאי מכבד הבית פ"ר הוא להשוות הגומות כמ"ש רש"י אלא דמודה רש"י דעכ"פ אפשר לכבד הבית לאט לאט בענין שלא יהיה משוה גומות ולפ"ז הגם אם לא עביד בענין זה סברו רבנן דאינו אלא משום שבות דבכה"ג אינו חייב חטאת כ"א איסורא דרבנן איכא ושם במקדש לא גזרו על השבות ומותר אפי' מדרבנן ור"א דמחייב חטאת לא ס"ל סברא זו ואדרבה מיושב לפי שיטת רש"י קושית התוס' במאי פליגי ר"א ורבנן. וע"פ דברינו יש מקום לומר דגם רבינו ס"ל דהוי פ"ר ואעפ"כ אין בו איסור תורה אבל איסורא דרבנן איכא ומ"ט אסרו רבנן שלא יבוא להתכוין להשוות גומות ויכוון מלאכתו לזה ושפיר כתב רבינו שמא ישוה גומות פי' שיתכוין להשוות גומות וזה אסרו רבנן ורבינו ורש"י בחדא שיטה קיימי ושפיר גזרו שיעשה דבר במתכוין שהוא איסור תורה אבל אם אינו מכוין אעפ"י שהוא פ"ר אינו אלא מדרבנן וזה ברור ודו"ק:

## הלכה ה

**בחצר מותר**. כתב הכ"מ אם היה גינה בחצר ג"כ אסור וכו'. ובתוס' עירובין דף ק"ד ע"א ד"ה גזירה מפר"ת דוקא בגלגלים גדולים אבל קטנים שלנו לא גזרו. וי"ל דגם ר"ת מודה לשיטת רבינו דבחצר מותר אלא שבא ליישב דאנן נהגינן להתיר אפי' ביש גנה בחצר למלאות בגלגל וזה אסור כמ"ש בכ"מ דלזה מודה רבינו מש"ה כ' היתר אחר כנ"ל ודלא כמ"ש בש"ג דמדברי ר"ת משמע דחולק עם רבינו. ולעד"נ כמ"ש דאין כאן מחלוקת וראיה לשיטת הכ"מ:

## הלכה ח

**אילן שהיה שרשיו גבוהין מה"א ג"ט וכו'**. כ' הרא"ש כלל ב' סי' ד' גג שמלאהו עפר ונטע בתוכה התולש ממנו חייב. ועי' במ"א סי' של"ו אות י"ג ובירושלמי עירובין דף כ"ח ע"א ר"א בשם רב אסור לתלוש שרשי זמורה בשבת היא שרשי אילן היא שרשי כרוב בגבוהין ג' אבל אין גבוהין ג' כארץ דמי. ובק"ע נתקשה שם מאי קמ"ל דאסור לתלוש זמורה וכבר כתבתי בש"י שם דכוונת ר"א אפי' בגג שמלאהו עפר הגם דלא ניחא ליה דאינו רוצה בהשרשתן עכ"פ אסור לכתחילה אבל אין כאן חיוב וצ"ע אם לא מותר לישב עליהם בגג אפי' בגבוהין ג' בכה"ג כיון דלא שייך גזירה שמא יתלוש ואפשר דלא חלקו וכ"מ שם בירושלמי:

## הלכה ט

**יחתוך זמורה**. בירושלמי פ' משילין נתן טעם משום שביתת בהמה ועי' מג"א סימן רמ"ו אות י"ב וכבר כתבתי פ"כ ה"א ירושלמי ס"ל כמ"ד מחמר אחר בהמתו חייב חטאת והא דכתב הב"י בסימן תצ"ה משום דלא הוי בכלל ל"ת כל מלאכה ושביתת בהמה לאו בפ"ע דלמען ינוח, ז"א אלא אי אמרינן דאין כאן כ"א עשה ובס' יד אהרן סי' ש"ה כתב הא דמיאן הירושלמי בטעם בבלי משום דהוי מלאכה שאצ"ל ועי' בשו"ת חוות יאיר סי' קפ"ג ומ"ש בש"י בפ' משילין באריכות, ועי' בתוי"ט פ"ב דביצה מ"ח ד"ה ביו"ט:

**ואין נסמכין לצדי בהמה**. עי' הה"מ, ועי' ירושלמי שבת דף ח"י ע"א אי צדדי בהמה אי צדדי אילן ומ"ש שם בש"י:

## הלכה י

**היו השקים גדולים**. עי' הה"מ מ"ש בשם הרשב"א ועי' במ"א סי' רס"ו אות י"ד, ועי' רז"ה סוף ביצה ודו"ק:

## הלכה יא

**שנתפזרו לו פירות וכו'**. משמע מדברי רבינו אפי' אספם שלא במקום גדולם אסור ועי' שלטי גבורים פ' כלל גדול שהסמ"ג לאוין ס"ה חולק דליכא איסור אלא במקום גדולם והב"ר ע"ז וכ"כ הטור או"ח סי' ש"מ:

## הלכה יג

**אם להוציא מימיהן אסור**. עי' הה"מ, עי' מ"ש בזה בש"י עירובין דף י"ט ע"א ד"ה הלכה:

## הלכה כג

**וכן שמנים**. עי' בר"ן שהביא שיטת ר"ח ובה"ג שפסקו בסתמא הלכה כר"ש ודלא כמ"ש רבינו פה דוקא היכא ששכיח וטעם שנתן הר"ן לזה הוא דבר תימה ועמ"ש בש"י ס"פ ח' שרצים:

## הלכה כה

**גמי וכו'**. מדהביא רבינו פה גבי שחיקת סמנים ש"מ דס"ל כפירש"י ודלא כמ"ש התוס' בזבחים דף י"ט ע"א ד"ה כורך דהטעם הוא משום הוצאת דם ע"ש וראיה שהביאו שם מירושלמי צריך ביאור וכבר בארתי בזה בש"י פ' כל כתבי הבאתי שם בשם הסמ"ג שמחלק בין גמי לח ליבש:

## הלכה לב

**ומוליך לאבוס**. רש"י פירש במתני' דר"ש היא דדשא"מ מותר ובש"י ס"פ תולין כתבתי כיון דלר"י גבי שבת דשא"מ אינו אלא מדרבנן כמ"ש התוס' במס' יומא ובכ"ד לפעמים

התירו דשא"מ גם לר"י ה"נ י"ל כמו שהתירו לטרוח באוכלין לבהמה כמבואר בהל' י"ח א"כ לכ"ע מותר ע"ש שהב"ר לזה:

## פרק כב

### הלכה ב

**שהמערה יש בה הבל**. עי' מ"ש הה"מ פלוגתת הפוסקים החולקים על רבינו שבחמי טבריא אפי' הזיעה מותרת ובאו"ח סימן שכ"ו הביא יש מתירים, ועי' בלח"מ מה שהקשה על דברי רבינו ועי' בשו"ת מעיל צדקה סי' נ"ב שהאריך בזה לענין הלכה לאסור הזיע בחמי עיר טיפליץ וזיעה דאתי ממילא אפי' מקורה שרי כיון שבנה באויר על גבי הארץ ע"ש. ועי' במג"א שם דהמנהג לאסור רחיצה כ"א טבילת קרי:

### הלכה ה

**אבל נותן הוא מים חמין לתוך אמבטי של צונן**. עי' בתוס' מס' שבת דף מ"ב ע"א ד"ה נותן וכו'. ולמ"ד תתאה גבר נמי הא מבשל כדי קליפה מוכח מדבריהם דגם גבי שבת נמי אמרי' ההיא סברא דמבשל כדי קליפה ועי' במג"א סי' שי"ח אות ל"ה ויפה כתב שם לאסור ליתן חתיכת בשר רותח לתוך רוטב צונן ועי' סימן תס"ז במג"א אות ל"ג ודו"ק:

### הלכה י

**מפני שנראה ככובש כבשים וכו'**. עי' מ"א סימן שכ"א אות ז' מה"ט לאסור למלוח אוגרקי"ס חיין וכו' ועי' שאלות ותשובות שבו"י חלק ב' סימן י"ב מיישב מנהג העולם ע"ש:

### הלכה יא

**מותר לערב יין וכו'**. עי' ב"י סימן שי"ט מ"ש בשם שבלי לקט שעושין כן כדי לקלוט היין את ריחן וטעמן של דבש ופלפלין ועי' בס' בני חיי או"ח סימן רנ"ב מהא דקי"ל מטרח באוכלא לא טרחינן ע"ש, ועי' בכ"מ בפ' כ"א הלכה ח"י דאין דבר זה מוסכם וגם בלא"ה יש לחלק בין אדם לבהמה:

### הלכה יג

**אם היה הרוב מדבר המשיר וכו'**. כ"ה הגי' העקרית כמ"ש הה"מ והא דמקילינן כולי האי יש לומר משום דאף אם רוחץ הידים בדבר שמשיר את השער ודאי בענין דהוי פ"ר אינו אלא איסורא דרבנן כמ"ש ברפכ"א גבי כיבוד וא"כ כיון דאיכא מיעוט בעירוב שאינו משיר מותר כנ"ל:

## הלכה טו

**ואין מקנחין בספוג וכו'**. אמרי' בגמ' בהא אפי' ר"ש מודה משום דהוי פ"ר וכ"כ רבינו בפי' המתני' ואעפ"כ קתני אין מקנחין משמע דאין בו כ"א איסורא דרבנן והיינו מטעם שכתבתי כיון דכוונתו לקנח וגם אפשר למיעבד לאט לאט בענין שאין בו פ"ר וכמ"ש בהלכה י"א והא דאסור מדרבנן הוא מטעם דלמא יתכוין לסחוט ובזה מיושב לשון הטור והש"ע שכתב גזירה שמא יסחוט ובמ"א סי' ש"כ אות י"ט תמה ע"ז ולדברינו מיושב. ובסה"ת דיני סחיטה כתב וז"ל ובפרק נוטל תנן ספוג אם וכו' ואם לאו אין מקנחין בו שמקנח היין והשמן הבלוע בבגד ובקערה וההוא משום דישה ולא משום ליבון והוי פ"ר כשאין בו בית אחיזה וכתב עוד שם דאין בו כ"א איסורא דרבנן שהרי אינו נהנה והמשקה אזיל לאיבוד ע"ש ורבינו ס"ל מטעם כיבוס ומלבן ותלה במחלוקת הפוסקים אי כיבוס ומלבן שייך ביין ועי' בט"ז שם אות י"ב שמחלק בין יין לבן ליין אדום ומסה"ת לא משמע לחלק בהכי יע"ש:

## הלכה יז

**החלוק מותר**. משמע דאין לחלק בחלוק אפי' של פשתן. וכמ"ש המ"א סי' ש"ב אות ה' דהכי נוהגין העולם ויש לצרף לזה שיטת הראב"ד וגירסתו דמתיר גם בסודר ולפי שיטת רבינו הא דאמר לי' ותבעי לי' למר סודרא אמאי לא אמר לי' ותבעי לי' למר של פשתן א"ו דאין לחלק כיון שהוא מבפנים אין כוונתו כ"א לרככו:

## הלכה יח

**ולא סנדלין חדשים**. כתב הה"מ ואם אין לרבינו נוסחא אחרת בדברים אלו וכו'. וכבר מצא מציאה הרב א"ר או"ח שם אות כ"ב שהיה גירסת רבינו כמו שהיא הגי' בכה"ג דבחדש אסור ובישנים מותר וה"ט דמהרי"ל דנהג לקנח בברזל בשבת מנעל ישן אלא דלשון הרמז"ל אינו מדויק לפ"ז ועי' בס' יד דוד שבת שם ובש"ג:

## הלכה כ

**אפי' בח"ח אסור**. כתב הה"מ ומקצת מן הגאונים חלוקים בזה ולענין דינא נראה דהכרייע בש"ע באיסור דרבנן לפסוק כדעת הגאונים החולקים ובמקום שיש איסור דאורייתא כדעת רבינו משום דס"ל דספק היא אי הלכה כרב או לא ועי' מג"א סי' ש"א ס"ק נ"ו ועי' ביו"ד סי' ה':

## הלכה כה

**התוקע חייב משום בונה**. והרא"ש כתב משום מכה בפטיש הביאו בש"ג והא דכתב רבינו גזירה שמא יתקע גבי מחוברת לקרקע ע"כ מיירי שאינו נוטלה לגמרי ואינו

מחזירה לגמרי אלא ברפוי א"נ נוטלה ע"מ שלא להחזירה אעפ"כ אסור מדרבנן ועי' בהה"מ ובטו"ז או"ח סי' שי"ג אות ה' והר"ן כתב הא דכתב האלפסי גזירה לא קאי כ"א על דלתות שידה תיבה ומגדל ע"ש:

## הלכה כז

**העושה אוהל קבוע וכו'**. כ"ה בגמ' שבת קל"ח אהל קבוע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת ומה הוא אוהל קבוע שעשוי להתקיים ובנין ארעי הוא שאינו להתקיים. וז"ל הלבוש כל אוהל שיש בגג טפח זה הוא אוהל קבוע ואסור מה"ת ולאו דוקא דעיקר תלוי אם עושה בנין שיהיה שם לזמן מרובה זה הוי אוהל קבוע וחייב חטאת וכ"כ בס' פמ"ג או"ח בט"ז סימן שט"ו אות ח' ובגמ' אמרי' תני רמי ב"י טלית כפולה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור ואם כרך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה לכתחילה ושיטת הרי"ף דבאין בגגה טפח הוא דמתירין לנטותה בכרך עליה חוט אבל ביש בגגה טפח אסור. והרא"ש חלק עליו דאם באין בגגו טפח מ"ש מכילת חתנים אלא גם בגגו טפח מותר ויפה כתב בזה הרב הגאון בנב"י מה"ת סימן למ"ד דרבינו בהל' ל' מיישב קושית הרא"ש במתק לשונו במ"ש הואיל והיא מתוקנת לכך ועי' בש"ג והדרישה כ' דהא דכ' האלפסי ואין בגגה טפח קאי רק בשלא כרך עליה חוט או משיחה. ובנב"י תמה שם א"כ למה חזר הרי"ף וכתב אם היה עליה חוטין מאתמול ונטה אותו היום מותר הא כבר כתב כן בתחילת דבריו אם כרך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה לכתחילה. ולענ"ד דברי הדרישה כנים דהא דכתב הרי"ף וחזר ושנה אם היה עליה חוטין מאתמול לא בא אלא לפרש שלא תטעה לומר דבעי' שישייר בה טפח קמ"ל הרי"ף דכריכת חוט או משיחה מועלת בלא שייר בה טפח דבריש דבריו לא העתיק אלא דברי רמי ב"י דסובל שני פרושים כמ"ש התוס' בסוגיא בד"ה כרך. ומ"ש הר"ן שם ומדברי הרי"ף אתה למד שכל אוהל ככילה וכיוצא בזה כל שיש בגגה טפח אוהל קבוע הוי ומיחייב חטאת וכ' שם בזה שלא כדברי רש"י נ' פשוט דכוונת הר"ן דוקא אם עושה כן להיות שם אוהל קבוע לימים הרבה אבל מודה הרי"ף דאם עושה לזמן מה שאינו מתקיים דאינו חייב חטאת וכן מוכח מדברי הסמ"ג ובה"ג ומדברי רבינו בפרקין. ומעתה מ"ש בנב"י שם דיש חשש חיוב סקילה בפתיחת הפאראסאל הגם שלא כתב כן בבירור לענ"ד נראה דבר פשוט שאין כאן איסור תורה כיון שאין אוהל זו לקביעות אבל איסורא דרבנן הוא אליבא דכל הדיעות אפי' לשיטת רש"י כמ"ש שם בנב"י, ועי' בס' מכתם לדוד סי' ח' שאוסר בהחליט לנשוא את הפאראסאל בשבת וביו"ט מכ"ש לפותחו אבל לומר לנכרי שישאנו להגן עליו מותר עי' ברכי יוסף סי' שט"ו:

# פרק כג

## הלכה ו

**ואסור להניח עלה.** עי' כ"מ ועי' מ"ש בזה פי"א ה"ז:

## הלכה ח

**מפני שהוא כמתקן כלי.** עי' הרלנ"ח סי' ט"ז מביאו בכנה"ג או"ח סימן שכ"ג שנשאל למה נתן רבינו טעם בשבת משום מתקן וביו"ט משום שמא ישהה וכתב דבשבת כל תיקון אסור אפי' נטמא בו ביום אבל ביו"ט ליכא חששא דמתקן משום מכשירי א"נ ואין אסור כ"א בנטמא קודם י"ט אבל נטמא ביו"ט מותר להטביל ועי' מ"ש בש"י במס' ביצה ועי' מ"ש בס"ד בהל' יו"ט פ"ד הי"ז:

## הלכה יד

**שזה דומה למקדיש וכו'.** עי' מרכבת המשנה שכתב כמה נפקותי היכא דלא שייך מתקן ומקדיש שייך ויש עוד למצוא נפקותא ע"פ מ"ש המל"מ פ"ו מהל' מתנות עניים בשם ר' ישעיה דחטה אחת פוטרת כל הכרי להוציא מידי טבל אבל לא קיים מצות נתינה עדיין ע"ש. וא"כ אם כבר הפריש מע"ש חטה אחת אין כאן מתקן דהא כבר הוציאו מידי טבל ודמי למקדיש ולזה העירני חתני הרבני המופלג השנון מו"ה שמשון נ"י אלא דקשה ע"ז א"כ דסבר רבינו דגם זה בכלל אין מגביהין תרומות ומעשרות א"כ מאי מקשה תלמודא על הא דתנן אין מגביהין פשיטא דלמא קמ"ל בכה"ג. הן אמת שבלא"ה קשה לי לפי מאי דאמרינן ביצה דף ט' גלגל עיסה מעיו"ט אין מפריש ממנו חלתו ביו"ט ומקשה הגמ' כיון דקיי"ל חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש למה לא יפריש ביו"ט הא אין כאן מתקן ומשני תלמודא מי לא מודה שמואל שאסורה לזרים ע"ש ברש"י ובתוס' דהוי בכללא דאין מגביהין תו"מ משום דמחזי כמתקן וא"כ מאי מקשה תלמודא פשיטא דלמא הא קמ"ל דגם בחלת ח"ל אסור וצ"ל דתלמודא רצה לשנויי גם על מאן דפליג על שמואל וסובר דגם חלת ח"ל אינו אוכל קודם שיפריש וא"כ ה"נ י"ל דגם בזה רצה לשנויי אפי' למאן דלית ליה דשמואל דחטה אחת פוטרת את כל הכרי, וע"פ דברינו מיושב מה שהשיג הראב"ד הל' ט' על רבינו, א"א ואפי' ליתן לכהן בו ביום וכוונת השגתו דהו"ל לרבינו להביא תירוץ הגמ' ולפ"ד א"ש ודו"ק, ועי' בפ"ג מה' יו"ט ה"ח מה שהשיג הראב"ד על רבינו שם ולפמ"ש רבינו פה טעה חדש א"ש:

## הלכה טו

**עד מ"ש וכו'**. הא דנקט רבינו עד מ"ש ושביק ליו"ט י"ל ע"פ דמשני במס' ביצה דף י"ז ע"ב בדלית ליה פירא אחרינא מותר לאכול בזה דוקא ביו"ט אבל לא בשבת כדאמרינן שם איסורא בשבת שאני מש"ה כתב רבינו בשבת בכ"ע אסור עד מ"ש ועמ"ש באריכות בזה בש"י שבת דף י"ב ע"ב:

## הלכה יט

**ויבוא למחוק וכו'**. הב"ח כתב בשם רש"י הטעם משום ממצוא חפציך ונ"מ אי שנים רשאים לקרות בשטרי הדיוטות דלהר"מ יש מקום להתיר ולרש"י אסור עי' פמ"ג או"ח סי' ש"ז בט"ז אות י':

## הלכה כ

**גזירה שמא יכבה וכו'**. ובירושלמי שמא יציל מן היום למחר ע"ש פרק כ"כ הלכה ג' ועי' מ"ש שם בש"י. וגזירה דשמא ירבה פי' מתוך בהילתו ישכח שהוא שבת ואף דרבא פסק כר"ש במלאכה שאצ"ל י"ל דשבות חמיר הוא וכמ"ש הה"מ בהלכה כ"ו והכי מוכח בירושלמי דבעי שם לאוקמי מתנית' כר"ש וכמ"ש בק"ע שם ד"ה מתניתין וכו' ועי' בתוס' שבת מ"ד ע"א ד"ה מתוך ועי' מ"ש בש"י מה שרצה הפ"י לחדש דמלאכה שאצ"ל איסור תורה יש בו לכ"ע. ומ"ש רבינו ובגדים שיכול ללבוש ולמד הכ"מ מזה דהלכה כת"ק דמתני' דאינו מוציא ופושט וחוזר ולובש עי' א"ר סי' של"ד ומפני שכבר כתב הכנה"ג בשם או"ה דלדידן דלית לן רה"ר וגם קיי"ל לעיקר מלאכה שאצ"ל פטור יש להקל בכמה דברים אך שלא יבואו לחלל שבת באיסור תורה או בשאר דברים אפי' דרבנן רק להציל נפשות. ועי' במסכת עירובין דף צ"ה ומה שקשה משם על דברי רבינו הכ"מ כבר האריך והרחיב ביאור בס' ברכי יוסף או"ח סימן ש"א אות י"ב ע"ש:

## הלכה כה

**ומציל מיה"כ וכו'**. עי' הה"מ, זה הדין לא שייך לדידן ומזה תמה הכנה"ג על הרי"ף והרא"ש והטור וריי"ו מפני מה העתיקו הם הך דינא ע"ש ישובים לזה. ועי' בק"ע פכ"כ דף מ"ו ע"ב ד"ה מפני וכו' ועי' פרמ"ג סי' של"ד במ"א אות ו' דנ"מ משבת לי"ט ע"ש:

## הלכה כו

**כתבי הקודש וכו'**. עי' מ"מ בשם ירושלמי וכבר הוכחתי שם בש"י דשני שבותים אין להתיר אליבא דכ"ע גם בכתבי קודש:

### הלכה כח

**ס"ת שיש בו ללקט וכו'**. אפי' אם הפ"ה אותיות הם פרעה עמלק וכיוצא ג"כ מצילין וכו'. דהרי אם כתב ס"ת חוץ מתיבה אחת מאלו נפסלה ברכי יוסף סימן של"ד:

## פרק כד

### הלכה א

**הרהור מותר**. מיתור מלת דבר דרשינן הכי דהרהור מותר כנה"ג בשם מהרי"ל. וק"ק הא דרשינן מודבר דבר שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול כמ"ש רבינו ה"ד ואכתי התירא דהרהור מנ"ל ומזה נראה דהוכיח רש"י בשבת קי"ג ע"א מ"ש שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול מו"מ וחשבונות ועי' הה"מ ה"ד מ"ש ודו"ק:

### הלכה ה

**ומודדין מדידה של מצוה**. עי' בפ"י מה"ש ה"ו וגם קשר שאינו של קיימא מתיר רבינו במקום מצוה. ועי' בתוי"ט סוף שבת:

### הלכה ז

**אין עונשין וכו'**. עי' מג"א סימן של"ט כתב אפשר דבמלקות נמי איכא חילול שבת כגון שעושה חבורה ע"ש. ולשיטת רבינו דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ניחא דלא חשיב מקלקל כיון שנתכפר לו במלקות ועי' בתוס' יבמות דף ו' ע"ב ד"ה טעמא ומה שחקר במל"מ פה עי' באורך בס' ברכי יוסף סי' של"ט באו"ח ושם מבואר ג"כ מי שרוצה לברוח ולעגן את אשתו מותר לחובשו בשבת שבות יעקב ח"א סימן י"ד ולהורות או"ה ולשער בשיעורין מותר תה"ד סי' נ"ד:

### הלכה י

**בה"ש אלא בעצמו של יום וכו' אבל בה"ש וכו'**. הא דהאריך רבינו כ"כ וכפל בלשונו אבל בה"ש נ"ל מכאן לפשוט ספיקותו של המג"א בסימן שמ"ב אם במ"ש בה"ש נמי לא גזרו משום שבות דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא דמספיקא לא פקעי קדושה ע"ש, ורבינו בא להורות לנו דלא גזרו גם במ"ש ומש"ה כתב דלא אסרו אלא בעצמו של יום ומש"ה כתב ישנה אבל בה"ש הכוונה על בה"ש דמ"ש. ומ"ש בס' אמתחת בנימין בפ"ד דדמאי מ"א בתוי"ט ד"ה חשכו וכו' אבל בה"ש במ"ש אוכל על פיו מפני שלא נגמר היום ונראה לו ראיה מכאן דבה"ש דמ"ש גזרו משום שבות דאל"ה ליתסר נמי בה"ש כיון שיכול לתקן דהא מעשרין את הדמאי בה"ש ע"ש. וראיה זו יש לדחות דאע"ג דיוכל להפריש בה"ש מ"מ אינו אלא על צד הדוחק כמ"ש רבינו כיון דעכ"פ יש כאן קצת

איסורא לא חייבוהו חכמים והקילו להאמין את ע"ה כיון דאכתי אימת שבת עליו כמו במדומע כנ"ל ועי' בשעה"מ. ודע שכתב הרע"ב עירובין פ"ג מ"ג אפי' לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות בה"ש לא גזרו באיכא תרתי כגון טלטול הסכין וחתיכת חבלים אפי' רבי מודה דגזרו וכ"נ מדברי התוס' מסכת שבת דף קנ"ה ע"א ד"ה למטה וכו' במ"ש א"נ כרבי דאמר כ"ד שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ודבריהם תמוהים מאוד כמ"ש בס' מעיל צדקה. ולפ"ד הרע"ב מיושב דגם שם יש שני דברים שימוש באילן ומוציא מכרמלית ובחידושי ריטב"א עירובין כתב עוד סברא היכא דצריך להניד האילן עצמו אף לרבי אסור וא"נ מדברי רבינו פה מדמתיר לעלות באילן להביא לולב:

### הלכה יא

**קטן וכו'**. עי' הה"מ וכ"מ. ונ"ל דעת רבינו דעד כאן לא התיר רבינו באיסור תורה אלא אם עושה מלאכה דאית בה פלוגתא כגון כבוי שכתב רבינו בפי"ב דאיכא לצרף דעת המתיר ומ"ש בה' מ"א או שעשה מלאכה בשבת ג"כ מיירי במלאכה דאית בה פלוגתא וסמך על מ"ש פה משא"כ בחילול שבת במלאכה דאסור לכ"ע ואין בה מחלוקת כגון תולש בע"נ או מעביר ברה"ר אע"ג דבשאר איסורי תורה כגון באוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ באיסור שבת דהוא איסור סקילה ב"ד מצווין להפרישו כדאמרי' ביצה דף י"ז איסורא דשבת שאני וכמ"ש בחידושי הר"ן סנהדרין דף פ"ה גבי דשא"מ לחלק בין איסור סקילה לאיסור לאו ע"ש כנ"ל:

### הלכה יג

**ועוד וכו'**. עי' בהשגת הראב"ד ובס' ש"י מס' ביצה דף ג' ע"ב כתבתי דרבינו הוכיח טעמא שלו דע"כ ס"ל לרבה כן ביצה י"ב ע"א בהא דאמר דלמא בעירוב והוצאה פליגי ולא חש לקושית ר"י א"כ ליפלגו באבנים ע"ש רש"י ותוס' א"ו דהיה ס"ל לרבה טעם איסור טלטול כמ"ש רבינו ע"ש:

## פרק כה

### הלכה ו

**נתפרקו אפי' בשבת**. גרסינן בירושלמי ר"פ כל הכלים דלתות הבית דרובה ודלתות הכלים דרובה דלתות הבית דרובה שאע"פ שנתפרקו מע"ש אסור לטלטלן בשבת דלתות הכלים דרובה אע"פ שנתפרקו בשבת נטלין בשבת וצ"ע על רבינו פה שכתב אפי' בשבת. ועי' במג"א סי' ש"ח אות י"ט עמ"ש בש"י שם:

## הלכה טז

**כלכלה**. והראב"ד השיג על רבינו וה"מ כתב שלא מצא ישוב לדברי רבינו כ"א שהיה לו גי"א ולפ"ד ה"מ ע"כ צ"ל דרבינו חזר פה במ"ש בפי' למתניתן דפרק נוטל שם כתב שצריך כל ג' תנאים ביחד שיהיו פירות בסל וצריך נמי שיהיו הפירות כגון תותים וענבים ואירי נמי כגון שנפחת והאבן סותמו וכ"כ הב"י בסימן ש"ט והרע"ב שכתב בפי' המתני' דנמשך אחר פי' רבינו במתני' באמת תמה עליו התוי"ט. ולעד"נ דיש שני חלוקים אם נעשה דופן האבן לסל ונתרחב בו היטב כדי שיעשו מקצת הכלי אז אין צריך שום תנאי אחר והוי כמו אבן שבקרויה שכתב רבינו הל' י"ח וזה הוא הדין שכתב רבינו וסתם נקב שלה באבן ובזה לא צריך שום תנאי. ויש עוד צד אחר כגון שיש נקב בסל ומניח עליו אבן שלא יפלו הפירות שבתוכה אבל לא קשה האבן להיות דופן קשור היטב שלא יוכלו לפול ואז בענין זה ודאי דלא שייך לומר דנעשה מקצת הדופן דאין זה דומה לאבן שבקרויה כלל והשתא הך כלכלה דמיירי במתני' והאבן בתוכה ודאי דמיירי בלא נקשרה היטב ומש"ה תמה הגמ' ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האסור ומשני ר"י בכלכלה מליאה פירות ומקשה תו ולשדינהו לפירות ונשדי לאבן ומוקי לה בפירות המיטנפין וקס"ד דתלמודא דאין צורך לכלכלה לאבן כלל ויכולים הפירות לינח בתוכה בהנטל האבן ג"כ ושפיר מקשה ונינערינהו נעורי ומשני בכלכלה פחותה עסקינן דאבן נעשה דופן פי' דצריך לאבן לסתום הנקב שלא יפלו הפירות אבל לא נקשר שם לעשות דופן ולהיות כמו מקצת הכלי דזה פשיטא ומ"ש מאבן שבקרויה אע"כ דאין האבן מונח בענין הזה וזה לא צריך רבינו להשמיענו דודאי מיירי דלא יכול לנערינהו דאל"כ מאי מהני דפירות מיטנפין הם ומש"ה לא קאמר בגמ' אלא וצריכין עוד דמיירי בכלכלה מליאה פירות ומיטנפין וא"כ דברי רבינו בפירוש המשנה נכונין ואין הכוונה בתנאי הג' דנעשה דופן שנתקשר היטב אלא כמ"ש וכ"ה הפירוש בדברי הרע"ב וע"כ צ"ל כן לפמ"ש התוס' ד"ה ונשדינהו במ"ש א"נ השתא יש להעמיד נמי בפירות המיטנפין וכו' ע"ש ואין הבנה לדבריהם אם לא כמ"ש ועי' בק"ע שבת דף מ"ח ע"ב ד"ה כיון ול"נ כמ"ש הוא נכון וברור:

## הלכה יט

**אפי' הן חייבין במעשר מדבריהם**. צ"ע אמאי אין מטלטלין הא חזי לקטנים ומ"ש מדברים הראוים למאכל בהמה ודומיהן כמבואר פכ"ו הט"ז דמטלטלין מפני שהן ראוים לחיות ולעופות השכיחין א"כ הכא הא חזי לקטנים ומזה ראי' לשיטת רבינו בפי"ז מה' מ"א דאפי' איסורא דרבנן אסור למספי לקטנים בידים א"כ אינו דומה להנך דשם יכול למספי בידים לחיות ולעופות השכיחין משא"כ בקטן. וקשה מכאן לשיטת רשב"א דס"ל

דבאיסור רבנן ספינן בידים ועי' בחידושי רשב"א יבמות פ' חרש שהקשה על שיטתו מהך דאין מערבין בטבל מדרבנן ותירוצו שם לא שייך הכא וצ"ע:

### הלכה כג

**אבל כופה הוא הכלי עליה**. עי' השגת הראב"ד. ועי' בירושלמי ספ"ק דשבת מהו ליגע במושך ועמ"ש בש"י שם:

### הלכה כה

**הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן**. עי' בתוס' מסכת שבת דף מ"ג ע"א ד"ה טבל מוכן וכו', ומדברי רבינו בפכ"ג מה"ש יראה דחולק עם התוס' ועמ"ש בזה בש"י פ' כירה דף י"ב ע"ב:

### הלכה כו

**אגפים נתלשין**. בהשגות הראב"ד ז"א, פי' המג"א בסימן ש"ח משום דהוי דשא"מ ע"ש:

## פרק כו

### הלכה ז

**כדרך וכו'**. ויבוא לצוד פי' לפמ"ש רבינו בפכ"ד הי"ג אם מתירין לו לטלטל הסולם שהוא כלי שמלאכתו לאיסור יבוא לעשות מלאכה דהיינו שיצוד ושפיר שייך דין זה הנוגע לדין מוקצה לטעם רבינו והראב"ד שכתב אין כאן מקום לזה שהשיג שם על טעם רבינו לטעמיה אזיל:

**אם יש תורת כלי וכו'**. עי' בחידושי הרשב"א שבת דף קכ"ו מחלוקת רש"י ור"ת:

### הלכה יב

**מנעל וכו'**. עי' ה"ה אפי' באינו רפוי מותר. ועי' בירושלמי פ"ק דביצה דף ה' ע"א לפי גי' הק"ע ופירושו מוכח דחולק על בבלי ודוקא ברפוי מותר אבל באינו רפוי לא וע"ש בש"י מ"ש שפירושו וגירסתו תמוה מאוד ולפ"מ שפירשתי אני שם אין כאן מחלוקת בין בבלי וירושלמי:

### הלכה יג

**ומטלטלין כנונא וכו' כגרף של רעי וכו'**. פי' דרבינו בא ליישב מה שנתקשו בו למה לא ינער האפר עם השברי עצים ומ"ש בחידושי רשב"א ליישב משום דהאפר מתפזר וכ"מ בתוס' ביצה דף כ"א ע"ב מ"מ קשה הא יכול לנערה במקום אחד בקרן זוית שבבית ואח"כ לטלטל האפר לבדו ולהניח השברים ודוחק לומר דצריך גם למעט האפר הנדבק בשברים לזה כתב רבינו דאם ינערנו אז הוי גרף של רעי אם יניח בבית שברי עצים ואפר

אע"ג שאח"כ יוכל לטלטל אין עושין גרף של רעי לכתחילה כנ"ל ונסתלק בזה השגת הראב"ד ועי' הה"מ. והנה הרמב"ן סובר אליבא דרבא שרי לטלטל כנונא אפי' אם האפר שבה אינו ראוי וה"ק מטלטלין כנונא אגב קטמא ואע"פ שיש שם אפר שאינו ראוי וגם שברי עצים אפ"ה אין המחתה אסורה משום זה משום דהני מילי טפלים לכלי וכו' ול"ד לאבן שבכלכלה. וכבר הביא הר"ן דבריו בס"פ כירה ולשיטת הרמב"ן ודאי קשה למה לא ינער האפר והשברים ולמה אנו מתירין לו דבר שא"צ וכי עדיף מכלכלה ופירות בתוכה דאם יוכל לנער האבן שצריך לנערו אלא ע"כ דגם רמב"ן סובר כסברת רבינו פה דאם ינער בבית נעשה כגרף של רעי ומדברי רבינו פה משמע קצת דלא סבר כשיטת הרמב"ן וכן העלה הר"ן בשיטת הרי"ף ועכ"פ סברת רבינו נכונה ולא פליג רבא עליה דאביי אלא כשהוא בתוך המחתה ומכוסה אבל בבית הוי כמו גרף של רעי:

## הלכה יד

**חוץ מגרוגרת וכו'**. עי' בהגהת רמ"א או"ח סי' ש"י דאפי' גרוגרות וצמוקים בשל נכרי מותר אם לא בדבר שיש בו חששא דמחובר ועי' מ"ש בזה בס"ד בש"י בפ"ק דשבת דף ז' ע"ב ד"ה וחרנא:

## הלכה טז

**עי'** בזה בש"ג ר"פ מפנין באריכות לפרש דברי הטור:

## הלכה כג

**מותר להוציאו לכרמלית וכו'**. הנה לשיטת רבינו דפסק בפ"א כר"י במלאכה שאצ"ל א"כ דוקא לכרמלית מתירין אבל לשיטת הפוסקים כר"ש במלאכה שאצ"ל א"כ יש מקום להתיר גם להוציאו לרה"ר משום גדול כבוד הבריות אבל בחד"ר כתב דאליבא דכ"ע אסור ברה"ר שלא התירו כבוד הבריות אלא בדבר שעיקרו בדרבנן אבל לא מלאכה שאצ"ל דעיקרו מן התורה ומאן מפיס דלמא עביד לצורך גופה דמשכחת לה לצורך כדאמרינן בירושלמי ע"ש שכ"כ בשם ר"ח. ומ"ש הה"מ בשם הרמב"ן דא"צ ככר או תינוק שלא ירבה בהוצאות ולשיטתו דפוסק מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ודאי דצריך ככר ומטעם שכתב הרשב"א ולשיטת רבינו דפסק מלאכה שאצ"ל חייב משמע דס"ל כהרמב"ן מדלא הזכיר דבר מזה:

# פרק כז

## הלכה א

**חוץ לי"ב מיל וכו'**. שיטת רבינו ע"פ הירושלמי כמ"ש הה"מ והרמב"ן בפ"ק דעירובין האריך בראיות דתלמודא דבבלי חולק בזה דאין לתחומין עיקר מן התורה ואחת מראיותיו הוא מהא דאמרינן שבת דף קנ"ד והוא ג"כ בסנהדרין דף ס"ו ובש"י ריש מסכת שבת הבאתי קושיא זו בשם הרב הגאון מו"ה דוד זללה"ה ועמ"ש בישוב קושיא זו, וע"ע מ"ש בש"י מס' עירובין דף כ"ג ע"ב ד"ה ע"ת דפלוגתא דאמוראי בזה, ובזה מסולקים כל הקושיות על רבינו ועי' מרדכי פ"ק דעירובין הביאו בס' כנה"ג דאף לשיטת הרי"ף שהוא מה"ת מ"מ לא מחמרי' בהו הואיל ואינו מפורש בתורה ועי' עוד בכנה"ג שם דיש מחלוקת בכליו ובהמתו אי הוי מה"ת ע"ש:

## הלכה ג

**ה"ז ספק וכו'**. עי' מל"מ פ"ח מה' שאר אבות הטומאה הל' ה' שכתב דספק דרבנן היכא דאיכא ס"ס להחמיר אזלינן לחומרא ע"ש. ובשעה"מ בה' מקוואות הרבה להשיב על ראיותיו וכתב עוד מצאתי ראיה ברורה לדבר נגד סברת המ"ל ממ"ש הה"מ פה דבתשובה ביאר וכו' ומכלל זה שהליכה בנהרות ויש ספק וכו' מותר לפי שהוא ספק של דבריהם הרי מבואר דס"ל להה"ה ז"ל דאע"ג דאיכא שני ספיקות להחמיר אפ"ה אמרינן ספק דרבנן להקל שהרי הליכה בנהרות שיש בהן ספק אם הם למעלה מי' איכא תרי ספיקי חדא אם הם למעלה או למטה ואת"ל למעלה דלמא יש תחומין למעלה וזו נראה לי ראיה שאין עליה תשובה ע"כ. והנה באמת דבר גדול דיבר רבינו שמדברי הה"מ נראין הדברים כן אבל עדיין יש מקום להצדיק דהרי באמת לא ביאר הרמב"ם ספק זה אם הוא להקל או להחמיר ובאמת בהגה"מ כתב דאזלינן לחומרא בבעיא זו וכ"ה שיטת הרא"ש והטור או"ח סימן ת"ד וב"י הביא שם דרבינו ירוחם תמה על הרא"ש הא ספק דרבנן הוא ובאמת אין מזה תימה דהא מצינו הרבה פעמים דנקטינן בעיא בגמרא גם בדרבנן להחמיר ואפשר דקושייתם הוא דתחומין עיקרו דרבנן בזה היה לנו לתפוס לקולא וא"כ קשה טובא על הרמב"ם דלדידיה דס"ל תחומין י"ב מיל מן התורה א"כ עיקרו מן התורה וא"כ שפיר י"ל דנקטינן לחומרא ואיך סתם הדברים ולא ביאר בחיבורו וסומך עצמו על התשובה אלא נראה באמת בהיפך דהרמב"ם גם הוא ס"ל דנקטינן להחמיר בבעיא זו כיון דבעיא דגמרא הוא ול"ד לשאר ספיקות אלא מ"ש בתשובה דיש להקל בספק ה"פ בדברים שהן דרבנן ויש בהן ספיקא אזלינן להקל כגון בדברים שעיקרן דרבנן ובספינה

גם להרמב"ם עיקרו מדרבנן מקרי וא"כ בספינה שפיר כתב דאיכא מקום להקל בספיקא דכיון דאינו דומה לדגלי המדבר וכ"ה שיטת הלבוש באו"ח סימן ת"ד שכתב ולענין תחומין נסתפקו בו חז"ל אם יש תחומין באויר למעלה מי' אם לא לפיכך אמרו דביבשה שהוא במקום רה"ר ממש ודומה לדגלי המדבר יש להחמיר ואמרינן יש תחומין למעלה מעשרה כגון בקפיצת הדרך עי' שם או שרוצה לילך ע"ג עמודים שגבוהים עשרה ואין בכל אחד רוחב ד' טפחים דחשיב כאויר משום דלא ניחא תשמישתא וכו' בד"א ביבשה דדומה לדגלי המדבר אבל ימים ונהרות שאין שם איסור דאורייתא כלל אפי' בי"ב מיל לדברי הכל לפי שאינו דומה לדגלי מדבר הקילו בו וכו' ואם ספק לו אם היה למעלה מעשרה או למטה מעשרה הואיל ובדרבנן הוא אזלינן לקולא. הנך רואה בעיניך הדברים כמ"ש שהוא הבין כן ליישב שיטת הפוסקים שאין מחלוקת וגם שיטת הרמב"ם כן הוא. וראיתי בא"ר שתמה על הלבוש דבש"ע משמע דפסק לקולא אף ביבשה ולענ"ד נראה כמ"ש וחילוק זה נראה מוכח מסוגיא דתלמודא עירובין דף מ"ג ע"א בהא דבעי ר"ח יש תחומין למעלה מעשרה או לא כי תבעי לך בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ד' א"נ דקאזיל בקפיצה לישנא אחרינא בספינה מאי וי"ל על לישנא קמא דמבעי ליה בעמוד או בקפיצה ולמה לא קמבעי ליה בספינה וגם קשה מאי בעי בזה לישנא אחרינא דבעי בספינה מאי אלא נראה דבהא פליגי לישנא קמא היה סובר דודאי בספינה דעיקרו מדרבנן בזה אין ספק דודאי לא גזרו על למעלה מעשרה ולא קמבעי ליה אלא ביבשה כגון בעמוד או ע"י קפיצה ולזה קאמר תלמודא לישנא אחרינא דגם בספינה הוה ספיקא אי גזרו למעלה מעשרה וא"כ הוא אין ראיה כלל מדברי הרמב"ם שהיקל בתשובה ביש ספק אם הוא למטה מעשרה או למעלה מעשרה דאין להחמיר אפי' היכא דאיכא ס"ס להחמיר די"ל דבספינה שאני דאיכא נמי ס"ס להקל דאולי הלכה כל"ק דבספינה לא קמבעי ליה כלל דלא גזרו על תחומין למעלה מעשרה אף דהוי ספיקא דלמא הלכה כלישנא בתרא דאף בספינה יש ספק. וגם יש לומר דגם לישנא קמא לא פליג עם לישנא בתרא דגם לישנא קמא מודה דגם בספינה יש לספק ולא נקט הנהו כ"א לרבותא דגם ביבשה מספקינן ולא תימא דביבשה אין ספק אף דקצת לא משמע הכי דא"כ למה נקט תרי גוונא דיבשה הו"ל למנקט חד דיבשה וחד דימים ונהרות הגם שי"ל דנקט ע"י קפיצה אע"ג דהוא מילתא דלא שכיח ג"כ מספקינן ואי הוי נקט קפיצה ה"א דבעמוד ודאי גזרינן מ"מ הו"ל למנקט גם ימים ונהרות וא"כ שפיר מקילינן בספינה אפי' היכא שיש ס"ס להחמיר משא"כ בשאר ספיקות בתלמוד שפיר יש מקום לדברי בעל מל"מ ומסתבר טעמיה ואין בכאן סתירה לדברי המ"ל ואדרבה מדלא כתב הרמב"ם וכן לא

אשתמיט שום פוסק לכתוב בספק למעלה או למטה מעשרה ביבשה דמקילין בספק דרבנן ולא כתב כן אלא בספינה ש"מ דוקא בספינה מקילין מטעם שכתבתי אבל ביבשה דודאי מספקא להו בעלי התלמוד ולא איפשטא ודאי דאזלינן לחומרא היכא דיש ס"ס להחמיר אליבא דכ"ע. וגם לפי פשטן של דברים ג"כ נראה דאין ראיה מספינה דודאי סתם ספינה אינה הולכת בפחות מעשרה כדמשמע בגמ' דמשני במהלכת ברקק וא"כ הספק האחד אולי הוא למטה מעשרה הוי כמו רובא להיתרא ואין דומה לס"ס בגוונא שכתב הרב מל"מ היכא דשני ספיקות שקולים הם להחמיר בבעי' דרבנן דלא איפשטא בגמ' דאזלינן להחמיר ובזה יש מקום לדחות כל הראיות הנראים היפך סברת המ"ל ויש לדון בזה להחמיר. וחכמי בבל שסברו שיש תחומין מה"ת בימים עי' סימן רמ"ח וכבר תמה בס' כנה"ג באו"ח סי' ת"ב בהגהת ב"י וכתב שם וכבר עמד ע"ז בס' משפט צדק חלק א' ע"ש:

## הלכה ח

**וכן מי ששבת בבקעה וכו'**. כתב הריטב"א והיה נראה דהא אתי' דלא כר"ג וכו' דאילו לר"ג הא קתני שאם הוציאהו וכו' שנתנוהו בדיר וסהר דמהלך כולו וכו' אבל רש"י ז"ל כתב דאפי' לר"ג הוא וכו' וע"כ לא קאמר ר"ג שנתנוהו בדיר וסהר שמהלך כולה אלא שהוציאוהו חוץ ממקומו שנעקרה שביתתו הראשונה ולפיכך הקילו עליו לתת לו שביתה בכאן וכו' אבל כששביתתו הראשונה קיימת אין לו אלא תחומו שקנה תחלה וטעם נכון הוא וכ"ה שיטת רבינו פה ושיטת התוס' וסיים שם הריטב"א ולפ"ז היה נראה שאם הוציאוהו עכו"ם מאלפים אמה שלו לשאר ההיקף שמהלך את כולו דהא הוי לה כהוציאוהו עכו"ם ונתנוהו בדיר וסהר וכו' אבל מורי הרב אומר דהתם שההיקף כולו חוץ לתחומו אבל בכאן שזה ההיקף הוא סביב תחומו ומתחלתו נאסר באותו היקף שלא היה לו היתר כ"א באלפים כשהוציאוהו לאותו קצה שתאסר בו לא חשב כנתנוהו בדיר וסהר ע"כ. וזה שלא כדברי רש"י שהביאו אחרונים בסי' ת"ה ודו"ק:

## הלכה יא

**וכן מי שהחשיך וכו'**. עי' הה"מ וכ"מ ובס' ק"ע עירובין דף י"ג ע"א סד"ה לא:

**ואם כלתה מדתו במקצת העיר**. נ"ל דמלת העיר ט"ס וצ"ל מערה :

## הלכה יג

**יצא חוץ לתחום לדעת וכו'**. עי' הה"מ מ"ש לדחות ראיית הרשב"א בשני דרכים. ועי' בהגה"מ פה מ"ש בשם הרא"ש ולפי דברי הה"מ בתירוץ הראשון נסתר ראיית הרא"ש עי' בס' יד דוד והגאון מ"ו השיב דתירוץ הב' של הה"מ ג"כ ליתא לשיטת הרא"ש שהביא

בשם ר"ם הלוי די"ל דשמואל אליבא דר"ג משום דנ"מ גם אליבא דר"י ור"ע והכי קאמר יצא לדעת אין לו אלא ד"א אפי' נתנוהו בדיר וסהר אפי' ר"ג מודה הא יצא לדעת והחזירוהו עכו"ם לדיר וסהר אפי' ר"י ור"ע מודים וא"כ ראיית הרשב"א קמה וגם נצבה. ועי' בש"ע סי' ת"ה ס"ו שהביא שיטת רבינו בסתם בלי מחלוקת:

### הלכה טז

**כל מי שיצא ברשות וכו'**. וגרסינן בירושלמי עירובין דף י"ג ע"א עד כדון כשיצא שוגג אפי' יצא מזיד אר"פ מתניתא אמרה כן שכל היוצאין חוזרין למקומן, ופי' מזיד כתבתי בש"י כגון שראה שכבר הלכו הרבה בני אדם ויש כל צורכו להציל ואעפ"כ הלך הוא והפוסקים שהשמיטוהו דבר פשוט להתיר שכל הזריז וכו' ועוד דהוא בכללא דכל היוצאין, ועי' בפ"ו מה' מלכים ובס' כנה"ג בשיוריו באו"ח בהגהת הב"י סימן ת"ז אות ב':

## פרק כח

### הלכה ב

**ד"א על ד"א או יותר וכו'**. עי' הלכות מזוזה פ"ו ה"ב בכ"מ מחלוקת רבינו והרא"ש אי בעינן ד"א מרובעות ע"ש. ועי' כנה"ג בהגהת הטור או"ח סימן שס"ו:

### הלכה ח

**מודדין לה מן היתר**. עי' או"ח סימן שצ"ח במג"א אות ד' צ"ע למה סתם הטור וכו' וע"ע שם אות י"ב. וכתב הגאון מ"ו זלה"ה דלפי מ"ש הרשב"א עירובין דף נ"ז ע"ב בתוס' ד"ה התם ליכא מטעמא דאי בעי אתי דרך בתים משא"כ בכפרים המשולשים לק"מ קושית המג"א ועי' במה"ש:

### הלכה יט

**אפי' עבד וכו'**. וכתבו התוס' שם למה לא יהיו נאמנין גם אם הוא מה"ת כמו שאר איסורין משום דאינו בידו והרשב"א בתה"ב כתב משום דצריך בקיאות במדידה בקידור ורבוע והבלעה ובשו"ת דברי אמת תמה על התוס' במאי דמשמע מדבריהם דבדבר שאינו בידם בדבר תורה אינם נאמנין הרי מבואר ביבמות דף פ"ח בחתיכת ס' חלב ס' שומן נאמנין ע"ש וכבר כתבתי בש"י דהתוס' ג"כ ס"ל סברת הרשב"א אלא דס"ל אילו היה בידם לא הוי איכפת לנו בזה ומשום דאינה בידם ויש בקיאות בדבר מש"ה אינם נאמנין ועי' ירושלמי פסחים דף ב' ע"א מ"ש בש"י שם בשם התפארת שמואל ועי' ב"ח ס"ס שצ"ט מש"כ שיש ט"ס בדברי רבינו יהונתן ודו"ק:

# פרק כט

## הלכה א

**מ"ע מן התורה לקדש וכו'**. כתב הה"מ דגם נשים חייבות במצוה זו כמבואר ברכות דף כ'. והנה התוס' בשבועות דף כ' ד"ה כל וכו' כתבו איפכא ל"ל דלחומרא מקשינן ועי' בס' ז"י למס' ברכות מה שתמה לשיטת רבינו דכל ספק מן התורה לקולא ואי ס"ל לרבינו כסברת הריטב"א שהביא הבאר יעקב בחידושי כללות כלל מ"ה דסברת התוס' דלחומרא מקשינן לא מיחשב אלא ספיקא וא"כ קשה לשיטת רבינו מפני מה כתב שנשים חייבות בקדוש היום ד"ת ועוד הקשה שם על התוס' דא"כ אמאי מיחייבות נשים בקרבן אם חללו את השבת ע"ש שהאריך:

**ולעד"נ** בכוונת התוס' דמצד הסברא כתבו דלחומרא מקשינן דאי מקשינן לחומרא יש מקום וסברא לומר דע"כ לא פטרה התורה נשים ממ"ע שהזי"ג כ"א היכא דלא הוי אלא עשה גרידא אבל באם יש ל"ת ג"כ גם העשה אלים וחייבות בה משא"כ אי דרשינן לקולא אין כאן סברא כלל דמהיכא תיתי לומר בהצטרף עשה לל"ת מגרע גרע אבל בעלמא י"ל דלחומרא מקשינן אינו אלא מצד ספיקא:

## הלכה ו

**מד"ס לקדש על היין**. עי' פ"ז מה' נזירות ומ"ש שם בס"ד:

**ומברך על היין**. ואמרינן בגמ' שהיין גורם לקדושה שתאמר ועוד תדיר ושא"ת. וכ' בס' צל"ח לשיטת רבינו דעל היין הוא מד"ס א"כ חייב בקדושת היום גם בלי יין ובזה נסתר טעם השני דהא לפום רהיטא מה שהוא מן התורה נקרא מקודש נגד מה שהוא דרבנן וצ"ל דכבר יצא ידי קידוש בתפלתו ומתוך דברים אלה כתב בנשים דאין דרכן להתפלל ערבית ובקדוש היום חייבות ד"ת אם האשה מקדשת לעצמה גם ב"ה מודה שתברך על היום ואח"כ על היין עכ"ד. ובאמת י"ל דהא דאמר ב"ה שהיין גורם לקדושה שתאמר ה"פ אם כבר התפלל שוב אין אומר קדושה כ"א על היין א"כ יש ליין ופת חשיבות דגרמי לקדושה שתאמר פעם שני ואף אם לא התפלל ולדידיה הוא פעם א' מ"מ עכ"פ בזה לא מגרעין מעלת היין ופת דיש להם קדימה, וגם סברא זו דד"ת נקרא מקודש נגד דבר שהיא מדרבנן לא ברירא כ"ה דודאי חביבין ד"ס יותר מיינה של תורה וביותר לפי שכתב הרמב"ם בשרשיו שכל מה שתיקנו רבנן הוא מן התורה ואף שהרמב"ן השיג עליו כבר כתב הרב בס' הזכרונות פ"ב לקיים דברי הרמב"ם וכ"מ ברי"ף בפ' ע"פ גבי מאן דל"ל יין בעשיית הסדר דמברך המוציא ומקדש ומברך על אכילת מצה ועי' בטור סימן תפ"ג וכתב הר"ן וב"י משום דקידוש תדיר מקרי וקשה הא מצה עדיף מקדוש דקידוש יו"ט

ודאי דאינו אלא מדרבנן וצריך לדחוק דברכת מצה הוי דרבנן וגם הרע"ב בפ"י דזבחים כתב דתדיר עדיף ודעת רבינו באיזה שירצה יקדים וא"כ ודאי דגם נשים מברכין על היין ואח"כ מקדשין וכ"מ ג"כ דהא ודאי ב"ה מילתא דפסיקא נקטי כמו ב"ש ולדידהו ליכא חילוק בין נשים לאנשים גם לד"ה אין מחלקין כנ"ל:

## הלכה ח

**אין קידוש אלא במקום סעודה וכו'**. וצריך לאכול לאלתר כמ"ש בהג' רמ"א או"ח סימן רע"ג ולא יפה הם עושין אותן ב"א שמקדשין מיד בבואם מבהכ"נ ומניחין האכילה עד אחר שעה אלא צריך לברך ברכת המוציא ולאכול כזית ואח"כ יכול להמתין עי' שיורי כנה"ג שם, ומ"ש רבינו למה מקדשין עי' הה"מ מנהגנו ועי' בשו"ת שב יעקב:

## הלכה ט

**היה מתאוה לפת**. עי' הה"מ שיטת החולקים על רבינו ועי' בטו"ז סי' רע"א ובס' ש"י שבת דף ד' ע"א הבאתי ראיה שיקדש ואח"כ יטול ידיו אבל אם שכח ונטל ידיו ובירך יכול לקדש על היין ואח"כ מברך המוציא:

## הלכה י

**קידושא רבא**. בס' גינת וורדים כתב דקידוש היום דקיל בשעת הדחק בשביל כבוד רבים המיקל כרב וכר"י ומקדש שלא במקום סעודה אין למחות בידם וסיים בברכי יוסף דבעל נפש בהזדמן לכבוד חתן ומקדשין ואח"כ מביאין מיני מתיקה וכיוצא ואין שם פת הבא בכיסנין אלא מגדים וקאפעע לא לטעום מידי שם ולא סגי במה שמקדש ושותה כל הכוס דלא אהני לשיטת הגאונים כ"א לשותה הכוס עצמו אבל לא לאחרים, ועי' בשלטי גבורים פ' ע"פ:

## הלכה יא

**ע"ש מבע"י**. והש"ג חלק ע"ז בפ' ע"פ והב"ר מגמרא דלא יקדש אלא בלילה ע"ש:

## הלכה יב

**היה אוכל בשבת**. כתב הראב"ד והוא שאין לו אלא אותו הכוס, ועי' הה"מ טעם ומחלוקת רבינו והראב"ד, לשיטת הראב"ד דהבדלה ובה"מ שתי קדושות הם ומש"ה בעי' שלא יהיה לו אלא כוס אחד, וכ"ה שיטת רש"י במתני' ר"פ אלו דברים ד"ה בש"א נר ומזון מי שאין לו אלא כוס אחד. ומאוד אני תמה על הגאון בצל"ח שכתב לתמוה על רש"י דאטו אם יש לו הרבה כוסות מחוייב לברך על אחד ולהבדיל על אחר ע"ש, וכי נעלם ממנו שזו היא שיטת הראב"ד פה וכ"כ הרשב"א בחידושיו ומה שהקשה רש"א שם יראה דדעת רש"י דגם דמסקינן אליבא דב"ש דבה"מ אינה טעונה כוס דוקא ביחיד אבל בשלשה

דאיכא ברכת זימון אפשר דגם ב"ש מודו ועי' בתוס' פ' ע"פ וברכות דף ל"ז ע"א ד"ה נתן וכו' ובברייתא דשם משמע דמיירי ביחיד כמ"ש בחידושי רשב"א מדקתני הנכנס לביתו ומה גם לפ"מ שכתב עוד שם ברשב"א דאפשר לחלק סעודתו וא"כ שפיר מקשה על ב"ש וצ"ל תנאי אליבא דב"ש ופלוגתא דמתני' י"ל דמיירי בכבר אכל בג' ונתחייב בזימון וגם ב"ש מודה דצריך כוס ול"ק קושית הרש"א. ועפי"ז מיושב קושית התוס' פסחים דף ק"ב ע"ב ד"ה מיתיבי ע"ש שתירצו בדוחק ולדברינו י"ל דבמתני' ידע דאין לו שאני כיון דמיירי בג' שנתחייבו בזימון וטעונה כוס התירו לו לומר שתי קדושות אבל בברייתא דקתני הנכנס לביתו דמיירי ביחיד ואין הכוס חיוב כ"כ לא היה ס"ל למקשה דידחה איסורא דאין אומרי' שתי קדושות וק"ל:

## הלכה יח

**בלילי יו"ט**. כתב הה"מ ודע שאין קידוש יו"ט ד"ת ובמכילתא פ' יתרו ז"ל מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו אין לי אלא קדושה ליום קדושה ללילה מנין ת"ל ושמרתם את השבת אין לי אלא שבת ימים טובים מנין ת"ל אלה מועדי ה'. וכ"ה בבה"ג ועי' בא"ר סי' רע"א וברכי יוסף שם:

## הלכה כו

**חוץ לכרך**. כתב הה"מ בגמ' העלו דמע"מ ודבר שאינו מצוי הוא ע"כ לא נזכר בדברי רבינו. וצ"ע בפ"ו מה' שבת ה"ז כתב רבינו דין מע"מ ונראה דהא בלא"ה צ"ל הא דמברך במע"מ אע"ג דהוי ספק ברכה וספק ברכות להקל ויותר לשיטת רבינו דמברך ברכה שא"צ עובר בלא תשא וצ"ל כמ"ש הצל"ח שם דגם במע"מ מצרפים מיעוט עכו"ם שמותר לברך עליו כגון ששבת בידוע ואיכא רובא להיתרא וכיון דסברא פשוטה היא לברך עליו וגם הוא מילתא דלא שכיח יפה כתב הה"מ משא"כ גבי מרחץ דאסרינן מספיקא אע"ג דס' דרבנן הוא מש"ה מביאו רבינו, ומה שלא הביא רבינו בפ"ט מה' ברכות כ"ש הוא וסמך רבינו על מ"ש בה' שבת. ואפשר לומר נמי דהא דמע"מ מברך הא אינו אלא משום גזירה אטו עמוד ראשון א"כ בספיקא לא גזרו וגבי בשמים שם לא נזכר דמע"מ ג"כ מברכין דשם לא שייך סברא זו והוי ספיקא לקולא כנ"ל ולר"מ דס"ל דבכ"מ חוששין למיעוטא א"כ י"ל גם ברוב עכו"ם מיחשב ספיקא. ועפי"ז יש מקום ליישב מה דגרסינן בירושלמי פ' א"ד ר"א בשם ר"י מבוי שכולה כותים וישראל א' דר בתוכה ויצא משם האור מברכין ובס' א"ר סימן רצ"ח אות י"ז תמה עליו שהוא נגד ש"ס דילן, ולפמ"ש י"ל דהירושלמי קאי אליבא דר"מ גם אם יש מיעוט נחשב לספיקא ודו"ק:

### הלכה כח

**וא"צ לברך לא על הבשמים**. עי' הה"מ טעם הדבר שאין מברכין במוצאי יו"ט על הבשמים והר"ן בפ' ע"פ כתב איכא מ"ד דה"ט גזירה שמא יקטום ע"כ, וליתא דאמאי נגזור מ"ש מהא דקיי"ל הדס במחובר מותר להריח בו ע"ש ולזה י"ל אולי צריך ליתן לאחרים ג"כ להריח וגזרינן טפי ותו הקשה שם הר"ן כי קטם ותלש מאי הוי דהא ריחנא כאוכלין דמי ע"ש. ולפמ"ש בפי"א ה"ח יש מקום ליישב גם קושיא זו ע"ש. ולא נתבאר בדברי רבינו ולא בשאר פוסקים אם לא הבדיל במוצאי י"ט עד אימתי יש לו זמן כמו שנתבאר בגמ' גבי הבדלת מ"ש כמבואר בה"ד וראיתי בס' ברכי יוסף או"ח סימן תצ"א מי ששכח להבדיל במוצאי יו"ט יכול להבדיל כל השבוע שו"ת בית יהודה ח"ב סימן כ"ח וסיים שם ואין ראייתו מוכרחת ומסתימת הפוסקים משמע שסמכו על מ"ש גבי הבדלת שבת ומסתמא זמנו כל השבוע אם לא שיש יותר משלשה ימים ולדינא צ"ע:

## פרק ל

### הלכה ד

**אסור לקבוע סעודה בע"ש וכו'**. והראב"ד השיג על רבינו דמפרש דברי רבינו דאסור כל היום כמ"ש הה"מ וע"ז כתב דאינו אלא מחצות והיינו סעודה שאינו רגיל בה ולפי הבנת הטור או"ח סימן רמ"ט בדברי רבינו צ"ע לפרש השגת הראב"ד. וטעם פלוגתת רבינו והראב"ד י"ל דפלוגתתם תלי' בטעמא דמילתא דאין קובעין סעודה דהראב"ד סבר משום שאינו תאב לאכול שוב בשבת ומש"ה אם אוכל קודם חצות ועוד היום גדול מותר לקבוע סעודה ורבינו סבר דהטעם הוא כמ"ש בחידושי רשב"א גיטין דף ל"ח בשם פ"ח שימנע עי"ז מלהתעסק בצורכי שבת וזה שייך בכל היום כדמשמע ברפ"ק דכתובות ומה"ט נמי לא אמר רבינו כ"א בסעודה שאינו רגיל בה דאז שייך טרדא משא"כ בסעודה רגילה ולא טריד בה. ובש"ע סימן רמ"ט כתב מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל איסור ס"ל להמחבר להכריע איסור כל היום לחוש לשני הטעמים שכתבתי. ונראה דלטעם ר"ח שהיא שיטת רבינו לא שייך כ"א בע"ש דא"א להכן בהכנסת שבת אז יש מקום לחוש שלא יהיה לו פנאי להכין מבע"י צ"ש אבל בעיו"ט דאף אם יתעכב מותר להכין בלילה רשאי לעשות סעודה שאינה רגילה קודם חצות. ובזה מיושב היטב קושית המג"א בסימן רמ"ט אות ג' מה שהקשה על הירושלמי ממתני' דההולך לשחוט את פסחו וכו' ע"ש שהאריך ודו"ק:

## הלכה ט

**חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת.** מדברי רבינו פה נראה דגם סעודה שלישית צריך להיות בפת דוקא וכמ"ש הה"מ ויש חולקים דסגי בפירות ומהא דתנן עירובין פ"ח משנה ב' כמה הוא שיעורא מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד לכאורה משמע דיוצאין במיני תרגימא בסעודה שלישית דאל"כ מפני מה סגי במזון שתי סעודות כבר כתב בתוי"ט שם דאין מזה ראיה כיון דאכילת דבר יום ביומו אינו אלא שתי סעודות לא הצריכו חכמים יותר והא דתנן בסוכה דף כ"ז ר"א אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה ונתקשה בס' שעה"מ וכן הפ"י למה לא בעינן ט"ו דבשבעת ימי החג א"א שלא יהיה שבת ביניהם עי' בס' יד דוד שהאריך בישובו, ולפי המבואר בש"ע או"ח סימן רצ"א סעיף א' שצריך לקיים סעודה שלישית בכביצה, ולכאורה קשה הא אמרינן בגמ' לעולם יסדר אדם שולחנו בערב שבת לשבת אע"פ שאינו צריך אלא כזית וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא כזית וכמו שהביא רבינו הלכה ה' ואם די לסעודת ליל שבת בכזית מפני מה בסעודה שלישית צריך כביצה כבר העיר בתוי"ט על זה ובס' ברכי יוסף שם כתב דלא דוקא כזית אלא הכי קאמר יסדר אדם שולחנו אע"פ שא"צ אלא כזית מיהו יאכל כביצה, ולי נראה אף דבליל שבת סגי בכזית פת היינו משום דבלילה בעינן קידוש על היין וצריך לשתות כשיעור ולדעת הגאונים שהביא הטור מהש"ע סימן רע"ג סעיף ה' מקרי סעודה כוס של קידוש לבד ע"ש היטב. וא"כ אף דכתבו האחרונים שם דאחר שטעם כוס של קידוש צריך שישתה פעם שנית כשיעור שחייב עליו ברכה אחרונה כמבואר בט"ז ובמ"א שם מ"מ אם מקדש על היין ושותה ממנו כדינו ואח"כ אוכל כזית פת ודאי דסגי בהכי אליבא דכ"ע וא"כ לפי מה דקי"ל דבסעודה שלישית אין צריך לקדש על היין ממילא דלא סגי בפת כזית ובעינן כביצה דוקא משא"כ בשבת דמצרפינן כוס הקידוש דסגי בכזית, ולפי הבנת הטור בדברי רבינו דגם סעודה שלישית צריך קידוש על היין א"כ באמת סגי גם בסעודה שלישית בכזית. אבל לפי מה דמסיק הכ"מ דגם רבינו ס"ל דא"צ קידוש בסעודה שלישית אלא צריך שישתה יין בתוך הסעודה ובאמת אפשר דבעינן כביצה ולא מצרפינן שתיית יין בתוך הסעודה דדוקא אם צריך לקדש על היין אז חשיבות הקידוש מצרף לאכילת כזית למיחשב סעודה אליבא דכ"ע. כן נראה לי. ודע שכתב המגן אברהם דכביצה לאו דוקא אלא יותר מעט דכביצה מקרי אכילת עראי ומה דקשה ע"ז ממ"ש הה"מ פ"ו דסוכה אכילת עראי כביצה או פחות או יותר מעט דמשמע דגם יותר מעט כביצה ג"כ חשיב עראי כבר העירו בזה גדולי אחרונים וכתבו דסעודת שבת חשיבא קבע ביותר ולא דמי לשאר דברים ואין להאריך:

## הלכה יד

**ואין בזה לא משום חובל וכו'**. כן מבואר בגמ' הלכתא מותר לבעול בתחילה בשבת ע"ש כתובות דף ה' ע"ב מהא דבעי להו מהו לבעול בתחילה בשבת ברש"י ד"ה מהו ולא שמיע להו הך מתניתא ובתוס' שם ומה דקשה ליה להרש"א שם י"ל ע"פ מ"ש התוס' שם אע"פ דמקלקל פטור אבל אסור מיהו הכא מותר לכתחילה משום דאיכא תרתי דשא"מ ומקלקל ע"ש ד"ה את"ל הלכה כר"י וכו' וזה ניחא לפי שיטת התוס' בכמה דוכתין דדשא"מ בשבת אינו אסור כ"א מדרבנן שפיר י"ל היכא דמקלקל אפי' מדרבנן מותר משא"כ אם דשא"מ איסור תורה הגם דמקלקל הוא מ"מ י"ל דאסור מיהת מדרבנן ובכריתות דף י"ט ע"א גבי פלוגתא דר"א ור"י היו לפניו חלב ונותר ואכל אחת וא"י איזה אכל עי' ברש"י שם שכתב דלמאן דסבר דחייב לית ליה הא דמלאכת מחשבת אסרה תורה א"כ י"ל דל"ק קושית הרש"א דברייתא מוקים לה כר"א דדשא"מ הוא איסור תורה ובמקלקל אסור מדרבנן שפיר קאמר דאין לבעול בתחילה בשבת והגמ' דמספקא ליה אתיא אליבא דר' יהושע ולדידיה א"ל דשא"מ אינו אלא מדרבנן גבי שבת ושפיר מספקא ליה היכא דמקלקל אפי' מדרבנן יש להתיר ומש"ה מסיק התלמודא באמת דהלכתא דמותר לבעול לכתחילה בשבת דאנן קי"ל דדשא"מ אינו אלא מדרבנן גבי שבת וכמ"ש בריש פ"א שפיר פסקינן דמותר לבעול בתחילה בשבת וק"ל: